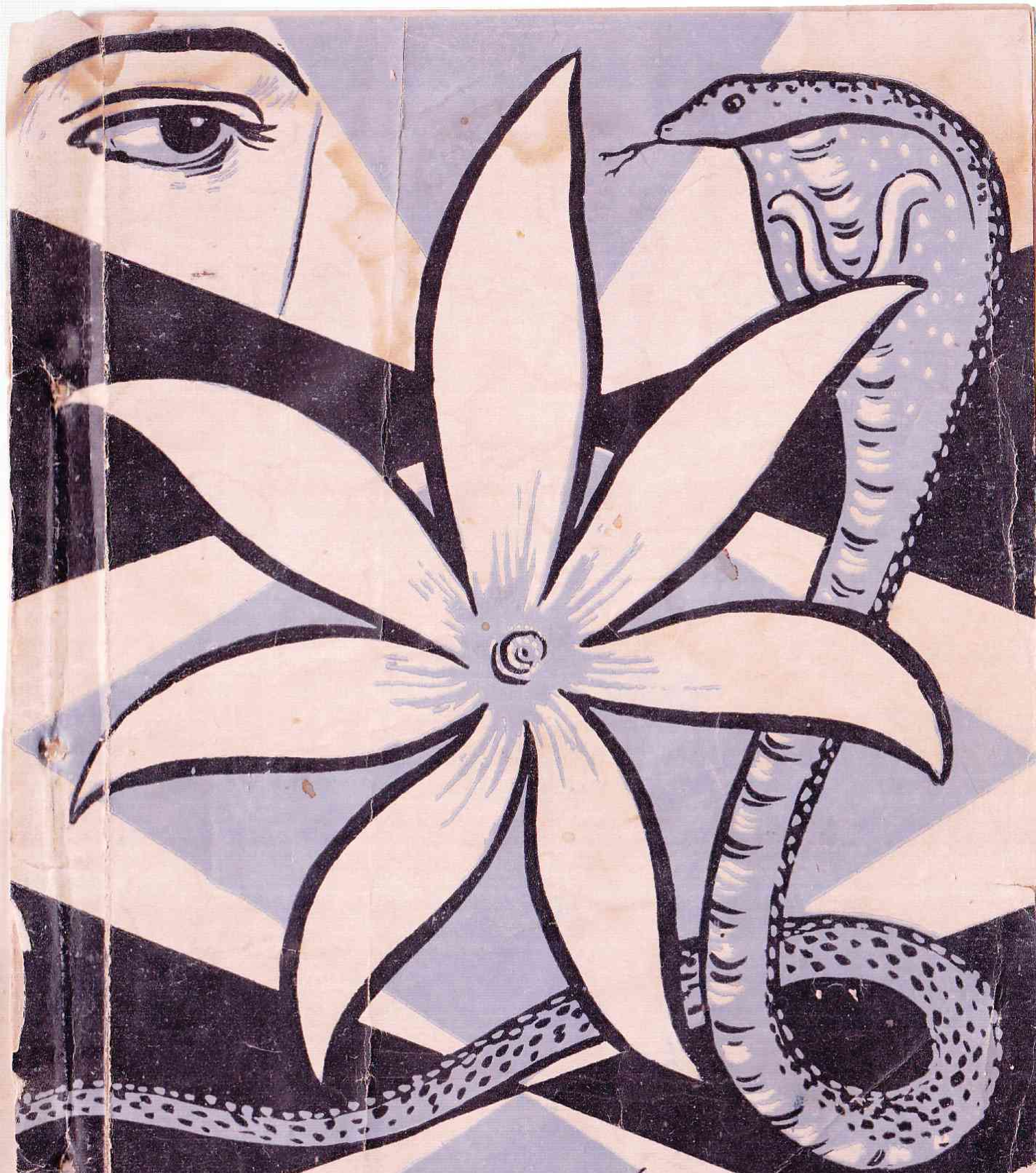
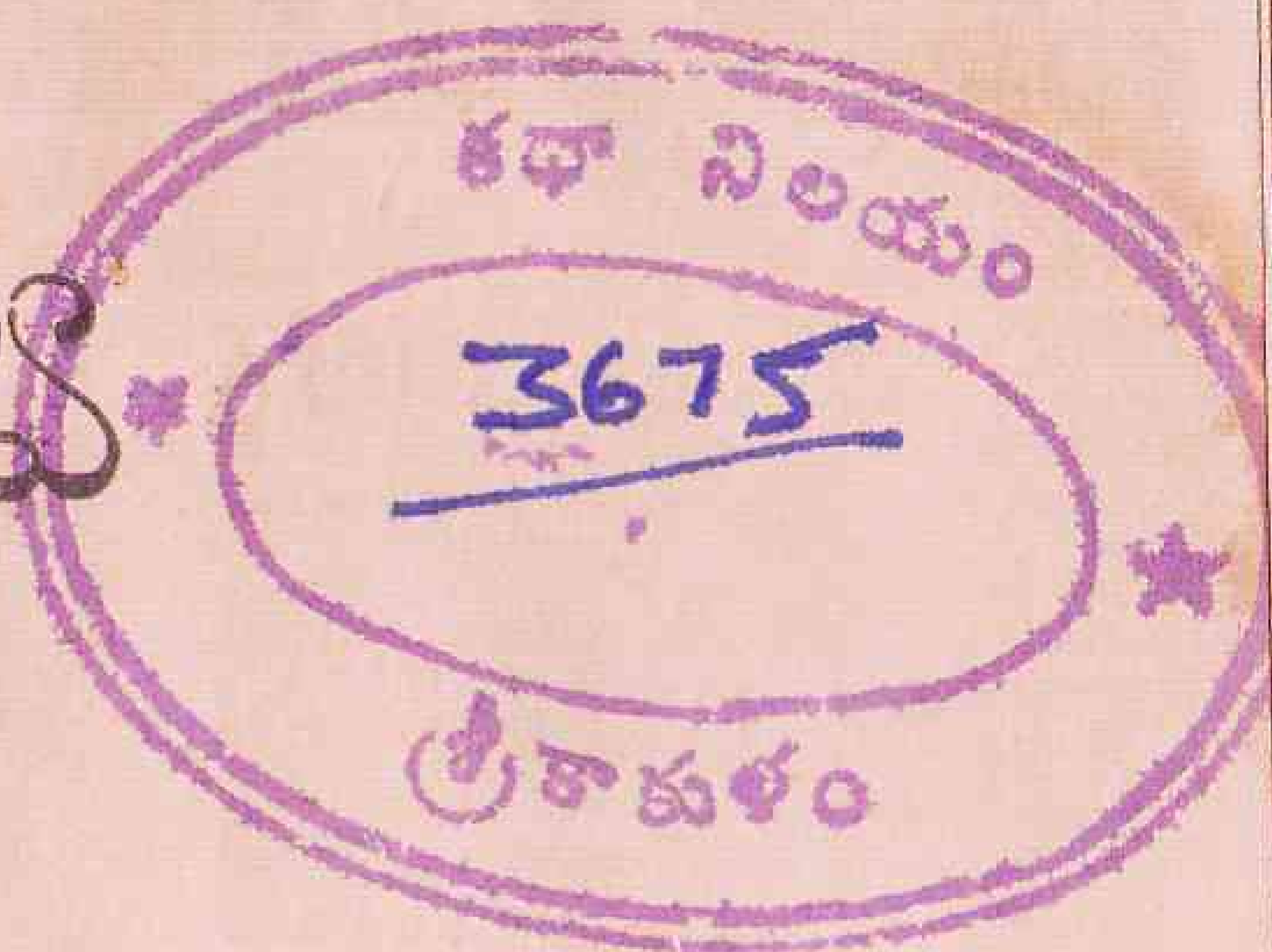

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి

చంగల్వ

చెంగల్వ

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి

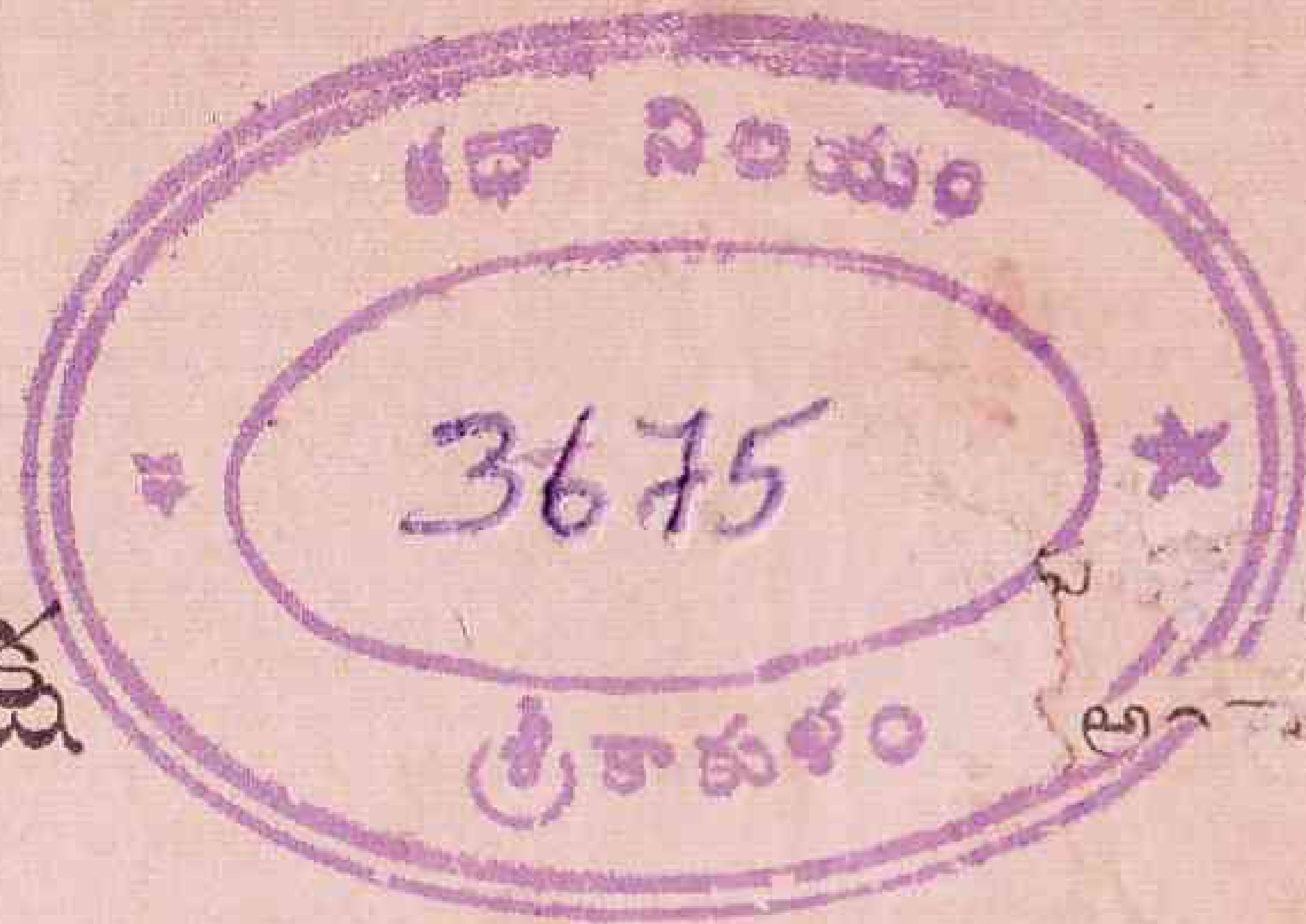
ఆదర్శ గ్రంథమండలి : విజయవాడ

తొలికూర్పు
సెప్టెంబరు 1960

వెల : రూపాయిన్నర

ముద్రణ :
విక్టరీ ప్రెస్,
విజయవాడ

ఇందులో

తార్కికరక్ష

●

డాక్టరు, కథలాగా చెపుతున్నాడు.

ఏ కులం అయితేనేం?...ఏ వర్ణ... అయినా అంత ఆసాములున్నారు: అంతక... లేని సాము లున్నారు. అదుగో అప్పుడే ...నా వసున్నా.. వు నాకు తెలుసునే...యింతకూ ఆ కా... ...యుడు చేశాడు ఆ జాతిని అంత చులాకనగా ...సీప) ఎవరని అను కున్నా... నేను చెప్పే కథకు ఏం లోపం రాదు...

వేసీ వేయకుండా ఉన్నస్థితి... పెద్దఖాతా: ఆయనకు అల్లారుముద్దుగా... పోనీ కాకిపిల్ల కాకికే ననుకో... లేక లేక ఒక్కడు... ఒక్కడంటే ఒక్కడు. కట్టుకుపోయినంత ఆస్తి- బొడ్డూడక ముందే పెళ్ళికూడా కాక తప్పదుకదా?- అయి నందువల్ల మునిగిపోయిందేమీ లేదనుకో - అవతలా ఎత్తు కెత్తు ఖరానాదాములే: అక్కడా ఒక్కత్తే పిల్ల... వియ్యాం సరిగ్గానే కుదిరింది...

...రు - కా...

అన్నీ అంత సలక్షణంగా ఉంటేలలు వ్యవది... ఉన్నందుకు ఏమిటి ఫలం?- ఏమిటం - మ... చిలకా గోరింకల్లాగ కొడుకూ కోడలూ ని... ...ళ్ళతో ...ద దిగి వస్తూంటే... తెల్లవారి లేవగానే చూస్తే... ...రు. అంతకన్న జన్మకు ఏం కావాలి? ...ం

ఏం తెగులా వాళ్లకు ?...ఒళ్లుపొగరు కాకపోతే నిద్రలేవగానే మొగం కడుక్కొని క్రిందకు దిగలేరూ ?'

నీ మొగంలే... నీ అంత ఆలోచన వాళ్లకులేక...'– 'అవును : మరచిపోయినానులే ... వాళ్లకుకూడా మెదడు ఉంటుం దనుకుని...' – 'మూయవోయ్ భాయ్ ! ఉండబట్టే ...యింత కాండ నడిచిందనుకోరాదూ ?

ఏం జరిగింద[illegible]కున్నావు ఏమిటి ?–

ఆ ఆసామి[illegible] ..అంతే, పిల్లవాడి తండ్రికి అన్న మాట...గుడిసీ గ[illegible]లింగాన్ని గుటకాయస్వాహా అందా మన్నంత దెత్తి : అయినా, ఎంత ఉన్నా అవతల కలిసిరాబో తూంటే అదేం చేదా, విషమా వద్దనుకునేందుకు... అందులో అతడికా?...అవతల సరే, ఒక్కతేపిల్లని ముందే విన్నవిస్తిని కదా...దాని కడుపున దైవంరక్షించి ఒక్క కాయకాస్తే...యిక కోటలో పాగా వేసినట్లే...అక్కడిది ఒక్క రేజా ఎటూ బెసగదు : కాకపోతేనో అంటే ఎందు వల్లనైతేనేం...ఏ నాలుగు సంవత్సరాలదాకానో ఫలించక పోవడమే సంభవించే పక్షంలో గట్టి చిక్కు రాక తప్పదు. పిల్లదాని మేనమ[illegible]కు పెళ్ళియీడు వచ్చే కూతురు ఉంది: ఎక్కడనుం[illegible] పిల్లవాడిని తెచ్చి ఆ యింట్లో పడేసి వాడిచే[illegible]ుడేయించుదామని శకుని పన్నాగాలు [illegible]దు [illegible] పెంచే యోగం లేకపోయినా ... ఆ [illegible]ి గట్టిగా ఎల్లా అనగలదు?... అన్నకూతురు [illegible]...అక్కరలేదు తోసి రా జంటుందా?–

[illegible]దు యిటూ కాదు : అదే వచ్చినచిక్కు;

తీరా, భార్యాపోరు పడలేకనైతేనే అనుకో...సరే అంటే... కూతురికి సగం యిచ్చినా తతిమ్మా సగం పరాయియైపోవ డంలే?- సగం అయితే ఎవరికి కావాలి?- అంతా ముద్ద ముద్దగా వచ్చిందంటే అరానా ఘరానా-

పిల్ల వ్యక్తురాలు అయిందన్న, ఖబురు తెలిసినప్పటి నుంచీ...మామగారు పెద్దడైలమాలో పడ్డాడు...తోచిన దేవుళ్ళకల్లా మొక్కుతున్నాడు- పిల్లవాడికి సందులేకుండా అలవైన చోటల్లా రక్షలూ రాలుగాయలు కట్టించాడు. ఏ ఒక్క రాయైనా గురికి తగలకబోతుందా అని ... ఎందుకీ ప్రయత్నం మానత్తూ? కోడలు కాపురానికి వచ్చీరావడం తడవుగా మనమడు కడుపునబడేటందుకు !

అలా దైవంమీద భారంవేసి ఊరుకున్నా ఏలా ఉండేదో?-అతి ఆశకు పోయి ... దేశమంతా గొడ్డుబోయి నట్లు - మన శాస్త్రిలను యింకా ఏంచేస్తే బాగుంటుంది?'- అని అడిగాడు : అంతటితో...ముణిగింది.

ఆ మహానుభావుడు చెప్పిన సలహా ఏమి టను కున్నావు ... 'ఎందుకైనా మంచిది, కీడెంచి మేలెంచ మన్నారు పెద్దలు- మనవాడి నిర్వాహకంలో ఈషత్తు లోపం ఉన్నా-మనం కనుక్కో-లేకపోవచ్చును - కాని ఫలం శూన్యం-అందువల్ల, యింకా నాలుగు నెలలు వ్యవధి ఉన్నది కదా ముహూర్తానికి !-యీ లోపుగా - మాంచి మెలిక లాంటి సానికూతురును ఏదో ఓ ధరకు సగటు మొత్తంమీద కంట్రాక్టు మాట్లాడి అక్కడ మీ వాడిని చదవేద్దాము. [illegible]

నిశ్చితంగా ఉండవచ్చును...' అని నచ్చజెప్పి- వీడి తస్సా దియ్యా - అన్నంతా జరిగించాడు-

సరే-నాలుగు నెలలపాటు - శాంత లేదూ...మద్దెల సుబ్బన్న రెండో కూతురు...అది!...దానికి వచ్చిందంతా నూరిపోసింది. తరువాత ఏమైతేనేం దాని ముండామోసిరి- ఏనాడో వాడు సుకృతం జేసుకున్నాడు గనుకనే ఆ గడప ఎక్కడం ప్రాప్తమైందనుకో!-ఆహా... కుఱ్ఱదైనా అప్పుడే అంత ఎన్నికలోకి వచ్చింది-సొమ్ము గుంజలేదా అంటావా-? సొమ్ము...వాడి తాతగాడిసొమ్మా...! అక్కడ కలసివచ్చే లప్ప! తాహతుకొద్దీ తైలం-ఆస్తాం తానతు...అది వీళ్లను ఏమాత్రమూ వంచనచేసి గుంజకపోగా...పిల్లవాడికే ఎర ఎక్క...దోసిల్లాది వాళ్లయింట కుమ్మరించాడు - పాపం కాబోయే పెళ్ళికొడుకును తరఫీయతుచేయడానికి అది పడినపాటుకు ఏమిచ్చినా రుణం తీర్చుకోలేరనే అనాలి:

ఇలా సర్వవిధములా ... సంసిద్ధులైనారు ... పెళ్ళి కొడుకువారు.

సుముహూర్తము-

మాంచి ... క్రోనోమీటర్ జాతిలోది - కరుకైన గడియారం పిల్లవాడిచేతికి కట్టారు, ఒక్క సెకను అటూ యిటూ వారగాకుండా...సరిగా వేళచూసి ఓపికపడితే ఆ క్షణంనుంచీ లెక్క వేసుకోగా పదోనెలలో పిల్లవాడు ...పిల్లవాడితండ్రి కాకబోయేపక్షంలో...అన్ని సంవత్స రాలూ కష్టపడి కాశీలో నేర్చిన విద్యఅంతా... ఒక్క గంటులో తిరిగివెళ్ళి గంగలో కలిపి వస్తానని కార్తాంతికుడు

...మీసంమీద చెయి వేసుకున్నంత భరవసాతో శాసనంగా చెప్పాడు: వియ్యంకుడికి కొండలపెట్టుగా ఉంది ధైర్యం. హాయిగా విందుగుడిచి...ఫలప్రదానాలూ, పాలు త్రావించడాలూ ఆ వేడుకలలోనుంచి తెరపిచేసుకుని బయలుదేరిన తరువాత - భార్యా తానూ ... ఎన్నాళ్ళ క్రిందనో ఉడిగిపోయిన పోడుములన్నీ సంతోషం సత్తాకొద్దీ వాడుకచేద్దామని ఉబలాటపడి ... ముసలినిద్దురపోయి నారు:

కోడికూసే మామూలు వేళకే మేలుకుని...వియ్యాల వారింటికి వెళ్ళాడు... తెల్లవారింది-

కొత్త పెళ్ళికూతురు - గుమ్మానికి ఎదురుగా లోపలి నడవలో కూర్చుని...బోలుగా ఉన్న పెద్ద పొట్లాంలోంచి బూందీపలుకులు నెముక్కు తింటూ...చూసి, లేచి లోపలికి ఒక్క గంతు వేసింది.

పిల్లవాడు యింకా గదివిడిచి రాలేదని ఎదురై వియ్యంకుడు చెప్పాడు ... ఒకరినిచూసి ఒకరు కోరగా - నవ్వుకుని...ఆ మాటా యీమాటాలోకి దిగారు. కాఫీ ఫలహారం - భోజనాలూ...

అవాళ ఉదయమే...నఖశిఖపర్యంతమూ ఎగాదిగా ...తూచా తప్పకుండా పరీక్షచేసిన ఘనాపాఠీ...పెళ్ళికూతురు ఎదుటనే నలుగురు అమ్మలక్కలతోనూ పెదవి విరిచింది, అల్లుడు మేధకుడు కనుక అంతగా తొందరపడలేదో ఏమో అనుకునీ...మళ్ళా ఎవరికివారు సర్దిచెప్పుకుంటూన్నారు ... అవాళ...నునువాడు...ముసుగులో గుద్దులాట ఎక్కువౌ

తూంది కాని, పొక్కడానికి వీలుపడకుండా...ముందున్న దేమో ముసళ్ళపండుగ-అని కొంత చోద్యంగా ఆదుర్దాగా కనిపెట్టుకుని వున్నారు - ఏంలాభం? - పిల్ల చెక్కు చెదరందే!

వియ్యంకుడిదాకా పాకలేదు - పిల్లదాన్ని యింటికి తెచ్చుకున్నారు...రకరకాల మిఠాయీలతో తెప్ప తేలించి.. మూడు నిద్దురలూ కాగా...పుట్టింటివారు తీసుకువెళ్ళారు... వైశాఖంలో కాపురానికి తీసుకువస్తే...సూడిదలూ ... ఆ హంగామా...తొలిచూలు గనక ముచ్చట కాదూ..అందులో ఆ రవంతమీద అంతా ఆధారపడి ఉన్నప్పుడు...

పిల్లది... వెలుపల ఉన్నదని తెలిసేటప్పటికి మామ గారికి ... కొడుకును నమిలి మింగేద్దామన్నంత కోపం వచ్చింది. తనకడుపున ఆలాటి అప్రయోజకుడు ఏలా పుట్టాడా అని కన్నవారిని ఉన్నవారినీ అందరినీ కలేసి అహోరాత్రము ఏకబిగివిని మనసులో తూర్పారబడుతూన్నాడు. ఎంత ఖర్చుచేశాడు, ఎన్ని ఆలోచనలు చేశాడు...అంతా బూడిదలోపోసిన పన్నీరేనా?- తోటివాళ్ళందరూ చూపించకముందే అందుకుపోతూంటే...ఎందుకు, ఏమన్నా ఏంఫల? - దక్కించుకునే వ్రాతలేదేమో ఆ దౌర్భాగ్యుడికి...

కాని...అప్పుడే నిలవేసి అడగడానికి వల్లకాదు - యింకా కొద్దిరోజులు ఓపికపడితే ... అప్పుడు నిలవేసి "అబ్బే! ఏమిరా?" అని అమీ తుమీ తేల్చుకోవచ్చును. అని తనకుతానే సమాధానపడి అక్కసు అంతా దిగమింగుకుని ఊరుకున్నాడు - కనిపెట్టి చూస్తున్నాడు; ఒకందుకు

మెరుగే! ఊళ్ళోసంబంధం అయినందుకు రోజూ పిల్లవాడు నాగా లేకుండా సంజెబడకముందే భోజనంచేసి అత్తవారింటికి వెళ్ళి తెల్లవారి వస్తూంటాడు. చూడగా చూడగా... వాడూ ప్రయత్నలోపము చేస్తూన్నట్టు తోచదు...ఇంతకు ఏమికానున్నదో –”

ఒక రోజున వియ్యంకులిద్దరూ బజారులో కలుసుకున్నారు. ఓహో అంటే ఓహో – ఉభయకుశలోపరి –

“మా అల్లుడు ఊళ్ళో లేడా ?” అన్నాడు అవతల ఆయన...ఇవతల యిక్కడ గుండె ఎందుకో గతుక్కుమని “ఏం, ఆలా అడుగుతున్నారు బావగారు” అని నవ్వబోయినాడు. “ఏమీలేదు, చూసి చాలారోజులైంది – పోనీ మా వల్ల ఏమన్నా అపరాధం ఉన్నా – మాకోసం రాకబోతే మానె – తనసొత్తు ఉన్నదికదా –” వింటూన్నకొద్దీ చూచాయగా ఏదో మునిగిందని గోచరించినా దేవాంతకపు చెయ్యి గనుక అప్పుడేమీ వెలితిబడకుండా ‘ఏమిటోలెండి...చిన్నతనమూ, బిడియపడుతున్నాడేమో; నేనుకనుక్కుంటానుగా. మీవల్ల అపరాధమా ? ఎంతమాట!– మీరొకటీ నేనొకటీనా..మీరేమీ మనసులో ఆలాటివి పెట్టుకునేరు గనుక..” అని సర్ది చెప్పి కణకణలాడుతూ యింటివేపుకు పురికాడు.

తీర్చిదిద్దుకుని...వెళ్ళిపోబోతున్నాడు, దీపాలుపెట్టారో లేదో అప్పుడే, కొడుకు. ఆ కోపంలో, అదివరకున్న అపేక్ష అంతఃకరణాలన్నీ, ఒక్కమాటు తుడిచిపెట్టుకుపోయి, ఆ నిమిషంలో వాడిముఖం కోతిగానూ, వాడు సర్వవిధములా శుద్ధ వెధవగానూ తోచింది. రేగింది చూసుకో...హడల

గొంతెట్టేసి నిజమేమిటో నిలుచున్నపాళాన కక్కించాడు. విని, నిలుచున్నచోటే కూలబడ్డాడు. నసాళానికి అంటిందనుకో.

ఏమిటనుకుంటావు?-పిల్లవాడు రోజూ నిదురచేసేది ఎక్కడో తెలుసునా ?— అత్తవారింట కాదు. అలసాని దాని-

అక్కడకాదు వచ్చిపడ్డది చిక్కు! అథం శుభం తెలియకముందు పట్టుబలవంతాన పిల్లవాడికి ఒక ఒరవడిపెడితే ఆ ఓం నమశివాయే ఒంటపట్టిపోయింది- ఇక లక్ష చెప్పు వేయి చెప్పు యింకోటి ఎక్కదు.

వ్యాఖ్యనిస్తాను : పిల్లవాడు అన్నివిధాలా మాంచి పకడులోనే ఉన్నాడు-ఆలాటి లోప మేమీలేదు. ఒక్కటే ముఖ్యలోపం-పెరిగి పెద్దవాడై-రెక్కలు వచ్చేదాకా వాడి మానాన వాడిని విడిచిపెట్టకుండా-మెడలూ నడుమూ బలవంతాన విరిపించినందువల్ల ప్రమాదం జరగవలసింది. కాని ఆలాటిది గడచాడు. అయితే పులిమీద-పుట్ర పంజాయించింది. సెక్సు-అంటే వాడికి సంబంధించినంతవరకు సుబ్బన్న పుత్రిక-అనంగ సర్వస్వం అని మనోవాక్కాయాల —గాయంగా దూషిపడిపోయిన ఒరవడి, ఒక్క పెళ్ళాన్నే కాదు, రంభను తీసుకువచ్చి దాఖలుచేసుకో... కుఛ్ నహీ హోతీ... హోనక్తీ

ఇందాకా గ్రంథం పెరిగిన తరువాత ఏమిచేయడం అని నా సలహాకోసం వచ్చాడు : కాళ్ళావేళ్ళా పడి బతిమాలాడు. ఎంతైనా యిచ్చుకుంటాను, కావాలంటే ముందే

పుచ్చుకోమన్నాడు. ఎలాగైనా పిల్లవాడి మనసు, ఒళ్లు, పెళ్ళాంవేపుకు మళ్ళించి—

'ఇదీ కథ' అన్నట్టు, డాక్టరు సిగరెట్ ముట్టించుకుంటూ వంచిన తలఎత్తకుండానే పొగమీదుగా కనుబొమలు ఎగురవేశాడు-నేను, పొగ గుక్కపట్టి...సిగరెట్ నేలవేసి కాలనురాస్తూ, గిరగిరగా-రింగులు చుట్టించాను.

"ఏమిటిచేయడం?" అన్నాడు డాక్టర్.

"చేయడానికి చాలా ఉన్నాయి. ఏది వీలవుతుందా అనే ఆలోచనేకాని—"

"అంటే..."

"అయితే అక్కరలేదులే...మెదడు అనవసరంగా వేడెక్కించుకోబోకు: మనం యింతకుపూర్వమే ఆ ఆలోచనలన్నీ చేయడం...ఏదీ చేయడానికి వీలులేకపోవడం...చేసినా ప్రయోజనం కనిపించకపోవడం. .అంతకాండా జరిపే ఊరుకున్నాము: — అంటే, నేనూ ఆయనాను"

"ఏంచేశారో సెలవియ్యి"

"చేయడం నేను కాదులే...మనది సలహామటుకే అవతల, బంద్అయితే, ఏలాఉంటుందోనని—ఇకనుంచి నీ గడప తొక్కనీయవద్దని-అక్కడ కట్టుదిట్టంచేసి- అయినా సానిదాని నిజాయితీ ఏమిటి...ఎన్నిదోవలుంటాయి రప్పించుకునేందుకు అని...పిల్లవాడితండ్రి ఒక్క మండలందాకా ...శాంతను వెంటతీసుకువెళ్ళి మదరాసులో కాపురం పెట్టాడు: ఉన్న ఊరులో అయితే...ఎప్పుడూ సానికొంపల్లో

పడిఉండటానికి వీలులేని ఘరానాతనం ఒకటాయెను. నా అక్కడైతే ఎవరు చూడవస్తారు?-ఇక్కడ యీలోపుగా పిల్లవాడి మనసు మారగూడదూ?- సరే అది ఫెయిల్ అయింది: పెళ్ళికొడుకు, యింటిదగ్గర మడిగట్టుకు అలాగే కూర్చున్నాడు కాని...వీసంఎత్తు మారలేదు.

'కడుపు ఫలించడం కదా కావలిసింది, సైన్సుచూపిన దోవను ఏదన్నా సదుపాయంచేదాం అనుకుంటే అక్కడ ఒక ప్రతిబంధం ఏర్పడ్డది. మనం తెలవితేటలన్నీ వినియోగించి పిల్లదాన్ని ఒప్పించినా తీరా పిల్లవాడు భారసాల పీటలమీద కూర్చోకపోతే? - అందుకని ముందే వాడిని కదలేశాం—అనుకున్నంతపనీ అయింది. వాడూ మొత్తం మీద రాటుదేరాడు-నేను చెప్పిందంతా విని 'ఏమండీ నా ప్రమేయంలేకుండా నా పెళ్ళాం నీళ్ళాడితే-పక్కనే నెందుకండీ - మీరంటూన్నారే ఆ టెస్ట్ ట్యూబ్ కే పీటవేయండి' అన్నాడు: తిప్పికొట్టాడు కదా అని ముఖం జేవురించుకున్నాను. కాని మనసులో 'శహబాస్' అన్నాను-

తండ్రి కత్తులు నూరడం మొదలుపెట్టాడు: వాడిని వెళ్ళగొడతానన్నాడు — పైసా దక్కనీయనన్నాడు — చూసుకో వాడిని ఏంచేస్తానో, అని నిమిషానికి నిలివెడెత్తుగా ఎగిరాడు: కాని, నేను నిదానంగా సర్ది చెప్పాను - "నీవు మెదలకుండా చూస్తూ ఊరుకుండటం మేలు. అలా కాకుండా హంగామా చేశావా అంటే—నలుగురికీ యీ విషయం తెలిస్తే ఎదురు నీ నెత్తిమీదికే తెచ్చుకుంటావు: అతి ఆశకుపోయి బంగారంలాటి కొడుకును చెడగొట్టావు

అని పొక్కిపోతే యిక పైసాకు చెలామణీకావు. తలఎత్తుకుని తిరగడానికి వీలుండదు: యిప్పుడు—యిహ ఎప్పుడూ నీ మానాన నీవు ఉంటివామెనా - నీవు యిచ్చినా ఇవ్వకపోయినా - అవతల సగం ఏలాగూ రానేవస్తుందికదా దానితో వాడు సుఖంగా ఉంటాడు ఎవరెవరి గీతలో ఎలా ఉంటే—అలా జరుగుతుంది — మనం కేవలమూ నిమిత్తమాత్రం..." యిలా కొంత వేదాంతమూ కొంతతాక్యమూ కలిపి - అవతలవాడికి ఊపిరాడకుండా దంచి మొత్తంమీద సరేననిపించాను—యిప్పుడు అతడు పిల్లవాడిజోలికిపోడు: కోడలు—నట్టింట నలుగురిపెట్టు బంగారపు బరువుతో - మెలుగుతూ ఉంటుంది - లక్ష్మి ఓడిపోతూ. కొడుకు సానివాడలో అవిచ్ఛిన్నంగా సంసారం సాగిస్తూ ఉన్నాడు—హాయిగా వెళ్ళిపోతున్నాయి రోజులు...

"కథ కంచికి వెళ్ళినట్టేనా?—"

"పంచారించిన నీ..." డాక్టరు ఎదురుగుండా గోడమీద ఉన్న గ్రాడెజ్ కేలండరు బొమ్మవేపు అభినయిస్తూ పద్యపాదంలో అరపాదము కూనిగాలాగి--"చుట్టూ కంచె వేసేశాం కాదూ చేనుకి—అప్పుడే ఎక్కడకు వెళుతుంది? "అంటే ఏమిట"ని నీవు అడగబోతున్నావని నాకు తెలుసునులే-నీకు ఆ ఆయాసం లేకుండా నేనే చెప్తాను కాచుకో. అసలు నేను చెప్పనే అక్కరలేదు - యింత ఒళ్ళువిరుచుకుని కష్టపడినందువల్ల మనవాడికి ఏం లాభించింది? అని ఆలోచించినట్లయితే - బాగుండిపోను: సరి, పోనీ:

"తండ్రికీ కొడుకుకు పొత్తు కుదిరించానుకాని - ఆయన కడుపులో మంట ఓపట్టున చల్లారుతుందా? - యిప్పుడు ప్రయత్నం ఏమంటే - ఆయన ఏలాగైనా మళ్లా ఓ కొడుకుని కని - వాడిద్వారా - పెరిగి పెద్దవాడైన తరువాత - ముచ్చటలన్నీ పూర్తిగా తీర్చుకోవాలి - అందాకా నిద్రపట్టదు. మరి. యీ వయస్సులో పునఃపూనుకోవాలంటే - పుష్టి కట్టాలికదా. ప్రస్తుతం అందులో నిమగ్నుడనై ఉన్నాను. డబ్బు మంచినీళ్ళలాగా ఖర్చుఅవుతూన్నది అపురూప - దినుసులన్నీ మందుల్లో ఒంటపట్టిస్తున్నాను - నేడో రేపో మళ్లా బాలకుమారుడిలాగా నున్నగా తయారవుతాడు చూడు--"

'ఆహా-మీ జాతి చేతపడితే నున్నబడక తప్పదు. ఆ పాపిష్టి ద్రవ్యంలో కొంతపెట్టి - కారు కొనుక్కో.'

కారుకోసం-యింత తంటాలుపడాలా మేడ వేయిస్తానోయి-అప్పుడే అయిందనుకున్నావా? ముసలమ్మకుగూడా మెరుగుపెట్టవద్దూ?-యిప్పుడే ఆ మాట ఎత్తితే రెండు మోతాదులకు ఒకటే బిల్లు గిట్టుతుంది. తదనంతరంబైతేనో కారెందుకు ప్లేనే కొనేస్తాను. కొంచెం ఓపికపట్టు" డాక్టరు మీసం ఆనవాలు అంత మేర మెల్లిగా తడుముకుని-నవ్వి నాకొకటి తా నొకటీ-సిగరెట్.

'రాబందులు నయంరా మీకన్న - ఎముకలన్నా మిగులుస్తాయి.'

'కాల్షియమ్ అమ్ముకోడం, చేతగాక! కథలు వ్రాయడం, కబుర్లు చెప్పడం అనుకున్నావా ఏం?–వైద్యం అంటే.'

'కాదు. అంతకన్నా ఘనమయిందే లేతసొరకాయలు విధీవిరామమూ లేకుండా ఫరఫరా తెగ్గొయ్యడం.'

డాక్టరు నవ్వుతున్నాడు!

—(०)—

జీ....హాఁ

సినిమా అయిపోయింది. అయిపోతుండగానే ఆకాశ గంట గణ-గణలాడటం మొదలుపెట్టింది. ఈ లోపుగానే హాల్లో ముప్పాతిక మూడుపాళ్ళ జనాభా, తొక్కుకుంటూ, త్రోసుకుంటూ, బల్లలక్రిందా, బూడ్సులకాళ్ళక్రిందా వ్రేళ్ళుపడి కయిక్ మంటూ, బయటపడ్డది...గడ్డునిదురలోనే ఉండి...భుజాన వేసుకునేందుకు అలవికాకుండా నిక్కుతూ నీలుగుతూన్న పిల్లలనికూడా, తల్లులు ఎలాగో గదమాయించి సందిటపట్టుకునో, వీలైనంతవరకూ చంకను వేసుకునో, ఎలాగో అలా జేరవేస్తున్నారు. మొదటినుంచీ కునికిపాట్లతో కూర్చున్న ముసలమ్మలందరూ, ఒక్కసారి ఫెళ్ళున ఆవలించి మేలిముసుగు సవరించుకుంటూ మెట్లు దిగుతూన్నారు... ఆద్యంతాలూ, ఫిలిం తెగినప్పుడల్లా చేగోడీ-సోడా గానంచేసిన ఛోక్రాలందరూ, దుకాణదారుడికి లెక్క చెప్పి డబ్బు వప్పగించుతూన్నారు...హాలు తలుపులు ఓ చెంపనుంచి దబా దిబా మూసుకువస్తున్నవి...

సీతాపతికిమాత్రం, ఇంకా మెలకువరాలేదు. నిద్ర అనుకుంటున్నారా? దీపాలు ఆరిపోయినప్పటినుంచీ రెప్పంటూ వాల్చాడా? ఎత్తిన తల దించాడా? ఊహుఁ—

తెర తెల్లబడిపోయినా, సీతాపతి కళ్ళముందు ఇంకా... ఆ పిల్లది మెసులుతూనేఉంది; నవ్విస్తూంది, నటిస్తూంది—

ఎవరూ లేచి వెళ్ళిపొమ్మనలేదు...కాని, రోద చల్లారిన తరువాత ఉరిమే నిశ్శబ్దం, అతణ్ణి అక్కడ కూచోనిచ్చిందికాదు.

దుకాణం దగ్గిరకు వెళ్ళాడు, ఒకటి రెండు సోడాలు త్రాగాడు. సిగరెట్లు వగయిరా కొనుక్కున్నాడు... రూపాయియిచ్చి చిల్లర సరిగా లెక్కచూసి పుచ్చుకున్నాడు. సిగరెట్టే పెదవులకు అంటించుకుని, ముట్టించేందుకు అగ్గిపుల్లే గీచాడు...ఇవన్నీ తెలిసే చేశాడా? కావాలని అనుకుని చేశాడా?— ధ్యాస ఎక్కడుంది?...

సోడాదుకాణం గోడనుఉన్న పాతకేలెండరుమీద ఆ అమ్మాయి ఉంది...లైమ్‌జూస్ సీసా నిమ్మగుత్తుల లేబిల్ మీద ఆ అమ్మాయి ఉంది...అగ్గిపెట్టెమీది మూడు— మామిళ్ళమీద ఆ అమ్మాయి ఉంది...ఆ పిల్లది, సీతాపతి కనుపాపైపోయింది.

రోడ్డంతా...ఆ అమ్మాయి, యిందాకటినుంచీ పద కొండువేల అడుగునా తిరిగిన తోటలూ పేటలూ...

ఒళ్ళు తెలియనిస్థితిలో ఉన్నట్లు, సీతాపతికి తెలియదు. నడవగా నడవగా, సందులూ గొందులూ తిరిగి... ఇల్లు దానంతట అదే వచ్చేసింది; ఇల్లాలు గుమ్మంలో నిలుచుని ఉంది...సద్దూ సందడీ చూసి, యీపాటికి ఆయన కూడా వస్తూఉంటారు కదా అని.

అల్లంతదూరాన మనిషిని చూసి, ఆవిడ మండిగం దాటి లోపలికి వెళ్ళి నిలుచుంది. చూసిచూసి ఇంకా రాకే

మాఅని తొంగిచూసేటప్పటికి...ఏడీ...నడక యిల్లు దాటే సింది...

ఇల్లాలు గబాగబా రెండు అడుగులు వేసి కలుసుకుని ...రెక్కపుచ్చుకుంది. సీతాపతి ఎగాదిగా చూసి, ఆమె నడిపించినట్లు వెనక్కు తిరిగి వచ్చేశాడు.

హాల్లో దీపం జ్యోతిలాగా వెలుగుతూంది. సీతాపతి కళ్ళు జిగాల్‌మన్నవి...రెప్పలు దబదబా అల్లాడ్చుతూ... 'మంజరీ' అని ...

ఇల్లాలు పలుకదు...

'మంజరీ' అని మనసుతో-మనసంతా పిలుస్తూ... చెక్కిలిమీదికి చెయి జాచుతున్నాడు...ఇల్లాలు, ఉలకదు.

'మంజరి...మంజరీ' అని పేరుతో పేరును హెచ్చవేసి, నవ్వి...అమాంతం కౌగలించుకోబోయే హంగామా చేసింది, ఇల్లాలు. సీతాపతికి, కళ్ళు తెరపినపడి...మనసులో తిప్పింది. పెద్ద పాటుపడ్డవాడి నిస్త్రాణ వచ్చింది...

'—ప్చ్—పెళ్ళాం...'అని తనమీదతాను, తగని జాలిగా గొణుక్కున్నాడు.

'హయ్యో-పాపం, అలాగా?' అని కొంటెగా విచారపడబోయిందిఇల్లాలు.

—సీతాపతి ఒళ్ళు సలసలలాడుతూంది...కళ్ళు మాతపడలేనంత కాకగాఉంది...పక్క కుదరక తెగ మసులుతూన్నాడు...ఓటే మూలుగు!

...సిగరెట్లు కాల్చికాల్చి పైత్యానపడిన ప్రాణమేమో, యింక అదే కలవరింతలు, అదే ధోరణి!...

ఇల్లాలూ, కళ్ళల్లో వత్తులు వేసుకుని, తెల్లవార్లూ పక్కను కూర్చుని ... సముదాయింపుగా వెన్నురాస్తూ... చిచ్చికొడుతూంది.

తెల్లవార్లూ ఒకటే వేగి - వేగి, ఎలాగో తెల్లవారింది: ఎక్కడేకాని, దిగుడు లేకపోయెనే: వడ్లగింజపడితే పేలగింజ అయేటట్టుంది.. ఇక, అయినట్టే...

ఉన్నట్టేఉండి, అట్టే ఛప్పున దిగజారి ఊరుకుంది జ్వరం: ముచ్చెమటలూ పోసినవి—నీరసం లోకిదించింది... ఆపసోపాలు, కళ్ళు మూతలుపడటం...

పట్టుబలవంతాన ధారకంచేసింది ఇల్లాలు: ఆ కాస్త జావ మ్రింగుడుపడిన కాస్సేపటికి తెరిపినిపడ్డాడు సీతాపతి: వాస్త్రీప్రకారం, తలగడక్రింద తడుముకుని, వణికేచేతుల్తో సిగరెట్ వెలిగించాడు...

సీతాపతి జాడలన్నీ అద్దంలో కనిపెట్టుతూంది ఇల్లాలు.

...దగ్గాడు, మూలిగాడు...దగ్గూ మూలుగూ కలిపాడు...రాగవరుసలో కొరకబోనిచ్చుకున్నాడు...ఊహూ, ఇల్లాలు- ఇటు తిరిగి చూడలేదు...

'పిలిస్తే పలికే దిక్కు కూడా లేదు... ఓపిక వున్నంత బిగ్గరగా కొరకొరలాడాడు. ఇల్లాలు, కుంయ్ - కంయ్ మనలేదు.

'నిన్నే మహాప్రభో!...నీకే మనవిచేసేది...' సీతాపతికి అంతకన్న హాములు చేసేందుకు సత్తువ రాకపోయింది.

'చిత్తం—చెయ్యండి...నేను ఏమన్నా కాదంటు న్నానా ?'...ఇల్లాలు, అద్దానికి జవాబు చెప్పింది.

'అవును, ఎందుకు అంటావూ ?'...ఎదురుగుండా కూర్చున్న కుర్చీని గదమాయించాడు.

'ఏమి టా గద్దరితనం?'...ఇల్లాలు బల్లమీది సెల్యూ లాయిడ్ పాపాయి చెవిపట్టుకు ఆడించింది...సీతాపతి కేఁవురుమన్నాడు... 'ఉంగపడతా నుండమ్మ !' అను కుంటూ, ఇల్లాలు, కాఫీ—కషాయం సీతాపతిచేత గళ-గళ త్రాగించింది...'ఏనుగు తిన్నా వెలక్కాయ జీర్ణం... కాముడు తిన్నా కజ్జూరపండు జీర్ణం...మా అబ్బాయి తిన్నా...'

...చక్కలిగిలికి ఉక్కిరిబిక్కిరై చేయి విడిపించు కుని...తుమ్మెద ఝుమ్ తప్పించుకునే కణ్వ పుత్రిక భంగి మాలై గిర-గిరగా ఉబ్బి తబ్బిబ్బులైంది...ఇల్లాలు.

చిలిపి-పాపాయి చిరునవ్వు పెదవులమీద పొదువు కొని...అల్లా హాయిగా మళ్ళా నిద్రపోయినాడు, సీతాపతి ...నిదుర మదరించి :

—అచ్చంగా అసుర-సంధ్య వేళ : 'అబ్బాయి కిదేఁ నిదురమ్మా—అడ్డాల పాపలకు అనుపూఆజ్ఞా లేకపోతేసరి, గారాబం మీరిపోతూంది—'

...కలలకోసం మొగం వాచిపోయిన కళ్ళు. తెరిపినిపడేం దుకు రెప-రెపలాడుతూన్నవి — పులి వచ్చిందంటే...'

కళ్ళమీద కిల-కిలగా ఉఫ్ మన్నది ఇల్లాలు : 'కౌగిలి క్రిక్కి-

రిసికొంటూ 'ఛలి' గా వణకడం బాగుండదా!' అనుకుంటు న్నాడు సీతాపతి...

'ఇలవేలుపులు ఊరుకోరు'...ఇల్లాలి మనసు ఇల్లాలి మనసు ఇలా ఎదురుతిరిగి...సంజెదీపం వెలిగింది.

ఎంతో లాలనగా బ్రతిమాలింది, సీతాపతి వాలకం.

'అమ్మా, ఆశేం...' అనేంత ఓరలైనవి ఇల్లాలి చూపులు...

—సీతాపతికి, లేనిసత్తువ వచ్చింది.' మనసులోకి కళుకున్న, ఎక్కడనుంచో మళ్ళీ ఆ అమ్మాయి ఊడి పడింది: ఇల్లాలు కళ్ళకు కనిపించలేదు...అక్కసుకొద్దీ దభా లున వేసిన వీధితలుపు చప్పుడన్నా వినిపించలేదు.

తాను నడుస్తూన్నాడో, రోడ్డు పరుగేత్తుతున్నాదో, సీతాపతికి అర్థంకావడంలేదు. కళ్ళముందునుంచి అందరూ రంయ్‌న పోతున్నారు...తిన్నగా పరకాయించి చూసే మందగింపు లేదు...అల్లంత ఉవ్వెత్తుగా గాలిలో నలు మూలలా, రకరకాల స్థాయిలో, ఆ అమ్మాయి నవ్వులు ...ఏ తల్లో చూసినా ఆ అమ్మాయి దిద్దుకున్నట్టుగా పువ్వులు...అంతా ఆం...ఆ...మయం;

...పొంగి బల్లమీదపడ్డ సోడాలనురుగు-తడి మాయ మౌతుంది—ఫ్లాస్క్ బోసిమంటూాన్నది...సిగరెట్ గుక్క గుక్కకూ మొదలంటా రగిలే కెంపు...కళ్ళ జేవురింతకు హడలి, ఒళ్ళు దగ్గిరపెట్టుకుని పొగ లూంరుస్తూాన్నది. నిలు వెల్లా గోరువెచ్చని సలుపు, నీలుగుతూంది.

నిట్టనిలువున నిలుచోబోయినాడు. ఎదురుగుండా, బల్లమీద అద్దం తలతిరగబోయి—ఒరిగింది. ఒళ్ళు రావాకు లాగా తేలి...మనసు, ఏ ఆలోచనా పెరగకుండా, ఓక్షణం దుబ్బేసిపోయి, మరుక్షణంలో అద్దమైపోయింది...పక్క-గదిలో, ఖడ్గ-త్రిశూలాలల ఘర్షణ అలికిడిగా వినబడుతూంది ...లోపల ఎవరో పెదవులు బిగించి విరగబడుతున్నారు.

—ఎవ రా తొంగిచూసింది ?...ఏమో ఎవరో జాడా లేదు.

లేకేం...అదుగో తలుపువారను చీరె అంచు... కొట్టొచ్చినట్టు...ఎవరో.. పక్కకు తప్పుకుంది...మళ్ళా థళుక్ మంది...

ఎవరో...? అజ కనుక్కుంటే ?...ఊహు, కాళ్ళక్రింద నేల, తందనాలయేట్టుంది...

ఆలోచనలకూ... చూపులకూ అర్థం పొసగడం లేదేం?... రెప్పలు వాలలేవేం?...మనసు అల్లార్చలేనేం? నాకు నేను స్వాధీనం కాకపోతే...పొరబాటున ఎవరికన్నా చిక్కుతానేమో...అది మరీ, మరీ మొండిచిక్కు...

ఎక్కిళ్ళువచ్చేట్టుగా ఉంది గొంతులో...కడుపు నిండుగాఉంది.. ఏమిటో—ఏమిటోగా ఉంది...

బలంగా, తలా, మొగం నిమురుకున్నాడు: మెడ నరాలమీదనుంచి కణతలవారగా, కళ్ళచుట్టూ, బొటన వ్రేళ్ళతో ఏకబిగివిని మాలీస్ చేసుకున్నాడు..."నా పేరు సీతాపతి" అని ఖచ్చితంగా అనుకున్నాడు...

ఆ అమ్మాయి తలుపు రెక్కను ఆనుకుని, సిగలో పూలు సరిజేసుకుంటూంది. ఓరచూపులు చూస్తూంది... బొటనవ్రేలితో నేలరాస్తూంది...

—తన్ను కాదనుకున్నాడు సీతాపతి.

...కూనిరాగం సణుగుతూంది...స్థాయిని బెదరిస్తూంది--గొంతు సవరించుకుంటూంది.

—సీతాపతికి చీనుకుట్టినట్టన్నా లేదు.

...యకాయకి చేరువకువచ్చేసి బల్లఅంచుని చేతులు ఆన్చి, కొంచెం ముందుకువంగి పలువరస కనపడీ కనపడనట్లుగా క్రిందిపెదవి వెక్కిరింపుగా వంచింది...

—సీతాపతి చూపులు మారలేదు.

కీవిగా కుర్చీలోకూర్చుని...అతికొంటెగా, సిగరెట్ ముట్టించి...పొగ నిలువునిటారుగా గింగిరాలుగా ఊదింది. సిగరెట్ కమిచి పట్టుకున్న రెండువ్రేళ్ళూ అతని పెదవుల దాపుకు చాచింది...

సీతాపతి నిదానంగా ఒకటికి రెండుసార్లు నుదురూ కణతలూ చిట్లించాడు. కళ్ళు బరువుగా అల్లార్చాడు. అవాళ ఎప్పుడో పోసుకున్న తలంటిలో కుంకుళ్ళనురుగు, ఇప్పుడు కళ్ళల్లోకి పోతూంది ..తల తేలికనుపడుతూంది... మరీ తేలికఅవుతూంది. ఒక్కసారి ఒళ్ళు జివ్వుమన్నది... నరాలు, వాటంతట అవి ఎక్కడికక్కడ సర్దుకున్నవి.

—ఆ అమ్మాయి...

...అవును పాపం, ఆ అమ్మాయి...ఇదుగో యింద...

పచ్చకాగితం ఉండకట్టి గుమ్మంలోకి విసిరేశాడు...
చ్...చ్...ఉస్సో...
తర్జనితో ... ముమ్మారు గాలిని నెట్టాడు ... ఆ అమ్మాయి మొరగకుండా వెళ్ళిపోతూ, కోపం సత్తువకొద్దీ గది తలుపుమీద చూపింది...

...జుట్టు కొంచెం చెరిగినట్టు! నివేదించడానికి అద్దం వినయంగా వంగింది.

—రెండుకప్పులకాఫీ...తలవంచుకు త్రాగేశాడు... మూడు, నాలుగువ్రేళ్ళు తడిచేసుకుని పెదవులు తుడుచుకున్నాడు...ఆకలేస్తూందనుకున్నాడు...

—మొదటిఆటసినీమా వదిలేశారే అప్పుడే?...పది దాటిందన్నమాట...మొగవాళ్ళకన్న ఆడవాళ్ళే తెగబడుతున్నారే...అంత బాగుందన్నమాట...

హాలుదగ్గిర, అబ్బో ఎంత తొక్కిసలాట?...అందరికీ అందేవేగా టిక్కెట్లు,- కొంచెం ముందూ వెనకా!...

నెత్తిమీదనుంచి కంఠందాకా, కైవారంగా అన్నీ దీపాలే!...హన్నిదీపాల్లో ఆ ఏనుగంతమొగం...పాపం తెగ మీద ఏదో పొందికగానే ఉంది, కొంతవరకూ...

ఒక్కటే రిక్షా...ఒంటరిగా, ఖాళీగా పడిఉంది... సిమెంట్ రోడ్డేమో, యింటిగుమ్మంలో దిగుదామన్నా...ఆ జోరు, మరో నాలుగు అడుగులు వేయించింది...

—ఇల్లాలు, వడియాలెలా వేయించిందో...అన్నీ మాడి బొగ్గులు: ఒళ్ళు దగ్గిరలేనప్పుడు, వాటిజోలికే పోకుండాఉండటం మంచిది.

...ఏదో ఆలోచిస్తూంది మనసు: కుర్చీ కచ్చాగా ఊపుతూంది...అవును నోరు శహబాసుగా పండింది...

బడకంగా ఆవులించాడు: సిగరెట్ కొడిని, గోటి మీటుతో అదల్చాడు...కుర్చీని ఊతంగా ఊగిస్తూన్నాడు.

ఇల్లాలు, పక్కగదిలో లైట్ వేసింది. ఇక్కడిదీపం టక్కన ఆరిపోయింది...

—"...ఇంతప్రొద్దెక్కినా, ఇదేంనిద్ర?... ఇదేం లోకం?...మరీ కొరకరానికొయ్య అయిపోతూందేం?... అత్తగారు క్రింద సాధిస్తూంది.

నవ్వు దాచేసుకున్న మొగంతో, ఇల్లాలు చెక్కిళ్ళు అద్దుకు దిద్దుకుంటూంది.. అద్దం నిర్మొగమాటంగా, గోరంతలు కొండంతలుచేసి, గుట్టుచిక్కించుకు విసిగిస్తూంది.

...సరసనుకూర్చుని, మీదకు ఓ చెంపగా ఒరిగి... గాజులజతలు ఒరసుకు కందినచోటల్లా...వెన్నున కెంపులు వేలితో మీటుతూంది...అక్కడక్కడ అవి గిలిగింతలుగా రెచ్చిపోగా...

సీతాపతి, నిదుర తెలియకుండానే మూలిగి, నీలిగి, మరీ ఏమూలగా పక్కదున్నేశాడు. ఎండ చురాచురా మీదపడేట్టు, ఎదటిపక్కకిటికీ భార్లగా తెరిచేసి, రెక్కలకు కొక్కీలు తగిలించి...ఇల్లాలు, క్రిందికి వెళ్ళిపోయింది... ఒకసారి వెనుదిరిగి చూసి...

పిచ్చికలు, గదంతా గంద్రగోళంగా...కిచకిచలా డేస్తూన్నవి. సీతాపతి ... సమంగా పక్కకు ఒత్తిగిలి, నిద్ర పోతున్నాడు, ఒక్కగుక్కను.

—బారలవారీగా ఎక్కిపోతూంది పొద్దు: ఆ చెట్టు మీద, ఈ పుట్టమీద, మిగిలిన నీడమరకలన్నీ సాపుగా ఫెళ - ఫెళగా ఆరిపోయినవి...ఎండ గుచ్చుకుంటూంది...

—గ్రామోఫోన్ ముల్లు ఒత్తి రాపాడుతూంది...పాట వినాదికుక్క పిల్ల గిర-గిర్రా వానా-వానా-వాలప్ప...

కలలలో మురిపించి,
కానరావేమోయి
నిలువనీయని వలపు
నీ పాల బడెనోయి...

—సీతాపతికి, లీలగా వినిపిస్తూంది...వరుస...

పసిపూవు ప్రాయాన
వసివాడ లేనోయి
మిసిమి బంగరుచాయ
మేను సగమానోయి...
మొగమాటమై, చెలిమి
నగుబాటు లాయెనని:
సిగలోని మాలతుల
సిగ్గు చిమిడిందోయి...
నీలాల హురుమంజి
నివురు లేలిననోయి;
జాలి-మాలిమి జన్మ—
జన్మాల వలదోయి...

—రికార్డు బోర్లు బొక్కిలెంది...

ఒంటరిగా బృందావనవీథుల
ఉంటినిరా వ్రజధీరా నీకై...

—సీతాపతి పెదవులు చిరునవ్వాబోయినవి.

చింతల దొంతర విరిసిన
చీకటిలో మాటుమణగి
అంతలోనె వెన్నెల గిలి
గింతల వింతకు మేల్కొని...

...సీతాపతి రెప్పలు విలవిలా అల్లాడిపోయినవి. ఒళ్ళు ఒదిగి విరుచుకుంటూన్నది.

మందల లేగలు మసలిన
సందడిలో జాణతనపు
మందెమేలముల పరవశ
మందితి సుందర-నాగర...

—నిదుర, మేలుకొనేందుకు ఎంత సేపటినుంచో మొగం వాచిపోయి ఉంది ... ఇల్లాలు ఇంకోపాట వింటూంది...

ఘుమఘుమ సుమ పరిమళాలు
గుములువారెనే...
ఝుమ ఝుమ ఝుమ షట్పదాలి
ఝూంకరించెనే...ఆమని
హుంకరించెనే...సజని
కిల-కిల కోకిల కాకలి
కలువరించెనే...
కలువరించెనే...

ఝులఝులఝుల చంద్రవాణీ
ఝూంకరించే...ఆమని—
సలసల మలయానిలాల
సొలసిపోయెనే...
ఝణ-ఝణ-ఝణ ప్రణయవార్ధి
ఘూంకరించెనే...ఆమని...

ముంగురులు సవరించబోయే చెయ్యి అలాగే ఆపి... ఆవంక చూస్తున్నాడు...రెప్పపాటుపాటుకూ ఇల్లాలు క్రొత్త క్రొత్తగా అందమై చందమై మిల-మిలలాడుతూంది. ఇటు తిరిగినప్పుడు...అటు రవ్వంత ఒరిగినప్పుడు...

—ఎన్నికళ్ళో ఎరువు తెచ్చుకున్నానే యిందాకటి నుంచీ అనుకుంటూ చిన్నబుచ్చుకున్నాడు, సీతాపతి. ఇల్లాలు, చూసీచూడకుండా రాచుకునేంత 'దగ్గరసా వస్తూ' కళ్ళలోకి పొగపోయి...హాలంతా కిల-కిలలాడించింది ... పిచ్చికలు బుర్-మనీ, తుర్‌మనీ అన్నీ తలోమూలకూ దూసుకుంటూన్నవి—

—(౦)—

చెంగల్వ

నడినెత్తిన మబ్బు తునకలన్నీ నిదుర మత్తులో ఉన్నాయి. పారాడే బాలపాపడు కన్నులెత్తి అమ్మవంక చూసిన చూపుమీద ఉంది ఆకాశం. చిన్నదాని చెక్కిలి పుణికేందుకు, బాలకుమారుడు చేయి జాపినట్టు ఆకాశానికి అల్లంత చేరువకు అందీ అందనట్టు వుంది కొండ శిఖరం. శిఖరానికి పది బారల దిగువను ఆదమరచి ఆపసోపాలుపడే కన్నె పడుచులాగా మల్లెల గుబురు, గుబురుమీదకు కమ్ముకుని కలియబడుతూన్న జాజితీవల కీకారణ్యం. ఏ వాడ నుంచో సాగివస్తూ, ఎన్నో ఘుమఘుమలు మూటకట్టుకు వస్తున్న చల్లగాలి—

ఓబులయ్యకోనలో, పన్నీరు మాకులబాట నంటుకుని, ఏటి చిలుక వారను, జారుడు బండలమీద పాదం మోపీ మోపకుండా, కటిక చీకటిలో, కన్నుపొడిచినట్టు చెల్లా చెదరుగా మెరిసే మిణుగురుల వెలుగు ఆనవాలు పెట్టుకుంటూ, అప్పటికి ఏ జామాయె, చిక్క. నాయకుడు పయనంకట్టి—

ఆ కడకు నూరు అమ్ముల దూరాన–ఆరుద్ర నక్షత్రం మెరసే మెరుపుక్రింద సూటిగా తురాయి తోపులో వాళ్ళ గూడెం ఉంది. ఆ కడ, అయ్య దొడ్డనాయకుడు, తన చేతి

క్రింద, చెట్లక్రింద నమ్ముకు బతికే వేయిన్నొక్క విలుకాడికీ ఎకిమీడు.

అటువంటి తన అయ్య దొడ్డనాయకుడు, నాటికి మూడుపొద్దులనాడు, కోనలో లేడికూనను కోరనేసుకు పోవచ్చిన చిరతను అదలించబోయి, అటో ఉరుకు ఉరకం గనే గురి బెడిసి, కాలు మలగబడె.

పడిన పాలుకు మరో మొనగాడైతే కోలుకునేవాడే కాడు. నాయకుడు అంతపాటూపడి, తెప్పరిలుకున్నాడు. ముక్కలా, మూలగలా, కాని, మరో పొద్దుకల్లా కాలు, పూర్ణమైపోయె. మందుకు లొంగలా, మాకుకు లొంగలా. పూసిన పసరల్లా విరిగింది. కట్టిన ఆకల్లా ఎండి ఏరింపులైంది. యింక ఏం సాధన!

అక్కడికి ఒక్క పొద్దు పయనంలో సిరిసింతల తోపులో, గంగధార మడుగు ఒడ్డున, ఒంటికంబం గుడిలో కొలువున్న సిరిదేవమ్మను కొలుచుకుంటూ తెలతెలవారం గనే ప్రతి పొద్దూ, సిటికెన వేలి రగతంసుక్క ఆ అమ్మతల్లికి ఆరగింపుచేస్తూ, దగలేక దప్పికలేక సదా ఆనీడనే పడుండే గణాచారికి ఆ వైనం చెప్పి, శకునం అడగ్గా, కొలువున్న ఆ తల్లి నోటివెంట పలికించిం దేమంటే -- జౌనురా ఓరయ్య - ఆకళించకరా—

'భూమి పుట్టుక ముందు, పృథివి పుట్టక ముందు, తనంత ఆకాశంలో, ఆకాశమంత తానై, శివదేవయ్య తపస్సులో ఉండగా, ఆతపస్సు పండి పండి, పండుతల్లంటి అమ్మవారైంది. కాలుఊనేందుకులేక, గాలిలో తేలిపోతున్న

అమ్మవారిని, అయ్య సిగపాయలో ఉన్న చందమామ, హంస వాహనమై మరల్చుకొచ్చాడు. అయ్యకు అమ్మ మీద మనసుకాగా, చేజాపి చేరువకు తీసుకోబోయినాడు. ఆ తల్లి అందుకు ఒల్లనంది. కాలు మోపేందుకు వీలూ చాలూ లేని గగనంలో ఎల్లకాలం తేలిపోలేనంది. శివ దేవయ్య చిన్నబోయి, మొగం చిట్టించగా, చందమామ అయ్య తడబాటు చూసి ఒకసారికి రెండు సారులు నవ్వాడు. ఒక నవ్వు చెంగల్వ, మరో నవ్వు మరో చెంగల్వ అయింది. అనగా-ఒక పువ్వు గాలిలో రాలి, రాలి, రేకలు విచ్చుకుని, ఒక్క మొయిని పోగా పోగా బరువెక్కి భూమై నిలిచిపోయింది. మరో చెంగల్వను అమ్మవారు చేతనందు కుని, మరోచేయి శివదేవయ్యకు అందియ్యగా భూమీఆకాశం కలిసి శుభం పలకగా, అయ్యా అమ్మా ఒక్క మనసుతో భూమ్మీద పుట్టబోయే మనంటి బిడ్డలను తలచుకోగా, అయ్యకంటిలో ఉరుకు చూసి అమ్మ చిన్న నవ్వు నవ్వి చేత నున్న చెంగల్వను విసిరివేయగా అది పూలపానుపై విచ్చు కుంది గదరా! ఆ పానుపుమీద, అయ్యా అమ్మా కల కాలానికీ తొలిసారిగా ముచ్చటపడ్డారురా, నాయకుడి కూనా —

'భూమి పుట్టంగనే అయ్యా, అమ్మా కాలు మోపిన చోట, నాయకుడు పాటుపడ్డాడురా - బాలుడా! దానికిదే మందు.

'ఆ మందు, భూమి పుట్టినాక యింతవరకూ తెచ్చిన వారు లేరు. వాడినవారు లేరురయ్యా!

అయ్యకూ, అమ్మకూ పానుపైన చెంగల్వ వెన్నెలకు తడిసి, మెరుపుల్లో కరిగి, గడ్డగట్టి ఆకడనే ఉండిపోయినది. అదిరా మందు. చెంగల్వను చేత నద్దుకుని, ఆ చేతులు నాయకుడికి అద్దితే మళ్ళీ మనిషవుతాడురా!—

—'పుట్టి బుద్ధెరిగినాక, ఆడకన్ను చూసి ఉలికిపడని తనువై యుండాలిరా. పయనం ముగిసేదాకా, ఆకలి దప్పిక అణచుకోవాలిరా! అందుకు చాలినవాడేడిరా ?—అది నీకు తరమా" అంది గణాచారి!

"తరమే—"

"నీవు మల్లెపూవంటివాడివేనా ?—"

"అంబ మీాద ఆన, కాకపోతినా దారిమయానే రాలిపోనా!—'

'అయితే, అయ్యను కాచుకోరా! అడుగు ముందు కెయ్యరా!—' అని సింగం ఎలుగున పలికింది గణాచారి.

ఆ అవ్వకు మొక్కి, సిరిదేవమ్మకు మొక్కి అడుగు ముందుకు వేశాడు చికినాయకుడు—

గూడెం చేరుకుని, నాయకుడితో అంబ పలికిన తీరు చెప్పి చిన్నవాడు పయనంకటగా, దొడ్డనాయకుడు హుంకరింపుగా, 'నా కా మందుతో పనిలేదుర. యీా బతుక్కంత విలువలేదుర. ఏడుగురు తల్లు లెత్తి పెంచిన కూనవు. కులంవోళ్ళను దిద్దుకోవలసిన నాయకుడివి. ఒంటిగా నిన్నంపలేను' అని వాపోయినాడు. చికినాయకుడు అయ్య ముంగాలిమీాద ఒకచేయి, చెంపను ఒకచేయి ఉంచి— 'అయ్యకు ఆపదొచ్చినపుడు ఆదుకోలేనివోడు కులానికి

నాయకుడౌతాడా ! అయ్యా యిది నీవిచ్చిన తనువు కాదా; నీవు పంచిచ్చిన రగతం కాదా ! యీ బతుకు నీ చలువకాదా! నా అయ్య విలువ నాకు తెలుసు! పయనంకట్టక, బడుగల్లే యీడనే పడుండి, నీవు ఉసురు విడవగా, చూస్తూ ఉండమంటవా ? అది, నీకు పరువా, నీ బిడ్డకు పరువా! నిన్నుద్ధరించలేని కొడుకు నేల కన్నానని ఆలోకంలో పెద్దలడిగితే, తలెత్తగలవా అయ్యా !— పోనీ, ఏ మెకమైనా నన్ను వేసుకుపోతుందని వెరపా ! విల్లమ్ములు పట్టిన బతుకైనాక మనసేత దానికో, దానిసేత మనకో కన్నుమూత బ్రహ్మ రాతేగంద! అందుకు, సింతలేదు గంద! కాని అయ్యా! తిరిగి రాకపోతినా, మరోపుటకపుట్టి అయినా, నీకు అక్కరకొస్తా. మేను ఒరిగిపోయినా, ఆశ గాలిలో కలవదు గంద ! సిరిదేవమ్మ కరుణించిందా యీ కంటితోనే బిడ్డను చూసుకుంటవు లేదా నేను మఱుకు ఏపుటక పుట్టినా నీ కంటికి దూరంకాను !—' అనగా,—

దొడ్డనాయకుడు, బిడ్డను దీవించుకున్నాడు. చికి నాయకుడు, పయనంకట్టాడు.

* * * * *

పయనంకట్టి అప్పటికి జామైంది. అట్టనే నడవగా నడవగా, ఎన్ని జాములో గురుతుపోయింది. అడుగు బరువుగా పడుతూంది. మణికట్టులు ఉక్కుగుళ్ళల్లే దిగజారుతున్నాయ్. మెడ నిలువలేని బడలిక ముంచుకొస్తూంది. ఎత్తిన అడుగు నిలిపి, మరో తడవ సిరిదేవమ్మను తలుచుకుని, కన్నుమూసి, అడుగువేసి, కన్ను తెరచాడు. ఆకాశం

నిండా తోరణాలుకట్టినట్లు చుక్కలు. చూపంత మేరా వెల్ల వెన్నెల-

యింకా ఏటివారనే నడుస్తున్నాడు. చూపు మేరలో, దప్పిక తీర్చుకుంటున్న జూలు మెకం పసిపట్టి, వార ఎత్తి గుర్రుమన్నది. అలవాటు కొద్దీ చికినాయకుడికి అమ్ము మీదికి చేయిపోయింది. ఆ చేయి చెంగల్వకు మీదుకట్ట నానని యాదకు తెచ్చుకుని, అడుగు అటు వేశాడు. జూలు మెకం ముందుకు దుమికే ఊతం మీద ఒగ్గివుంది. యిక దుముకుతుంది. అంతలో కారుదున్నల మంద, ఎటు వెంపు నుంచో ఊచల్లే వచ్చిపడి జూలు మెకాన్ని తరుముకు పోయినవి—

మరో అడుగు ముందుకు—

ఆకాశాన్నుంచి దట్టంగా పూసిన మల్లెతీగె వ్రేలాడు తూంది. దానిమీద ఒత్తుగా తుమ్మెదలు మూగి ఉన్నాయి. చికినాయకుడు దరికిరాగానే అవి చెల్లా చెదరై పోయినవి. మల్లెతీగె కాదు అది, తెల్లత్రాచుకదా అని పోల్చుకున్నాడు బాలుడు. త్రాచు పూలదండ పడినట్లు గభాలున చుట్లు చుట్లుగా, నాయకుడి మెడలో పడి పడగ ఎత్తి బుసకొడు తూండగా, ఆ బుసలో ఊపిరి పీల్చుకుంటూ గాలిలో తేలి పోతున్నట్టూ, పట్టు తప్పి రాలిపోతున్నట్టూ, తూలు తున్నట్లు, ఏదో మత్తు ఎక్కుతున్నట్లు, ఏమో తెలియనట్లు, ఒక్కక్షణం, అంతా మసక వేసుకుపోయి, తెప్పరిల్లగా — తాను ఎక్కడున్నదీ ఊపిరి, ఊపిరిగా, తెలిసొచ్చే తెలివి వచ్చింది.

కనుచూపు మేర, అపరంజి చిలకరించినట్లు, రంగులు పరచినట్లు, వెలుగు విరజిమ్మినట్లు ఉంది. మెత్తనిపచ్చపట్టు-పక్కనే పడగవిప్పి కదలకుండావున్న త్రాచు త్రాచు, తానూ పాకుతూ పోతున్నారు. అల్లంత మేర మంచిగంధం వాసన. అది దాటగానే మల్లెల గుమాళింపు, దాని సరసను పగడ పూలతావులు, ఆ తావిని ఒరుసుకుంటో అలవిమాలిన మత్తు. త్రాచు తళుకు తళుకు మంటూంది. తళుకులన్నీ ఒక్కచోట చుక్కకట్టుకుని, సికిలింత ముల్లు మొనంత మెరుపు. ఆ మెరుపే రేకలు. అదే చెంగల్వ! సిరిదేవమ్మ పలికిన చెంగల్వ!

నాయకుడు, లేని సత్తువ తెచ్చుకుని, చెంగల్వ మీదికి చేతులు జాపాడు. పడగవిప్పిన త్రాచు కస్సుమంది. చేతులు అట్టనే ఉంచాడు. బుస్సుమంది. ఆ చేయి వెనుకాడ లేదు. కాటేయబోయిన త్రాచు, ఒళ్లు విరుచుకుంటూ, కన్నెపడుచై, కలకల నవ్వి, ఆ చేతులు అందుకోబోయింది. నాయకుడు ససేమిరా అన్నాడు.

'పుణ్యంకొద్దీ పుటకెత్తాను నాయకుడా! అయ్యా, అమ్మా ఆదికాలంనాడు నాకు వరం యిచ్చారు. యుగాలు గడచినా కాచుకుని ఉన్నాను. యింక నిన్ను విడిచేనా?' అంది కన్నె.

'ఏమిటీ కథ!'

"మనకథే"

"మనం, ఎవరం?"

"ఎవరమో ఎరుకచేస్తాను. అలనాడు, అయ్యా అమ్మవారు, అల్లదిగో ఆ పానుపునఉండగా, మా తల్లికి గిలిగింతలై చిరునవ్వునవ్వగా, సిగలో తురుముకున్న వావిలిపూవు చెదిరి క్రిందపడలేదా! ఆ పూవును నేను కానా! నా మురిపెం చూసి, అయ్యగోముగా చందమామను చిదిమి, అల్ల తునకను, నన్నొల్లుకోమనలేదా? ఒల్లుకుంటివి, గురుతు లేదా! ఆ గడియలో ఒక్క ముచ్చటకే కరిగి మాయమైపోతివే! నే నందుకు వాపోగా ఆ తల్లి జాలిదలచి, నాకీ రూపమిచ్చి, యీ తావున నిలువనిచ్చి, ఏనాటికైనా సుఖపడేవని వరమిచ్చెనే! కాదనకు నాయకుడా" అని బతిమాలింది కన్నె!—

"కాదనను, మా అయ్యను బతికించుకుని నిన్ను ఆదరించే" నన్నాడు.

కూడదన్నది కన్నె—

నీ గోడు విననన్నాడు నాయకుడు.

"సుఖంకోరి రాలేదు. సౌఖ్యంకోరి రాలేదు. చిన్నదానా, నీ కథ కాదనను కాని, మా అయ్యను బతికించుకోక మానను. యిన్నియుగాలు కాచుకుంటినంటివే యింతలో తొందరా! ఏనాడో ఒల్లుకొంటినంటివే ఆ కత తలచుకు బతకరాదా! నన్ను మొగమాటపెట్టలేవు!– నా చేతులకు అడ్డురాకు,–" అని మొగంలోకిచూసి, కంటికి కన్నందనీయక నాయకుడు చేతులతో చెంగల్వను అద్దుకున్నాడు. కన్నె జలదరించి, కస్సుమని కాటు వేసింది.

కాటుతిని, నాయకుడు కన్నెవంక చూసి, ఒక్క నవ్వు నవ్వి—"యింక ఎన్నియుగాలు కాచుకుని ఉండాలో! అని జాలిపడి చెంగల్వకు అద్దిన చేతులు ఎత్తిపట్టుకుని, సిరిదేవమ్మనుతలచుకుంటూ, తిరిగిచూడక, అడుగు ఆపక, ఒక్క బిగివిన వచ్చిపడి అయ్యను ఆనుకున్నవాడాయెను.

గూడెం గూడెం కోలాహలమైపోయింది. అందరూ వాలలాడిపోతున్నారు. నాయకుడు మటుకు తూలిపోవడం చూసి ఎత్తి పెంచిన ఏడుగురు తల్లులూ, ముత్తలతో పాలు తెచ్చి బాలుడికి యిచ్చారు. నోటపట్టగానే విషం కమ్మకు విరిగిపోయినాయి. పాలుకాదని నీరు పట్టారు. నీరు గుక్కెట దిగగానే, నాళాలన్నీ విషంకమ్మగా, నాయకుడు, వేకువను మంచుముద్దయిన మల్లెపువ్వల్లే రాలిపోయినాడు.

నాయకుడు రాలిపోంగనే, కోనంతా బుసకొడుతూ త్రాచు వచ్చిపడ్డది. చెక్కిలిమీద పడగఆన్చి బతిమాలు తూన్నట్టు పడివుంది. సిరిదేవమ్మ కొలువుచేసుకొనే గణాచారి, అక్కడికి ఉరికిపడి, తాచునుఎత్తిపట్టి, ఆచెంపా ఈ చెంపా చరిచి, "పోవే, పింజారి" అని విసిరివేసి, "అయ్యో నా తల్లీ! ఎంత నిర్భాగ్యురాలివే!" అని, ఆకాశం భూమీ దద్దరిల్లేట్టు అరచింది. కులంలో వేయిన్నొక్క విలుకాండ్లూ కమ్ముకుని చూస్తూండగా, వాలిపోయిన చికినాయకుడు, కరిగిపోయి మాయమైపోయినాడు. పైనున్న చందమామ, మబ్బు విడిచినట్లు, వెలుగువిచ్చుకున్నాడు. గణాచారి, కలకలనవ్వుతూ, అదుగో నీబిడ్డ! అని ఆకాశంకేసి చూపించి,

దొడ్డనాయకుడి వెన్ను చరిచింది. దొడ్డనాయకుడు తన్మ్రడంత నవ్వు నవ్వాడు.

ఓబులయ్య కోనలో, చెంగల్వకు చేయెత్తి మొక్కినట్టు చందమామ ఎగువకూ దిగువకూ గోరాడి, దిగులుగా సాగి పోయినాడు. పడగవిప్పిన త్రాచు బుసలో ఉసూరు - నిలిచి పోయింది.

—(o)—

మాద్రి

●

1

'నేనేం చేతునే మాతల్లీ ! కన్నకడుపు అని అయినా జాలిలేకుండా ఇంత కటికవాడైనాడేమే నీ తండ్రి !'

'అదేమిటి అమ్మమ్మా - నాన్న నాకోసమే... నేను సుఖపడాలనేకాదూ... చేసే యీ నిర్వాహకం !'

'హాయ్యో! నిర్భాగ్యురాలా...నల్లనివన్నీ నీళ్లూ, తెల్లనివన్నీ పాలూ నీకంటికి...ఏలా బ్రతికి బట్టకడతావే.'

'ఇక, కట్టేవన్నీ బనారసుచీరలే ! పెట్టినగ పెట్టకుండా, తొడిగిన రవిక తొడగకుండా...ఓ!...మహారాణి నౌతాను, నాకేం...తీపెళ్ళిందా?...ఎంత వైభవం?'

'...భళ్లున తెల్లవారినట్టే ఉంది !'

'సంధెపడేటప్పటికి గూట దీపం పెట్టేవారు లేర నేనా...పాపం....ఆతడు ఇంత తొందరపడుతూంది; మరేం, అంత ఊసు తప్పయితే, మగవాడికి కూడా విధవరికం మన శాస్త్రాల్లో వ్రాసిపెట్టించకపోయినారూ ? ఆ పిల్లదానికి భూమిమ్మీద అన్నోదకాలు కరవై....అది పోయిందికదా అని....ఇవతల ఈతడు అఘోరించుతూ కూర్చుండవలసినంత అవసరం ఏం వచ్చింది ? తెల్లవారితే అప్పుడే నాలుగా

యైనా.... యీవారం ఏలాగో కళ్లుమూసుకుంటే మైల స్నానం.... మంగళస్నానం.... రెండూ ఓమారే....'

'ఏమోలే, నీ కర్మానికి ... ఎవరుకర్తలు....'

'నా అదృష్ట దేవతలు!.... నోయాలసిన నోములకు ఫలం.... అప్పుడే అడ్డాన్నుగా నాకు దక్కుతూంటే.... చూసి చంకలు కొట్టుకుంటూ సంబరపడటానికి బదులు, ఏమిటి నిండిన యింట్లో కూర్చుని.... ఇలా ఆగాయిత్యం'....

'చాల్లే.... నాతో బాటు సంతోషించాలి కాని.... బిక్క మొగం వేసుకుని లేనిపోని చిక్కు తెచ్చిపెట్టక.... ఇంకా వ్యవధిఉందా .... యీలోపుగా మళ్ళా తలుపుదగ్గర పాటలూ .... తలుపు గడియ పడకముందు పాడాలిసిన పాటలూ .... అప్పుడు నట్టుపడకుండా .... ఓమారు పల్లించుకో....'

....

'కృష్ణా...

నిన్ను ఇంత చనువుగా పేరుపెట్టి పిలవలేదు.... సిగ్గు విడిచి నీయెదటపడి మాట్లాడలేదు.'

'ఇప్పుడు.... సిగ్గుపడి లాభంలేదు.'

'నా మనసులో ఏమున్నదో నీకు అంతు చిక్కించక పోయినా.... నీమనసులో కోరికలు.... ఎప్పటికప్పుడు, నీవు కిటికీదగ్గర నిలుచున్నప్పుడల్లా, నీ చూపులు నాకు తెలుపుతూనే ఉన్నవి...

'కాని, ప్రయోజనంలేదు... అందని మ్రానిపండు...

అది ఎవరి దోసిలిలో రాలితే...మనకు ఒరిగేది ఏముంది...
అని మనసును వెన్నగా మళ్ళించుకో...'

'నీకు అంతయిష్టమైతే ... అవసరమైతే ... నన్ను జ్ఞాపకం ఉంచుకో!'

... ...

'తాతాయ్యా!...నవలల్లో చదువుతాం చూడు...పెద్దకోపంవచ్చినప్పుడు అందులో వీరుడు ఏంచేస్తాడు?-

'పళ్ళు పటపటలాడించి జుట్టుపీక్కుంటూ'

'పాపం నీ కా యోగం లేదుకదా ... ఈ వార్ధక్యంలో...ఇదే ఇంకో పాతికేళ్ళక్రిందనైతేనా...'

'కాదులే ... అప్పుడైనా నీ కా ఛాన్సు వచ్చేది కాదులే...యీ సినిమాలు ముదిరిన తరువాతనేగా ... నాలాటి వెర్రిపిల్లలు కళ్ళు తెరిచింది...'

'కంట నీరుపెట్టావో ... నా మనసు చివుక్కుమంటుంది...నడుంకట్టుకుని పెత్తనం చేయనలసినవాడవు...జబ్బులు సవరించుకో.'

... ...

2

'గృహిణి వచ్చి గూట దీపం పెట్టగానే...'

'మీకు-గుండె గుభీలుమనేలాగుంది అత్తా!... తెలిసినవారు, ఏలా నడవాలో తీర్చి దిద్దుకోండి...'

'తెలిసింది...నా తెలివి తెల్లవారకనుక్క హాయ్యో

భగవంతుడా! మావాడి బ్రతుకు చివరకు ఇలా అఘోరించిందేమో అని...నడవాలో కంట ఒత్తివేసుకుని పడిగాపులు పడి...ఆలకిస్తున్నా...వాడి ప్రాణానికి...'

'నేను దాపురించింది...ఆయన సుఖంగా ఉండటానికే కాదండీ...'

'ఈ శ్రీరంగనీతుల కేం...సందేపడగానే...ఇప్పుడున్న బుద్ధి.. వాడు చెప్పలేక ... చెప్పలేక...పిచ్చపాడగట్టు...నాదగ్గర బావురుమన్నాడు ... సరి, చూద్దును గదా...నీవాలకం...ఆడజన్మఎత్తింది... అణగి మణగి పడి ఉండటానికా...మగవాడిని రాచిరంపాన పెట్టడానికా ... అక్కరలేనిదానవు ... అక్కరలేనట్టుగానే ఉండలేక పోయావూ? లేక...షరాజ్యాలన్నా ఏలుదామనా...యీ దిలాసా?'

'వారూ మీరూ...ఏరీ కోరీ కట్టబెట్టింది... యీ రాజ్యాన్నే కదా, ఏలడానికి! ఇంతకన్నా ఎక్కువ...ఎక్కడ మాత్రం దొరుకుతుందా?'

'ఆ జ్ఞానం ఉంటేనా...ఏలుకునేవాడు ఎంత పరితపించిపోతున్నాడో అని కనికరం నీకు ఉంటేనా?...'

'...అమ్మా!

నా జన్మకు ఇహ సుఖపడేయోగం లేదేమోనమ్మా...పెళ్ళినాడు మెడనుపడ్డ జంధ్యం...పెద్దదానితోనే పెరిగిపోయిందమ్మా...ఎన్ని ముడులు వేసినా ఏంలాభం...'

'అయ్యో నాతండ్రీ!...చూసి చూసి నీకీ బొమ్మల కుంపటి ఎత్తానేమిరా? ఈ శిఖండితో ఏలా వేగుతావయ్యా!'

'ఏనాడు కష్టంతోస్తే... 'జా పరమేశ్వరా' అని ఏ క్షాణో లేచిపోతాను. నా పీడ విరగడఅయిపోతుంది... పెళ్ళాం ఉన్నా...సన్యాసినే...'

'నా బొందిలో ఊపిరుండగా...నీకు వచ్చిన ఫరవా ఏమీ లేదురా, నాయనా! నీ వాకిలి ఊడ్చటానికి వచ్చిన శానిసకూతురు...నీచెప్పుచేతల్లో పడిఉండక ఏ చెరువునీళ్లు త్రాగుతుందో చూస్తానుగా... మొండికి మొండే ప్రతి... నీవు లాలించినకొద్దీ దాని ఆగడం ఇలాగే రెచ్చిపోతుంది. నాలుగుచరిచి అన్నా లొంగదీసుకోవాలి కాని...చెయ్యైవంగనిది...ఇకముందు నీపాల్లు అడిగావూ...ఎద్దు నడిగి గంత కడతారంటరా...ఎక్కడున్నా ఉందా ఇది ... నీ యిష్టం ఇక...అంతా నీచేతులో ఉంది...'

... ...

'మంచినీళ్ళు కావాలి!'

'మీ అమ్మగారిని అడగండి'

'ఎంతమాట అన్నావూ! మానాభిమానాలు ఏకోశానా లేవుగదా...అమ్మని అడగాలా అంట!...అయితే మరి, బొమ్మవు నీవెందుకూ...తినిపెట్టడానికా...'

'కాదు...కని పెంచడానికి తల బగ్గకపోతే...తినే ముద్దకూ కరువు వస్తుంది.'

'ఆమాట ఎత్తితే...నీకు ఎక్కడలేని తలనొప్పి... వేయిపుట్లు జ్వరమూ ముంచుకువస్తుంది...'

'అవును...నాముఖానే ప్రొద్దుపొడిచింది...నేనూ ఓ మనిషినే...

'నేను...మ్రాకును...అదేనా నీ వనేది ... మూడు రోజులనుంచీ వళ్లు సలసలా కాగుతూంది...ఆ శ్రద్ధెక్క- ఉంటేనా...'

'అన్నింటికీ మీకు దొరికింది...అదేవంక...ఇలా అనుక్షణం పట్టి పల్లార్చుతూంటే...ఎవతె బ్రతుకుతుంది... మీ చేతుల్లో...ఈ కడగండ్లుగడిచి...పోయిందే అదృష్ట వంతురా లనుకుంటే ..దానికి ప్రతిగా మళ్లా నేను వెల శాను...వంటింట్లో కుందేలు ... మన్ని తప్పించుకుపోలేదు కదా అనేకాదూ మీ చెలగాటం...'

'ఆలా దోవకు రా...'

'మీకు...ప్రాణంమీదనన్నా ఆశ లేదూ?'

'ప్రాణంమీదకన్నాకూడా...'

'అంతేనా...'

'ఆహా...బ్రతికిన నాలుగు గడియలూ సుఖపడక పోతే...'

'నేను ఎంత చెప్పినా...వినవు; మొరపెట్టుకున్నా ఆలకించవూ...ఇక మనకూ...పశువులకూ ఏమిటి తేడా...'

'పదిమాట్లకు...వేయిమాట్లకు నేను పశువునే... నిన్ను చేసుకున్న తరువాత...నాకు అభిమానం ఎందుకూ? ఎంత వదరినా ఇప్పుడు నిన్ను వదిలేది లేదు...చూద్దాం... నీ తాత ఎవరు అడ్డం వస్తాడో...పద...'

'తాతజోలి ఎందుకులెండి...ఆ కీర్తి నేనే దక్కించు కుంటాను...'

3

నాలుగు గడియల్లో ఎంత ముంచుకువచ్చిందీ...నా బంగారుతండ్రిని నీ పొట్టను పెట్టుకుంటావటే మహామారీ!... తోడకాదు...దీన్ని నిలువునా చీల్చండయ్యా తండ్రుల్లారా...మాపాలిటికి ఎక్కడ దాపురించావే...నీముఖం..'

'ఊరుకోండి అత్తా...మన మేంచేయగలము? ఆ మహారాజుకు భూమ్మీద చిట్టె డుప్పు కరువైపోయింది. పోయినవారితో మనం పోతామా ... పోగలమా? ... తాతయ్యా! పాపం...మావాళ్ళకు ఎంతకామాటం అనుకున్నావు?స్వంతవ్యవసాయమా. .ఇచ్చిపుచ్చుకోవడాలూ... గంపంత వ్యవహారం ... ఒక్కర్తే తిప్పలుపడాలి ఇక... అయినా మెలిగినచేయికనుక ఇబ్బంది ఉండదులే...'

'ఏమనుకోమాకండమ్మా...పైత్యించి వెర్రిమాటలు వస్తున్నాయి దానికి...'

'నీవూ నీ మనుమరాలూ, కట్టకట్టుకుని గంగలో దూకండి...'

'--దూకమంటారేకాని...లోకానికి వెరవాలిసిన అవసరం మనకేముంది అత్తా! మునిగినవారు...మునగగా...ఒడ్డుకు చేరినవాళ్ళు...వంతు దీర్చుకోవద్దూ? కాదా మరి ... తాతయ్యా! ... సహధర్మచారిణి మరోవిధంగా నడుచుకుంటే ఆలోకంలో ఉన్న ఆయన మనసు ఎంతో బాధపడిపోదూ?...ఆయనే మిగిలి...దైవవశాన నేనే రాలిపోయి ఉంటే. . ఆ సద్బ్రాహ్మణుడు. . . అత్తగారూ [illegible]

నాటికల్లా...గుమ్మటంలాంటి పడుచును ఎక్కడనుంచో ఏరి కోరి వెదుక్కుతెచ్చుకుని గృహపావనం చేసుకునే వారేనా?

'ఉత్తమగతుల ప్రాప్తి ఆశించేదాన్నే అయితే... ఆయన అడుగుజాడల్లో మెలిగితే...నాకు ఎన్నిక ఉంది కాని...'

'అత్తయ్యా! ఉరిమిచూడబోకండి. శుభమస్తు అన డానికి బదులు నే నేమీ లోపం చేయను..

'స్వరూపాలకి భేదమే కాని...భగవంతుడు నిర్దే శించిన వైవాహికధర్మస్వరూపం మారలేదని...నా పెళ్ళి నాడు...పెద్దలందరికీ మీరు నీతి ఉపదేశించినవారు కారండీ!...ఒప్పుకున్నాను.

'తాతయ్యా!...మైల వెళ్ళిపోగానే మంచి ముహూ ర్తం ఏర్పాటుచేయి ...... కృష్ణుని పెండ్లికొడుకును చేయించు...కోపంతో కొరకొరలాడు...అంతే, నీపుణ్యా మాయెను కాని...పండ్లు కొరకబోకు...మళ్ళాకట్టించడం... ఇప్పుడు నాన్నకు మళ్ళా అదో అదనపు ఖర్చు.

——

కామకోటి

'సూచయంతి సుందరి...తవ.. సూచయంతి సుందరి! కుసుమాయుధ శాస్త్ర పండితమ్...రమణమ్...'

...కోపం తలమునుకలుగా...సంస్కృత గ్రంథాలన్నింటికీ...వెనుక భోజరాజు చరక సుశ్రుతాదులకు తలపెట్టిన సత్కారం చేయాలని...లోకాన్నంతా...

ఓ!...నిలువలేనంత చిరాకు ఎత్తుకు వస్తున్నది.

అప్పటికి నాలుగురోజులనుంచీ ప్రయత్నం చేస్తున్నాను...మరిచిపోదామని; కాని, మేలుకున్నా కలువరింపు మానే ఉపాయం తోచడంలేదు. ఆ పద్యార్థం లాహాలాగా...పట్టుకుని వదలకుండా ఉన్నది.

మొదట ... తమాషాగా ... ముచ్చటపడి నవ్వుకున్నాను: తరువాత, కొంచెం చిరాకు తెచ్చుకున్నాను: ఇప్పుడు...గింజుకుంటున్నాను; ఊహుఁ...ఏ సుముహూర్తమున నన్ను వరించిందో...ఏమో...వెన్నెల వచ్చింది.

క్లబ్బునుంచి అప్పుడే యింటికి వస్తున్నాను; గుమ్మానికి పెడల్ డీకొట్టకుండా, కాలితో ఆచుకుని, సీటు దిగకుండా...పని అయిపోయినా...చిగురుదమ్ముల పస తెలిసిన రసికుణ్ణి గనుక పెదవులకు అంటే చురుకును సహించుకుంటూ, శేషరూపలేశమైన సిగరెట్-కన్యను బలవంతాన మరో రెండు వలపులు వలచి...మేనకకు ఉద్వాసన చెప్పి తప్పించుకున్న గాధేయుడి దర్జాతో లోపల ప్రవేశించాను.

కోటు కుర్చీమీదకు... విప్పుకునేటట్టు విసిరివేసి, రేకెట్ను ప్రెస్‌లో అమర్చి కూర్చుని షూ తీసివేస్తూ... పరధ్యానంగా...తవ సూచయంతి...సుందరి...

'నాయనా!'

...మెలకువవచ్చినట్లయింది: మనస్సు చేస్తూన్న మోసం తెలిసిపోయింది. కాని...కనబడని వస్తువుమీద, పగ ఎలా సాధించడం? నిలుచుని...ధూకుడుగా...ఏ పాప మున్నా ఎఱుగక, నా పాదములే నమ్ముకొని ఉన్న... షూజ్‌ను...తన్నేశాను. తల ఎత్తి చూశాను.

జాలిగా, దీనంగా, కన్నీళ్లతో, నా పలుకరింపుకు ఎదురుచూస్తూ...అమ్మమ్మ!

కలకలలాడుతూ...ఎప్పుడూ సిరి ఓడిపోతూండే పండుముత్తైదువ అలా ఉండటానికి కారణం?

'ఏం...ఏమిటి' అని గాభరాపడుతూ అడిగాను; ఆమె మాట్లాడలేదు. కళ్లవెంట మరీ, జల జలా...

'ఏం...ఏమిటి మాటాడవేం?' కేకలేశాను. సంగతి ఏమిటో అర్థంకాదు. నాకు మనసు నిలవడంలేదు.

'తాతయ్య ఏడీ?'

అడగడం వ్యవధానంగా...నానోటివెంట ఆ రెండు ముక్కలూ వస్తూండగానే అమ్మమ్మ శ్రుతి ఎక్కించింది; నాకు మతి సాఫుగా పోయింది.

ఆమె ముందూ, అనుసరించి నేనూ అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళాము. చుట్టుతిరగకుండా,

మడి వసారా తలుపు తీసుకుని...తులసికోట పక్కనుంచి, తోటలోనికి వెళ్ళేసరికి...

చూసే చూడటంతోనే, నవ్వు పట్టలేకపోయినాను. తాతయ్య మామిడి తిన్నెమీద పద్మాసనం వేసుకుని, చిత్రాసనంమీద కూర్చుని, చిన్ముద్రలు సవ్యాప సవ్యములు చేసుకుంటూ...దృష్టిని ఊర్ధ్వాభిముఖంచేసి, భ్రూమధ్యాన నిలుపుకోవడానికి యత్నంచేస్తూ, అచల సమాధిలోకి వెళ్ళిపోయే హంగామాతో ఉన్నాడు.

...ఉద్దండుడు, యేదో పదకం పన్నుతున్నాడు; అలా కాకపోతే...ఏమిటి యీ చోద్యం? మదన సామ్రాజ్యానికి యావత్తూ ప్రధాన అమాత్య హోదాలోవాడే... ప్రేయసి ముక్తికాంత ఉపగూహనం కోసం, రాచకార్యాలు కట్టిబెట్టుకుని కూర్చోగల తీరిక ఉన్నదా? వేదాంతమా అంటే, ఛాందోగ్యం పాఠంచెపుతూ, దహరాకాశాన పరమాత్మకు ఉనికి ఉన్నా, మానినా, ప్రణయజ్యోత్స్నలు అక్కడ వాలలాడిపోతూండవలసినదేనని ... పంతానికి సాధించిన భావకుడే!......మరి ఏమిటి ఈ నాటకం?

ఇక ఆలోచించకుండా ఆయన కొంటెతనానికి పైఎత్తుగా, సాగిలపడి మ్రొక్కి, లేచి, పేంట్సుమీద మోకాళ్ళకు అంటిన మన్ను దులుపుకుంటూ, చేసిన ఘన కార్యానికి అభినందనా లేమైనా తగులుతాయేమోనని... అమ్మమ్మవంక చూశాను.

...లాభించలేదు: పైగా, ఆమెకు నా అల్లరి అర్థం కాకపోవడం అటుండగా 'నీవూ మీ తాతగారు చేసిన

పనికి హర్షిస్తున్నావా' అనే అర్థపు చూపు పెట్టి...మన్యువేగం నిలవదీసుకుంటూ...

'ఇదీ వరుస, నాయనా! సంధ్యపడకముందునుంచీ, ఎన్నోవిధాల బ్రతిమాలాను. కాళ్లు పట్టుకున్నాను, నెత్తీ నోరూ కొట్టుకుని 'ఇది మీకు తగదు' అని మొరపెట్టాను. నీవుకూడా చెప్పిచూడు; అప్పటికీ ఆయన మనసు మారనట్టాయెనా, నన్ను భరించడానికి ఆ గంగాభవానే ఉంది! ఇంతకాలానికి...ఇన్నోపడిలో ... నన్ను విడిచేసి...సన్యసించుతారా?

నేను, ఆమె మాటకు అడ్డంవెళ్ళి,

'ఇప్పుడు ఆ సంగతేం వచ్చింది? నీమీద కోపంగా ఉన్నాడా?'

ఆమాట అడుగగానే, వాళ్ళ సంసారిక ప్రణయాన్ని అవమానించానని, కోపంవచ్చి, ఆమె చూపు చురచురలాడింది-ఆ పుణ్యాదంపతుల విషయంలో అలాంటిది అసంభవం, అని తెలుసును. కాని, కేవలం మాటవరుసకని అని...చేసినతప్పు దిద్దుకుంటూ,

'ఏంజరిగిందో చెప్పు, నాకు తెలియదుకాదూ!'అని సానునయంగా అడిగాను.

'అకారణంగా, ఉన్నవాడు ఉన్నట్టుగా ... 'సన్యసించితే మేలు' అని అనుకుంటూ, లేచివచ్చి ఇక్కడ కూర్చున్నాడు. మాటా మంతీ లేదు; ఉలకడు...పలకడు. కోపమేమో ననుకుందామా...ఆ మహారాజు ఎన్నడన్నా పల్లెత్తి ఒకమాట అనడం విన్నావా?'

ఒక మాటేమిటి? నిమిషానికి లక్షమాట లంటూండటం ఎరగనూ? తాతయ్య తన రసికత్వమంతా, నీ మీదనే పదును చేస్తూంటాడాయెను ... ఈ ధోరణిలో ... ఆమె దిగులు మరపించడానికి విసిరి చూశాను పనిచేయలేదు.

"వాటికేం లేస్తూ...యిప్పుడు ఏమిటి చేయడం?"

"ఏమీ చేయకుండా, చూస్తూ ఊరుకోవడం."

"ఏమీ చేయక..."

"స్వాములా రీ లోకంలోకి ఇంకా పూర్ణంగా దిగనీ. అప్పుడు సుష్టుగా భిక్షచేద్దాం. అందాకా ఏమీ తొందర లేదు. మనం, ఒకవేళ ఈలోపల ఏమన్నా చేద్దామన్నా ఆయ నేం ఊరుకునే రకమా?'

ఈ దఫాతో, నేనేమీ, ఆర్చేవాడినీ, తీర్చేవాడినీ కాదని ఆమెకు తెలిసిపోయింది. ఇక నా మాటలు వినిపించు కోకుండా పునః తిన్నెను ఆనుకుని కూర్చుని ఆయన బాసె పెట్టు దగ్గరగా తల ఓరగిలవేసి విలపించడం మొదలు పెట్టింది.

"భిక్కునీ"

...నకనకలాడే సింహం, గుహాముఖమున గర్జించే దమ్ముతో, తాతయ్య మౌనమూర్తి ధ్వనించింది. నేను ఘక్కుమన్నాను. ఏం ప్రభూ! బౌద్ధంలోకి మార్చాడే బాణీ...అదుగదీ, ఇప్పుడూ అసలురంగంలోకి దిగుతు న్నాడు. ఆశ్రమ స్వీకారానికైనా ... ఆడు బాహుళ్యం ఉన్న సంప్రదాయం ఏరుకున్నాడు.

-అమ్మమ్మ ఆ మాట ఏదో తిట్టూ అనుకుని, ఉలికి

పడి, తెల్లమొగం వేసి...లేచి దూరానికి తప్పుకున్నది. స్వాములు కళ్లు...రెప్ప లల్లార్చి తెరిచారు.

జయము శ్రమణ భదంత కామాయనులకు! అని నేను ప్రత్యుత్థాన స్వస్తివాచకమాడాను.

తాతగారు, విజృంభించి...ఒళ్లు మలుపులు సర్ది విరుచుకుంటూ,

'అయితే మనకేంలే! అగ్ని పేటిక, మిగతా సరంజామా, ఇలా రవాణా చెయ్యి. సన్యసిద్ధామనుకున్నాను కాని, ఉన్నపాయ ఊరికే పారవేయడం ఎందుకూ?...నేను తప్ప తెల్సుకునే నాథుడు లేడాయెను. ఈ యింట్లో...రేపు పాగోలు సరుకు ఊళ్లో దిగితే బాగుండును.'

'మరి నీ సన్యాసం!'

తాతయ్య మాట మెలకువ అర్థంచేసుకోలేని అమాయికతనం చూపులో తొణికించి...నాకు విప్పి చెప్తూ తున్నట్టుగా...

'గీర్వాణం వెలిగించానయ్యా! ఈ పొగాకు పసిగా లేదు, మానివేద్దామనుకున్నాను... అది స్వాగతంగా... అర్థోక్తిలోనే...అసలు మనసుదాటి రానీయకుండా ఉండవలెననే మాటే మరచిపోయినాను. సంకల్పం పవిత్రమైనది గనుక, క్షౌరుకు ఎందుకని తల్లినే ఆశ్రయించాను...తల దిమ్మ...తిక్క...తీరేందుకు తరుచ్ఛాయ...

"అందుకూ మా గృహిణికి యింత అలుక. కసి తీర్చుకున్నానుగా, 'భిక్కునీ' అని తిట్టి. ఏం అపోనా? ఇంటా విడా?

ఇంకో విషయం...విశేషం ఉందోయ్... వేళకు, సరిగ్గా అన్నీ అల్లా సరిపోయినాయి చూడు...నీవు, సంఘం సరే, ఈ ఆరామం, మరి భిక్షునో?–

నేనూ, నాతో బాటు అమ్మమ్మా, తాతయ్య శ్రుతి అందిపుచ్చుకుని...నవ్వాము.

పాపం! హాడిలిపోయిందయ్యా!

అలా కాదు: మాట దక్కించింది. మీ అమ్మమ్మే. విరహ వేదన ఎంత మజాగా అభినయించేదనుకున్నావు... పడుచుదనంలో? ఒకమారు మూర్ఛానని ముచ్చట వేసింది. ఫరవాలేదు– వెనుకటి బింకం ఏలా వస్తుంది కాని?...నేను మాత్రం...ఇప్పుడు నిత్యం...భోజనానంతరం రాత్రులు... మహాభినిష్క్రమణం చేస్తున్నానా ఏం...ఉద్దీపన లేందే వీణ మోగదు.

'ఎంత నాటకం ఆడావూ?'

అవును బాబూ...మా ముసలి ముచ్చట్లు మేమే తీర్చుకోవాలి కాని...ఎవరు ఆదుకుంటారు?...

... వాక్ప్రవాహానికి, చప్పున అడ్డుకట్టవేసి ... తాతయ్య... చెవులు దోరకెట్టుకుని... వింటూన్నాడు ... కారుమబ్బులు దూసుకుని... ఫెళ్లున వెలిగే చందమామ లాగా...ఆయన ముఖం కలకలలాడిపోయింది ... అంటించ బోతూన్న చుట్టను...తీసి, చేత బుచ్చుకుని...అతి హుషారుగా...లేచి నిలుచున్నాడు. నేనూ...సిగరెట్... ఆ పరిస్థితిలో అంటించడమా మానడమా అనే విచికిత్సలో [illegible] ...తాతయ్య. [illegible]

తరువాత . . . కొంచెం తెప్పరిల్లేదాకా . . . ఆయనను అక్కడనుంచి కదలనియ్యదలచుకోలేదు . . . వదలదలచుకోలేదు.

కూర్చో . . .

వీలులేదు . . . శివాజ్ఞ అయింది: పలుచని పద్మినులను వల. . .చే సుకుమార రసికులు ఆయెను—మీ సజ్జు అంతా. . .నీవు రికామీగా. . కూర్చుని. . . కాల్చుకో... పొగల తీగెలలోనే. . .మీకు . . . ప్రియురాలి వగలన్నీ కుసుమిస్తవి . . . మేం. . . అంత తీరుబడికి మా పడుచుదనంలోకూడా నోచుకోలేదుసుమా ! . . . ఎందుకు. . . చెవులూ, కన్నులూ కలిగిన లాభం ఇంకా వినిపించడం లేదూ?

ఒకరిని మించాలని ఒకరము...పందెం వేసుకున్నట్లుగా...అంగలతో దూకుతూ...వాకిటిలోకి వచ్చాము... అమ్మమ్మ మాటే మరచిపోయి.

ఇంటిముందర పెళ్ళివారు ఎవరో, ఊరేగుతూ ఆగారు. మేళంలో . . . పచ్చసిల్కు వోణీ వేసుకున్న ఓ పిల్ల.,.

రమ్మనే! మహారాజుగ..., అనేపదం పల్లవి ఎత్తుకుని అభినయిస్తూన్నది.*

---

*తాతగారి కథలలో—మూడవది.

"ఆతిధ్యం" — "గురుప్రసాదం" జ్వాలలో ఇదివరకు అచ్చు అయినవి. మ. రా. శా.

రాజసూయం

వాన కురిసి, యింకా బాగా తెరిపికాలేదు... సన్న తుంపురు పడుతూనే ఉన్నది ఈదురు ముసిరి...ఎడాపెడా వెలిగే దీపాలు...మసకబారినవేమో, కదిలితే నీడబారుతూన్నది.

కారు, కదలికలోనే ఘూంకుడు చూపించింది. పదిబారలైనా సాగలేదు-పదునెక్కిన తారురోడ్. .నీళ్ళు నిలిచిన గతుకులు...చీకట్లు-పారజూడకుండా దాటిపోయి, కాలుజారి అడ్డంగా పడిపోయినాడు - ఎవడో - కాళ్ళమీదకు ఎడమవైపు చక్రాలు పోయినవి...

అక్కడికి-నలుగురూ పోగయినారు.

ఎవరో పాపం.

ఎవరైతేనేం.

కారులో ఎక్కేవాళ్ళకు కళ్ళు ఉండవూ ?

ఇదివరకు ఎన్నైనాయో?—కండకావరం కాకపోతే-

అనవసర ప్రసంగాలు, అంతకన్న...ఆపదవచ్చిన వేళల అయినా లోకం...ఎందుకు అక్కరకువస్తుంది.

పడిపోయినవాడు... తెప్పరిలుతున్నాడు. బాధ తెలుస్తూంది. ఎవరవని అడిగితే...ఏమని చెప్పగలడు—

ఆ యిద్దరూ ... జనాన్ని సర్దుకుంటూ ముందుకు వచ్చారు. అత్తరుపువాసనా - ఆ హాసనా - అక్కసంతో

ఘుమాయిస్తూన్నవి. ఆమె చొరవగా ముందుకు వెళ్ళింది. ఆతడు తూలుకుంటూ అడుగు వేసినచోటనే వేస్తున్నాడు. అవతలగా...చేత డైరీ...వేలుముడిచి పాయదీసి పట్టుకుని ...ఏం వ్రాసుకునేందుకైనా తయారుగా కాన్స్టేబుల్–

వాళ్ళిద్దరినీ చూసి...భయూకుజంకి...చోద్యంచూడ పోగైన జనమంతా సైగలతో చూపులతో ప్రశ్నలూ - జవాబులు సరిపుచ్చుకున్నారు

ఆ కారులో వాళ్ళు వీళ్ళే కాదూ?–అవును.

ఇంతకుముందు ఆ కారులోనుంచి...మరి. .ఆహా! ఇవాళేం ?—రోజూ ఇదేపని ఒళ్ళు తెలియకుండా ఒకరి మీద ఒకరు పడుతూ—

ఇదా వరుస ?—కాకపోతే ఇంకేకన్న ఏం వరుస? కనబడటం లేదూ ?— రాటుదేరినరఖం...వాడెవరో తేభ్యం ...పిండేస్తూంది.

కండకావరం...మనకెందుకు ఎవరేలా...

అవును —

ఆమె ముందుకువంగి పరకాయించి చూసింది. అలా పడిఉన్న అబిసి...అ...లా.. ఒత్తిగిలి...సొమ్మసిలి...,కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

ఆ రెకుడు...అంతో యింతోగానో...ఆమె చెప్పినది నచ్చి అక్కడ మూగినవారందరినీ...ఇక కాలు సాగనీయమని...అక్కడనుంచి తప్పుకున్నాడు...పుస్తకం మూసేసి జేబులో పెట్టుకుంటూ—

ముందుకు కొంచెం సాగబోయి ..ఆమె గద్దించేసరికి

...పిల్లిలాగా—ఆతడు...అలా పడిపోయిన ఆతడిని తన చేతుల్లోకి అలాగ్గా తీసుకుని...పసిపాపనులాగా భద్రంగా కారులో వెనుక పడుండబెట్టినాడు—

ఇంకా...ఎవరిత్రోవను వారు పోకుండా...ఇందాకటి వారందరూ...ఆ చాటునా మాటునా...మళ్ళా మాట రాకుండా...నిలిచి ఏం జరుగుతుందో అని కనిపెట్టే ఉన్నారు...అతడు మోరాయించడం...ఆమె నోరుచేసుకు గదమాయించి...

పాపపు మాటలనుకున్నాం-వాడు...ఆ యిల్లాలు-

ఇల్లాలు కాకపోతే మాత్రం...మనిషి కాదూ ?

మరి, వాడూ ఓ మనిషేనా ?— ఆడదానిపాటి చేయలేదూ...తాను చేసిందేగా...యీ నిర్వాహకం.

ఏంచూసి వలచింది...ఏమోలే, అదంతా మన కెందుకు ?—కులం చెడితేనేం...గుణం మిగలడం సరి—

మరీ ముసురై...దీపాలు చప్పున ఒక్కసారిగా కొండెక్కి ఊరుకున్నాయి. లైట్‌హౌస్ మాత్రం వెలుగు ...అందని ఎత్తునుంచి...అవతల దూరాలకు అర-మామగా త్రిప్పుతూన్నది. రోడ్డుమీద పిట్టఅయినా ఆడటంలేదు.

సమయానికి, యింజన్ జమ్ముకున్నది. ఎంతనొక్కినా త్రిప్పినా ..గూడు పట్టుకుపోతూన్నది కాని, దానికి జవ పుట్టటం లేదు...

దమ్ముకట్టింది- నెట్టేందుకు ఆమెకూడా ఓచేయి వేస్తే బాగుండిపోను...కాని అడిగేందుకు దమ్ము చాలడంలేదు:

ఆ బిచ్చగాడు ఎవరో...

ఎవరాతడు.. ఎవరో...మన హాయాంకు పూర్వ పరిచయంతో...చిత్తయిపోయి చివరకు యీ స్థితికివచ్చిన శాపతా?–

అయితేమాత్రం...అపరంపరలో చిదికిపోయిన ఘటాలన్నిటికీ...చికిత్సచేస్తూకూర్చుండటానికి...తానేం త్రాడు కట్టిన మగడా...

వాడే ధన్యుడు – విడిచిందో...బ్రతికాడో–చేసుకుని చేతగాక దేశంమీద వదిలాడు...పురుచుకు తింటూన్నది... విడిచిపెడితే...

అది నాకు చేతకాదని తెలుసు ... అందుకే యిన్ని ఆటలు——

కారులో మొదటనే ఆమె ఎక్కి కూర్చున్నది: ఎక్కడనో పుట్టి ఏమూలలకో మాయమయే వెలుగు, ఆమె పరాకున తల కదిలించినప్పుడల్లా చెవుల రవలకు ఒరసి... జిల్లున తళుకు కొడుతూన్నది: కారు సాగించడానికి తంటాలుపడుతూ...చుట్టి ప్రదక్షిణంగా పరిశీలించబోతూన్నప్పుడల్లా ఆ మెరుపు ఆతని చూపుకు తగిలి...బెడిసిపోతూన్నది...

కంగారు అంతా అయినతరువాత, కారు కదిలింది: కదిలిక ఎక్కువ తగలకుండా నిదానంగా నడుపుతున్నాడు ...వెనుకనుంచి శ్రుతిగా కమ్ముకున్న మూలుగు...ఆతని మనసులో అనేకరకాల ప్రశ్నలకు, చిలవలూ పలవలనూ... ఆమె వైఖరిలో అమిత నిర్లక్ష్యాన్ని...పెంచుతూంది.

[illegible] గోడ్డుమోలి [illegible] కొరికి గుమ్మంముందు నిల

కడకు మసులుతూండేలోగానే, ఆమెదిగి, తలుపుతాళం తీసి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది! ఆతడు, చక్రంమీదకు ఓ చేయిజాపి... మోపిన మరోచేయి సిగరెట్‌కు ఆసరా యిస్తూ... పొగలు గ్రక్కుతున్నాడు:

లోపల వెలుతురు అయింది: వెలుగును పాయదీసు కుంటూ ఆమె, తిరిగివచ్చి... చేరువలో మెట్లమీద నిలు చున్నది:

చూపులకు అందనీక... చూపులను తప్పించుకున్నా ... బానిస పడిపోయిన ఆతనిమనసు... ఆమె అక్కడ నిలు చుని, అనుకున్న ఆజ్ఞను ... తలనుదాల్చి పాలించింది: ఆతడు చురుకుగా... పొదుపుగా... అతన్ని... లోపలికి

...ఆమెకు వచ్చినచోట.,.అలాగా ... ఉంచాడుని ... తెచ్చి ఆ నిమిషాన... అందరికీ మానం: అంతలో ఆతని మూలుగు... దాన్ని తరచింది వివరించింది: ఆతడు ఓర్వలేక ...అక్కడ నిలుచోలేకపోయినాడు: మూలుగు, వెక్కి రింతగా... వెనుకబడి తరిమింది:

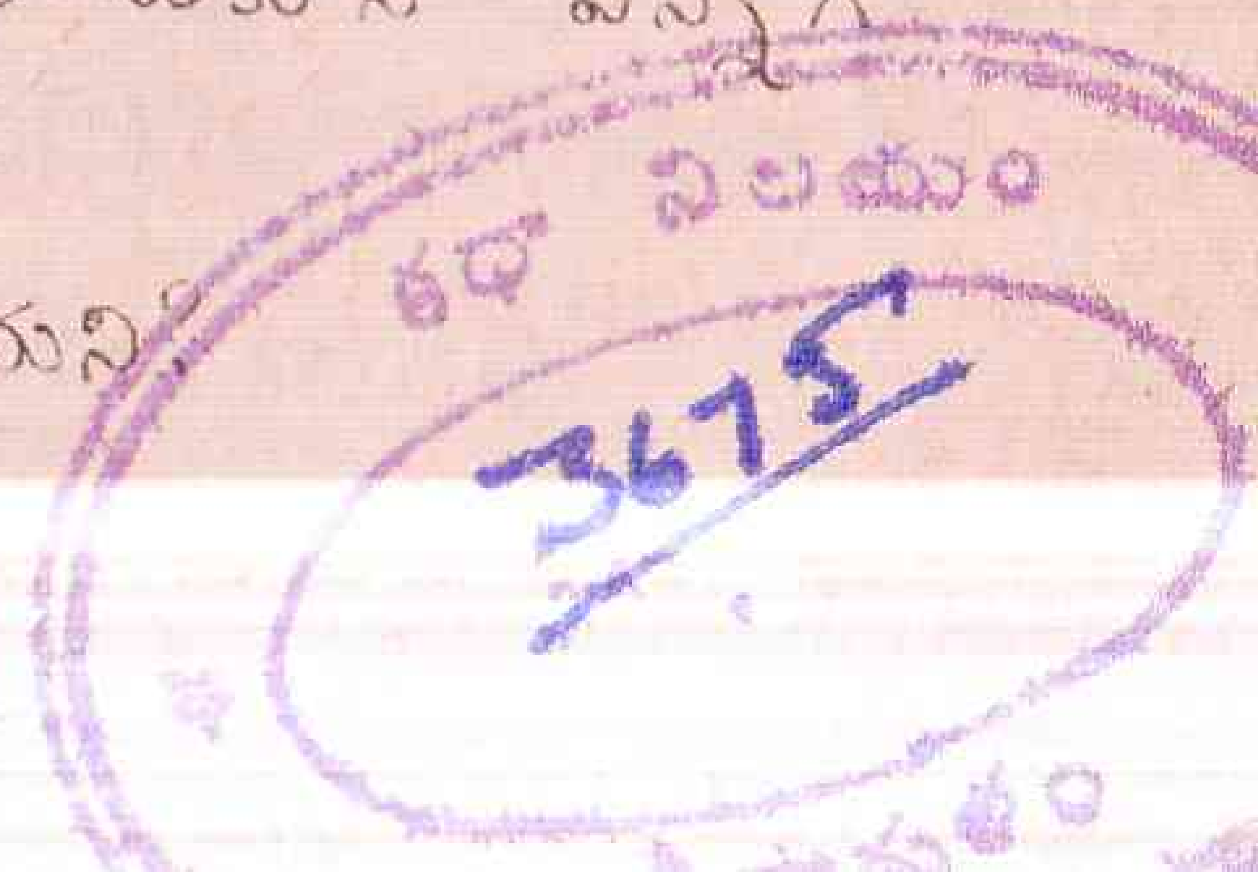
ఆ...ను, ఆమె... మిగిలాను:

అదే, ఆమెకు చాలా... ఇరకాటం అనిపిస్తూంది:

అతను మూలుగు నిలిపి ... ఆమె చూపును తనకు మళ్ళించుకున్నాడు: ఆమె వశం తప్పిపోతూ ... ఆ సిక్కుడు అడ్డుపడకముందు... అగ్నికుండం వేపు దూసుకునే పన్నగి ...అంతకు మిన్నగా ఝుళిపిస్తూన్నది!...

ఎవరు ముందు మాట్లాడేది? —ఏమని

మాట్లాడకపోతేనేం

లేకపోతే...షూనం భరించడం...మరీ కష్టం.

తాను పలుకరించడం...ఏ మొగంపెట్టుకుని? :.. అతనికి అంత అపకారంచేసినతరువాత...అతని...బంగారం పండాలిసిన జీవితం...

పాడుచేసిందా...నిజంగా ఆలోచిస్తే...

అప్పుడు ఆలోచన...ఆతడు అంతకన్నా ... అలా తాను ... అన్నవేళా అంటి పట్టుకునిఉంటే ... బాగుపడ లేడేమోననే ఆదుర్దాయేగాని . . . అంతకు మించిన . . . అన్నెమూ పున్నెమూ అలవరచుకోనగలిగిందా?

ఎవరిది దోషం...

అప్పట్లో...తనకు...ఎవరితోనూ ఊరువిడిచి ఉడా యించవలసిన అగత్యం ఎంతమాత్రమున్నూ లేదు:

మగడు ... తగనివాడు కావడం...తనచేత ... తన కొరకు...తనకై...తల్లిదండ్రులు...వారి...వా...రి తలి దండ్రుల తరాల నోములకు ఓచని...తపస్సులే...బుస్ మనగా...

అనగా...ఏం...ఒళ్లు విరుచునేందుకు యింట మన సొగ్గనిదని ... పోకిళ్లు పోబోతుందని .., నోరూరించుకునే ఊరి మగరాయలకు...తనకూ ... ఏమిపని?...ఎవరో ఒక రికి చిక్కక మిగిలితే...తనమనసే తనకు దక్కదనుకుని... గునిసే...కొత్తకోడలా?...

ఆనూ పాను ... అలవోకగా ... అలవాటుకు తల

చూపకురడో...అమిని ... అనాగి...అన్నినాళ్ళకు...ఆఫ

జాడలకు బిడియపడే...ఆ పడుచువాని సిగ్గుపాటున...అల నాటి సంజెవాటున...ఆకలివిచ్చి...రెపరెపమన్న వేళ...

కోరికగా...నేర్చుకున్నది ... తీరికకు అతనైనాడు. అతను, ఎందుకు ఇలా అయినాడు?

మొదట తాను కోరిచేసిన ఉపకారం చివరికి అతనికి అపకారం ఎందుచేత అయింది?

అందుకు ఏమిటి కారణం?

ఏరి కోరి వలచింది...ఏమీ తెలియని అర్భకునిచేత వలపించ నేర్పింది...తాను:

ఔనా...అతనికోసమే...అంతవగకూ అవసరంలేని ...త్యాగం...నిజంగా తన తలకు మించినపని...చేసింది: అతనిని తన వెంట లేవదీసుకుని...ఇంటిని విడిచివచ్చింది.

వేళాపాళా తెలుసుకో నక్కరలేకుండా యుగం అంత బ్రతుకు బీరుపోకుండా ... నిమిషంలో గడపటం ...ఎలాగో...గురువై తెలిపింది...తాను అతనికి బరువు తోచకముందే...సన్న తెలిసి ... కన్నుమలగిపోయింది ..

అతనికి అంతు తెలియని...దూరంలో...కటిక చీకటి కమ్మించుకుని ... హుఁ...అతను ఎంతవాడో కావడానికి ...తాను ఏమైతేనేం?

కాని...అనుకున్నది...ఏదీ కాలేదు.

మొదటి మోసం...తనమనసే-

నిన్ను మరచిపోతాడు...నీవు కనపడకపోతే కన పడదని...ఏమో వెతుక్కుంటూ...ఎక్కడికో ... ఎక్క డికో...ఎక్కిపోతాడు ... [illegible]

నీవు సంకెల వెందుకౌతావు?...ఇక...అయినది చాలు... తప్పుకో అని దద్దరించినది ... తా నందుకు సరి అని తల ఊచింది...కాని...

ఆమీాదటి మోసం...తనకు తానే....

తాను....ఎందుకు మరచిపోలేదు? పోలేకపోతే నేం?....అతను లేక బ్రతుకలేని అలసురాలా? అదివరకున్న బ్రతుకు....అదేకదా?....కాని....

అతన్ని మరువలేకపోయింది....అతనులేక ఉండలేనని తెలుసుకుని....మోసగించిన మనసును, తననూ మోసగించుకు నేందుకు....ఎదురాటగా....అతన్ని పోగొట్టుకొన్న ఆరాటము ఒరపిడికి....మరొక అతడెవరైనా....

ఎవరైనా....ఎందరైపోయినా .... ఆ ఉమ్మరంలో తనలోతాను దాక్కు నేందుకే....

మరి....ఆతను? .... ఎందు కలా అయిపోవాలి? .... తానుచేసినచేత వృథా? తనకు చేతకాలేదా? ఆతను— ఎవరో అయి.... ఏవెత్తునో నిలువకుండా....అతనే అయి... తనకుదక్కిన అతని నీడగా—ఎందు కీనాడూ మిగలాలి? తనకోసమేనా?....

ఆ ఊహకు ఎక్కి దక్కి అయిన జాలితో....అతని వంక చూసింది...అందుకోసమే ఊపిరి చివర నిలచిఉన్న ఆతనిచూపులు...ఆశగా దీనంగా...హాయిగా...

అందులోనే...తుపాను చెలరేగింది ... తన పరాజయాన్ని అంగీకరించలేకపోయింది . . . దిద్దినా...తీరని ఆతని పసితనాన్ని సహించలేకపోయింది . . . చూపుల్లో

వెన్నెల చలువలు యిగిరి...నిప్పులు కళపెళలాడినవి... ముఖము త్రిప్పేసింది...

అవతల గుమ్మందగ్గర ... అంతసేపునుంచి...ఆమె కోసం కనిపెట్టుకుని.. అతడు...తిరిగి తనకే దక్కే దేవికి మనసుతో సాగిలపడి...మమతతో 'పాపం అతను ఏలా ఉన్నాడు'...అని ధైర్యంగా అడిగాడు: ఆమె విషంగా —'పాపమే...ఆత నిలా ఉండటం: ఇక్కడ ఉండటం— లేవ సత్తువచ్చిన తరువాత—పడినపాటుకు ఏదో యింత యిచ్చి—పంపివేయునును — మన నౌకరును ... ఆతను ఎవరో—పాపం...' అని అతడిని ఆశలునిండే చిరునవ్వు మురిపించి—దొరసానిలాగా—లోపలికి వెళ్ళిపోయింది

విపులాచ పృథ్వీ

ఆడదానికి, పుట్టుకతోనే ఆర్థిక పారమార్థిక స్వాతంత్ర్యం వారసత్వంగా ఏర్పరచని మన ధర్మశాస్త్రం మీద–ఆ ధర్మపన్నాలన్నీ పన్నిన ఋషుల ఆమ్‌టీస్ - తరంవాణ్ణి, నామీద - ఆ చిన్నదాని కళ్ళు శివశకుల్లాగ భగ్‌మని పోతున్నాయి.

నేను అసలు సజావైన మనిషినే - దురుసువాణ్ణి కాను: మాట తొణకను. కాని ఉత్సాహంకొద్దీ మాట్లాడటంలో ఎదుట ఉన్నది మగవాడో, ఆడదో - ఆసంగతి మరచిపోతూంటాను.

ఇంతకూ నేను ఏమన్నాను చెప్పుమా?

అసలు దేనిమీద మాట్లాడుతున్నామూ?–

నేను ఎవరు, ఆ చిన్నది ఎవరు?

నేను ఎవరో తెలుసుకోవాలని మీకు ఎన్నడన్నా ఉబుసుపోకకు కుతూహలం కలిగితే – నేనంటే గిట్టనివాళ్ళు కొందరు ఉన్నారు: వాళ్ళని అడిగితే నా దుర్గుణాలన్నీ నిష్పాక్షికంగా వాళ్ళు చెప్పగలరు. ఎందుచేతనంటే సుగుణాలనేవి ప్రతి జీవరాశికీ ఉండేవే కనుక. అవి అంటే నాకు, మీకు అంత గౌరవంలేదు. ఒక మనిషి సంగతి సిసలుగా తెలుసుకునేందుకు అవి ఎంతమాత్రమూ ఉపక

రించవు. సరే, దీనికేంగాని... నేను ఫలానావాడినే అను కోండి.

ఆ చిన్నది ఎవరా?-

ఎవరో ఆ వైనం తెలుసుకునేదాకా రానేలేదు: ఇంతలోకే, చూస్తుండగానే ముదిరింది పాకం-

ఎవరైతేనేం గాని...

'అయ్యా:...ఇదుగోనండి మిస్మల్నేనండీ-' అన్నది. నాకళ్ళకూ ఆపిల్లకూ, అంతకుముందే వచ్చిన పత్రిక అడ్డం ఉండిపోయింది ... కాని, ఆ గొంతులో పడుచుతనం, నాచేత జవాబు పలికించింది.

అది, మూలుగో, సణుగుడో తెలియదు కాని... కడుపులో మెసిలిన గంపెడు వాక్యాలు కదంబంగా - ఒక్క నిట్టూర్పుగా ధ్వనించినవి...

'బాబూ! పేదవాళ్ళం...'

ఈ ముక్క, నే నెరుగున్నంతవరకూ చాలినవాళ్ళందరికీ అతివినయంగా అలవడిన దుర్గుణం - ఇదీ అంతేకదా అనుకున్నాను...

'పేదవారు ధన్యులు. దే...వుని రాజ్యము వారిది...' అంటూ అపచారంగా నవ్వాను...నవ్వుతూ ఆ చిన్నదాని వంక చూస్తున్నాను.

చూస్తుండగా క...ళ్ళు కొరమారినవి: నవ్వు పూడిపోయింది...గొంతుక మండి గుండు తిరిగింది.

ఆ చిన్నది...మా అమ్మకన్న ఎన్నోరెట్లు అందంగా

ఉంది...మా చిన్నచెల్లెలికంటే ఎంతో అబ్బనాకారంగా ఉంది...

"ఏమమ్మా దా...ఇలా...కూర్చో..."

ఊహూ...నావంటి పెద్దల ఎదుట ... నా సరసను కూర్చునేందుకు ఆ పేదరాసి పెద్దమ్మకు యోగ్యత ఉందా?-అంత అపచారం చేస్తుందా? అమ్మో...

నేను భాగ్యవంతుణ్ణి, అదృష్టశాలిని...పెద్దవాణ్ణి...

నాకు కాలబడితే ఓపట్టాన తేలిగ్గా లేనలేనంత ఒళ్లు ఉంది—పెద్దల దయాధర్మాన నన్ను కట్టుకుపోయేంత—లంకంత కొంప ఉంది. ఏతరంవారో కూడబెట్టిన పాపాన—అదనుకు అక్కరగా పన్నులో పదో పాతికో ఆడుతూన్నవి... కలియుగానికి ఇంకా ఒక్క కాలు మిగిలి ఉన్నందువల్ల—నా నెత్తిన ఏమూలనో గోష్పాదమంత మేర ఆయకట్టులో ఉంది...ఇవి భాగ్యవంతుడి చిహ్నాలని తల్లి కడుపులో ఉండగానే ఆ చిన్నది...విన్నది.

సహజ ఔదార్యమంతా ప్రకటిస్తూ నేను దానం చేసే పరకో పాతికో—ఆతల్లికి ఆపూట కడుపునింపుతుంది-నాలాంటి తలకుమాసిన ఏబ్రాసులు యీ గడ్డమీద ఎందరు లేరు?-మా అందరి కళ్ళకూ అయాచితంగా ఆ చిన్నది పండుపుచేసి పోతుంది. పోతుందా?

"కూర్చో అమ్మా!"

-భయపడుతూ - ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్టు ఉంది-నేను, పరకాయించి అదేపనిగా తేరిపారజూస్తూంటే -

ఆకళ్లకు భయం ముంచుకొచ్చింది. ఆమొగం బిక్కమొగ మైంది.

'నీవు పేదరాలి వమ్మా?

ఆ అమ్మాయికి అర్థంకాలేదు. కాని, ఆ చూపులకు నాచేత నేనన్నమాట విప్పి చెప్పించుకోగల ధీమాలేదు. నావంక చూడక—నేను చేరగిలపడిన కుర్చీనీ - నాచేతిలో ఉక్కిరిబిక్కిరౌతూన్న పత్రికనూ - నా మణికట్టును కట్టుకొని ప్రాకులాడే గడియారాన్నీ — 'అయ్యగారు అన్న మాటకు అర్థం ఏమిట'ని అడిగితే - విడబరచి చెప్పేటంత నోరూ — వాయా వాటికి ఎక్కడిది?

'ఏమమ్మా - బంగారంలాంటి ఒళ్ళు—రతనాలవంటి పళ్ళు - నీలాలు దిమ్మరించే కళ్ళు - యింత సంపద నీవు ఒక్కర్తెవూ ఏంజేసుకుంటావమ్మా? నీకే పేదరికమైతే - ఇక మా అందరిమాట ఏమిటి?

-నేను, ఇంకా నవ్వుతున్నాను - ఆ చిన్నదాని మొగం ఏకంగా మెక్సికో - రోజా అయిపోతూంది...

'బాబూ - కులానికి పేదలం కాని-' గులాబీరేకలు తలిమ్మా అర్థాన్ని నిప్పులు చెరిగినవి -

-నేను యింకా నవ్వుతూనే ఉన్నాను - అవును, నేను రాక్షసుణ్ణి. ఆ చిన్నది - వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూన్నది.

-అచ్చమైన ఆడపిల్ల ఏడుస్తూన్నప్పుడు అందంగా ఉంటుందని...ఈ చిన్నది కలగన్నదా? ... ఒక్క నిమిషంలో నేను పంచకావ్యాలూ...ఆ కళ్ళ కొలుకుల్లో పఠించాను...

లేచి వెళ్ళిపోతూంది...

"ఎక్కడికి పోతావ్?"- నా గొంతులో ఏకోశానా దయాదాక్షిణ్యాలు లేవు... నేను పుట్టినప్పటినుంచీ బస్తీ ల్లోనే పడిఉండి, ఎన్నడూ అరణ్యం మొగం అంటూ చూడని పాపాన ... పులి గాండ్రుమన్నప్పుడు లేడిపిల్ల కదలలేక ఎలా గజ-గజలాడిపోతుందో ఆ పోణిమి ఎరుగను...కాని, బాధ చూస్తుంటే మనసుకు అబ్బే శాంతి- యిప్పుడు అర్థమౌతూంది...

'వచ్చి...ఇలా కూర్చో'

దక్కిస్తూ ... రాక ఏంచేస్తుంది?- వంటయింటి కుందేలు...

'అనగా-అనగా ఓ రాజు ఉండేవాడు ... ఆ రాజు పేరు, నీకు నోరు తిరుగదుగాని... ఊఁకొట్టవేం...?'

ఆకళ్లు...తల్లిగర్భంలో తన్నుకునే శిశువులాగా... మూగయాతన పడుతున్నాయి...'ఊఁ' - గా మెడనరాలు కదలినాయి...

"ఆ రాజుగారి దర్బారులోకి ... ఒకనాడు ... ఓ పేదపిల్ల వచ్చింది...పేదపిల్లంటే...అచ్చంగా పేదపిల్లే... మొలచుట్టూ చాలిన కోక లేదు ... రొమ్ము జుట్టుతో కప్పుకుంది...అడుగుతీసి అడుగు వేసినప్పుడల్లా ఒళ్లంతా బట్ట-బయలౌతూంది..."

-ఆ చిన్నది...సిగ్గుతో భూమిలోకి క్రుంగిపోతూంది. అణగి మణగిపోతూంది...

'సభలో ఉన్నవాళ్ళందరూ తల తిప్పేసుకున్నారు...

రాజుగారికి మాత్రం ఆ అలవాటు లేనందువల్ల అలాగే చూస్తూ కూర్చున్నాడు...క్రమంగా ఒకొక్కరే సభలో వాళ్లందరూ, చల్లగా బయటికి జారుకున్నారు ... సభ బావురుమంటూంది ... సింహాసనంమీద రాజు ... మెట్ల క్రింద ఆ పిల్ల...వాళ్ళిద్దరే మిగిలారు..."

-కుర్రది, యీడుములో గిజిగాడులాగా ఉంది. తల ఎత్తకుండా కళ్లు మలపకుండా...చుట్టుపక్కల యావత్తూ ఒకసారి చుట్టేసింది...ఎక్కడా ఎవరూ లేరు ... మేము యిద్దరమే మిగిలాము.

'అప్పుడు ఆ రాజు ఏంచేశాడో తెలుసునా? ... కూర్చున్న చోటునుంచి, క్రిందికి దిగివచ్చి, ఆ పిల్లను...

-నాకు ఎందుకో భయంవేసింది ... కాని, చెప్పక తప్పదు...

...'ఆ పిల్లను- పెళ్ళిచేసుకున్నాడు...'

పిడుగుపడినంత నిశ్శబ్దం మార్మోగింది... ఆ చిన్నదాని కళ్లూ, పెదవులూ, ఎండిపోయినాయి...ఎడం చెక్కిలిమీద, సగం యింకిపోయి ముత్యమంత ఓ చుక్క తొణికిసలాడుతూంది...

..."మంచిపని చేశాడుకాదూ..."

ఆ చిన్నదాని మెడ, వెనక్కు విరుచుకుంది-గొంతు చాయల నరాలు కదను తొక్కుతున్నాయి ... కణతను పుణుకున్న లేతనరంతీగె కళుక్కుమంటూంది.

"నన్ను...పెళ్ళి...చేసుకుంటారా?"

...నిన్ను, మా చెల్లెలి మనుమరాలు అడిగిందికదా...

'తాతయ్యా! నిప్పు కరుస్తుందా?...' అప్పుడు ఆ పసికుంక తీరూ, చూపూ ఇలాగే ఉంది...

"ఓం...తప్పకుండా!...యింతకన్నా నాకుకావలసిన దేముందీ?"

...సప్త సముద్రాలలోనూ ఆదికాలంనుంచీ మనకు అందకుండా పేరుకుపోయిన ముత్యాలన్నీ ... ఆ కళ్ళు పంతంగా కురిపిస్తున్నాయి...చూడ ముచ్చటగానే ఉంద కాని...చెప్పొద్దూ, ఇక నాకు నవ్వు ఆగడంలేదు..."

ఏమిటి కేడ్చెదవానన తామరసంబెత్తిచూడు,'

అర్థంకాక, తలఎత్తి నావంక బిక్కగా చూస్తూంది... నేను పకాల్‌మన్నాను...

'కోమల కటాక్షవీక్షా దామకమున వీరసేన తనయున్...'

గుమ్మంలో నిలుచుని...మా తాత తండ్రుల ఆస్తి పాస్తు లన్నింటికీ జ్యేష్ఠవారసుడు...ఇవతల అడుగువేయ డానికి సందేహిస్తున్నట్టు...కళ్ళ కెదురుగుండా ఉన్న అద్దం, దాఖల్‌చేస్తూంది...సరే...బాగానే ...ఉంది

'ఇక నీకు తప్పదమ్మాయ్! నీవు ఏమనుకున్నా సరే...పెళ్ళిచేసుకు తీరాలిసిందే..." — చాలా నిష్కర్షగా అన్నాను.

అందుకు ఆ చిన్నది, ఏమంటుంది? ... గర్జిస్తుందా, గాండ్రిస్తుందా? ఇల్లుతీసి, పందిరి వేస్తుందా? చిగురుతొడిగీ నవనవలాడుదామనుకునే లతకూనకు శివమెత్తి పరిశయ హుంకారం చేసినప్పుడు మెరసే సమ్మోహానంకోసం యీ

కళ్ళు ఎన్నో యుగాలనుంచి, కాయలుకాసి పోయినవి. కాని, ఆదికాలంలో వేదాలకోనలలో, ప్రకృతి, ఒక్క రుద్రమూర్తికే ఆ వరం యిచ్చింది...ఆ తరువాత, నాటి నుంచి నేటిదాకా అంతటి భయంకర సౌందర్యాన్ని భరించ గల మొగవాడెవడూ పుట్టనేలేదేమో...ఏమో. ఆ సంగతు లన్నీ మన కెందుకుగాని...

ఆ చిన్నది ... బంగరుబొమ్మై అలాగే నిలువబడి పోయింది...పెదపాటి ఎర్రన్న మల్హాణ చరిత్రంలో, ఆ సీస పద్యం మీకు జ్ఞాపకం ఉందా? లేకపోతే మానె...పాపన్న ఉత్తరరామాయణం విప్పి...రంభ బలవంతాన అలసిసొలసి అత్తవారింటి చాయలకు అడుగుతీసి అడుగు వేస్తున్నప్పుడు పాపన్న సీసంలో పడ్డబాధ...అన్నిపాదాలూ చదవండి... నాకు పదితలకాయలు లేవు ... ఇరవైచేతులు లేవు ... ఈక్షణంవరకూ గోరంత అయినా పాపంచెయ్య పూనుకో లేదు...కాని, ఆ చిన్నది .. ఆ నిమిషంలో మానంగా సహిస్తున్న బాధ...మీరుకాదు ... మీకన్న కొమ్ములు తిరిగినవాళ్ళే చూడలేరు...

'అమ్మాయ్?' ... కూర్చున్న చోటనుంచే అన్ని గదులలోకి కూలంకషంగా వినబడి తీరవలసిన పొల్లుకేక పెట్టాను...

"ఆఁ...అనుకుంటూ, ఒక అమ్మాయి అవతరించింది ...ఊఁ' అని దానికన్న చిన్నది చనువుగా ముద్దులు గుడిచింది...

'ఎందుకు నాన్నా!' అని ఇద్దరూ, తలొక శ్రుతిలోనూ అన్నారు.

"...లోపలికి తీసుకువెళ్ళి పెళ్ళికూతుర్ని చేసి తీసుకు రండమ్మా!..." ఆ చిన్నదాని వేపు తల విసిరాను.

'సై' అన్నట్టు యిద్దరూ ఎగిరి గంతువేశారు. ఇక్కడ ఒక అప్రస్తుత విషయం ఉద్ఘాటించి తీరాలి... నా నోటినుంచి ఏమొక్కన్నా వచ్చేదే వ్యవధానం గా, మా పిల్లలు, యిలాగే అవును-కాదు-అనకుండా ప్రతిపనీ చేస్తారు...మంచి వినయ విధేయతలు వున్నాయి...బుద్ధిమంతపు పిల్లలు...అని అనుకుంటారేమో? వాళ్లు వట్టి రాలుగాయలు సుమండీ ... నేనన్నమాట అర్థమైందని, కాదు: కాని, నేనేదో పాడుపని తలపెట్టానని...ఏదిచెప్పినా చిటికలో చేస్తారు. నా దుర్మార్గంమీద, వాళ్ళకు అంత ఘట్టినమ్మకం...

—(౦)—

మస్తానీ

నాకుమాత్రం రూఢిగా తెలుసును. వాళ్ళ అన్నయ్యకు ఆ కీ చిక్కి - చిక్కనట్టువుంది. యింకా అనుమానం వేధించుకుతింటూనే ఉందనుకుంటాను. లేకపోతే, 'ఏం తాతా! మావాడు తాగుతున్నాడటనే, నిజమేనా?' అని నన్ను ఎందుకు అడగడా?...అనుకుంటూ నేను బాధపడటం ప్రారంభించాను: ఆయన గుట్టు చప్పుడుకాకుండా అలా ఊరుకోవడం, నాకు, ఎందుచేతనో తగని చిన్నతనంగా ఉంది.

ఆరోజుకు ఆరోజు అలానే గడిచిపోతూంది. వారాలై ...ఆ వారాలన్నీ నెలలై ...

వాడు తాగడమేకాదు, అంతటితో పోనీకుండా, ఎవతెనో మరగి తందనాలుకూడా ఆడ్డం ప్రారంభించాడుట! పోనీ, అప్పుడైనా, వాళ్ళ అన్నయ్య, గుడ్లనీళ్ళు కుక్కుకుంటూ వచ్చి, తనసొదంతా నాదగ్గిర వెళ్ళబోసుకున్నాడా?-ఉహుఁ ... మునుపటంత ఝూరీగా నాకు కనపడటమే మానేశాడేమో కూడాను ఈ నడుమను...అనుకోవలసివస్తూంది...

పోనీ, ఎవరిఖర్మం వారిదీ; నేను అఘోరించడం ఎందుకు మధ్యను ?

ఇంతకన్నా మరీ ఆగడంగా ఉందిట, చూశారా,

వాడిపని యీమధ్యను?–ఆనాటి కానాడు, మరీ పెచ్చు మీరిపోతున్నాడట. మొగరాయడు, ఒకతెను కాకపోతే, వందమందిని పెట్టుకుని దేవుళ్ళాడనీయండి; కాని, పాపం, నోరూ – వాయీ లేని ఆ యిల్లాలిని రాచి – రంపాన పెడుతున్నాడట!

ఇలా కొంపముంచుకువచ్చినా, యిప్పటికన్నా, ఆ అన్నగారు, బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగా, అన్నీ చూస్తూ సహించి ఊరుకున్నాడా? – ఊరుకున్నాడన్నమాటేకదా? యిప్పుడన్నా వచ్చి, నా చెవినివేస్తే వాడి ముల్లెంతా ముంచుకుపోతుందా ఏం? – ఎబ్బే! కంటికంటూ కనబడితేనా, అసలు?–

నాకన్న ఆప్తులూ, వాళ్ళమేలు కోరేవాళ్లూ, ఎవరున్నారర్రా వాళ్ళకి? ఎటు పారజూసినా, రవంత వంకర వస్తే ఎంచులుపెట్టేవాళ్ళేతప్ప!– అయినా, ఏం అనుకుని మాత్రం, ఏం లాభం...

ఈపాటికి ఊరంతా అట్టుడికినట్టు ఉడికిపోతూ ఉండదూ? ఈలాటి విషయంకూడా, అందరికీ తెలిసిన తరువాత నాదాకా రావడం?

నేను ఇలా అంటున్నానని, 'ఈయన కేం కొమ్ములు మొలిచాయీ? ఈయనేమన్నా, కొండమీదనించి దిగివచ్చాడా? ప్రతీది యీయనకే తెలియాలనీ, ఈయనే ఆర్చేవారూ–తీర్చేవారూ అనీ ... ఎందుకీ ముసలివాడికి యింకో అహంకారం?' అని అనుకునేరు సుమీ? అదికాదు,

నే ననేదల్లా ఒక్కటే: యిక్కడ నేనంటూ ఒకడిని ఉన్నానుకదా, ఏవంక చూసినా పెద్దవాణ్ణే. వాళ్ళు పచ్చ-పచ్చగా ఉంటే, ఆ ముద్దూ- మురిపెమూ చూసి సంతో-షించేవాణ్ణి... నేనంటూ యింకా ఉన్నానుకదా... నా చెవిని వెయ్యకూడదూ... 'అబ్బీ నీ కిది తగదురా!' అని మందలించేందుకు, నేను తగనూ? ఇంతకూ నేనంటే వాళ్ళకు లక్ష్యం లేదు... ఈ కాలంవాళ్ళందరికీ, యివే బుద్ధులు, ఇవే సర్వజ్ఞత్వాలున్నూ! ఏమిటో, యీ వృద్ధాప్యంలో, నడుమ నాకు పట్టింది యీ రంధి... ఛస్, ఎవరు ఎల్లాపోతే నాకేం?

'ఎవరెల్లా పోతే నాకేం' అని ఊరుకుందామా అంటే, మళ్ళా ఓ పక్కను పీకుతింటూనే ఉంది. రేపు ప్రొద్దున్న ఎవరికన్నా, యీ సంగతి తెలిస్తే, ఏమంటారు? — 'ఏమయ్యా వాళ్ళు బొత్తిగా లోకజ్ఞానంలేని కుర్ర కుంకలనుకో; యిన్నేళ్ళు వచ్చి, నీవు వెలగించిందేమిటి?— నీకన్నా ఆమాత్రం యింగితం ఉండవద్దూ? యిదేమన్నా పెళ్ళా పేరంటమా, బొట్టూ కాటుకా పెట్టి పిలిచారు కాదని భీష్మించుకు కూచునేందుకు? వాళ్ళ యింటికి పెద్ద దిక్కువు, నీవే ఇలా అంటీ ముట్టకుండా ఉంటే, ఇహ ఇతరులకేంపట్టింది? చాల్ చాల్లేనయ్యా, ఎవరన్నా వింటే నవ్విపొయ్యేరుగాని!'.. అనరూ? అవును, ఎందుకు అనరూ?..

సరే... యింతకూ, నాకు తప్పుతుంది గనుకనా... ఆలనా-పాలనా లేకపోయినా, నేనే తగుదునమ్మా అంటూ పోయి, అ సంగతేదో తేల్చాలి ... ఇంతకూ... యీ

కాలంలో ముసలివాళ్ళంటూ బ్రతికిఉండటం అనర్థకం? బ్రతికి ఉండి బావుకునే దేముంది? ఈ అగచాట్లన్నీ చూస్తూండటానికేనా?

మూడు బారలు ప్రొద్దెక్కింది. యిప్పటికి ఆ ప్రబుద్ధుడికి యింకా తెల్లవారలేదు. పెద్దవాడు, బంగారు తండ్రిలాగా, నాకు ఎదురుగుండా వచ్చాడు. నేను గుమ్మంలో అడుగుపెడుతూండగానే వాడి తండ్రి కడుపు చల్లగా...వాడి మొగం చూస్తేనే, పంచమహాపాతకాలూ రాలి చక్కాబోతాయి. యింకా అలాటి వాళ్ళు ఒకడో, అరో ఏమూలో ఓమూల ఉండబట్టే, పచ్చి — కలి భగ్గునసకుండా ఉంది!

'ఏం తాతయ్యా!' అని నోటినిండా పలుకరించాడు. 'ఏంరా నాయనా' అన్నాను: అంతే తరువాత ఏంమాట అనడానికీ, వాడికీ భయమే, నాకూ భయమే. నోళ్ళు మెదపకుండా, నొసళ్ళతోనే మాట్లాడుతున్నాము. సరే, పెద్దవాడికి ఏదో వీధిలో పని ఉండటం, వాడిమానాన వాడు వెళ్ళిపోయినాడు.

ఇల్లంతా చిన్నబోయి ఉంది; బావురుమంటూంది. పెద్దవాడి పెళ్ళాం నీళ్ళాడటానికి ఈనడుమునే, అంటే రెణ్ణెల్ల క్రితం, పుట్టింటికి వెళ్ళిందాయెను! లేకపోతే, అదీ పిల్లలూ ఉంటే ఇల్లు ఎప్పుడన్నా ఇల్లా ఉండేదా? అస్తమానమూ గలగల్లాడుతూ, చూడ ముచ్చటగా, కనులపండువుగా ఉండేదికదా! — పెద్దవాడు, పెళ్ళాం ఇంట్లో లేకపోతే, ఒక్క ఘడియ ఇంట్లో ఉండడు. ఆ వేళకు వచ్చి నాలుగు మెతు

కులు నోట్లో వేసుకుని చక్కా బోవడమే కాని. లంకంత కొంపల్లో, ఇహ ఉన్నదల్లా, ఆ చిలుకా గోరువంకా!

నేను, పిలవగా పిలవగా, పక్కా ఝాముకు, వాడు ముక్కుతూ మూలుగుతూ, నిక్కి-నీలిగి, లేచాడు ఏలాగైతేనేం...నన్ను చూసి కళ్ళు చిట్లించుకుని. కూర్చున్న వాడల్లా అట్టె దభాలున గోడవేపు ఒత్తిగిలి పడుకున్నాడు. నాకు చర - చరలాడుకువచ్చింది, చెప్పొద్దూ, కాని నిభాయించుకున్నాను. చూస్తూ కూర్చున్నాను.

ఎంతసేపు కూర్చున్నా, వాడిలో ఏమీ చలనం కనిపించదు.

'ఏమిరా అబ్బీ! యింకా తెల్లవారలేదా?' అన్నాను నిదానంగానే.

వాడు ఈ పక్కకు ఒత్తిగిలి, తలయెత్తి చెంపను చెయ్యి ఎత్తుపెట్టుకుని,

'తెల్లవారితేనేకాని, నిద్రపోవడానికి తీరిక ఉండదు తాతయ్యా!' అన్నాడు. బాగానే ఉంది. వరుస!

'అంత తీరిక లేకుండా ఏం వెలగబెడుతున్నావో?'

'లక్ష్మీసుందరం ఇంట్లో అత్తరు దీపాలు'

'ఉహుఁ' అనుకున్నాను మనసులో, గదమాయించేందుకు నోరు రాక...

'తాతయ్యా! వాళ్ళ మేనత్తని, మా పెదనాన్న ఉంచుకున్నాట్ట — ఎప్పుడో ఏభైఏళ్ళ క్రిందటి వాళ్ళ ముచ్చటలన్నీ ఆ ముసిలిది, వసపోసినట్టు వాగుతూం టుంది... మొత్తానికి, ఆకాలంలోనూ దేవాంతకులు ఉండే

వాళ్లన్నమాటే ... మా కారువాళ్లే ప్రయోజకులను కోవడం శుద్ధ పొరబాటేమో అనిపిస్తూంది. వాళ్ళ ముద్దులూ, మురిపాలూ, ఆ కేరింతలూ ... వాటిల్లోనూ మజా లేకపోలేదు. అయితే తాతయ్యా ! నువ్వు ఎన్న డన్నా, తలకు మల్లెపూలు చుట్టుకున్నావా?' — ఇంకా వాగుతున్నాడు; వాడి నోటికి 'శుద్దీ-బద్దీ' అంటూ ఉంటేనా?

'ఒరేయ్, పెద్దవాళ్ళను ఏమన్నా అంటే కళ్ళు పోతాయిరా! మీా పెద్దనాన్నకే ఎంచులు పెడుతున్నా వుగా...ఆయన ఘనాంత స్వాధ్యాయి'

'నాకు తెలుసును లేవయ్యా...ఆయన సత్తా ఆ రంగనాయకి ఆవరణలో పడిఉండి, ఆ బ్రాహ్మడు 'అహోరాత్రశ్చ' ఘనా-జటా చెపుతూ, ఉండేవాడని. అయినా, పోయినవాళ్ళసంగతి మనకు ఎందుకులే...'

'వాళ్ళపేరు తలవడానికి అయినా నీకు యోగ్యతలేదు.'

'ఎందుచేతనో?'

'ముఖం ఉంది అద్దం ఉంది, లోకం అంతా కోడై కూయటంలా?'

'కోడికూత కూయడమన్నా ప్రతివాడికి తరమా తాతయ్యా! అంతకుముందు, ఒళ్ళంతా కళ్లుచేసుకుని అధమం రెండుకళ్ళన్నా, ఏ ఆడదానిమీాదన్నా వెయ్యాలి. అర్థరాత్రివేళ...తీరా యింతచేసినా, ఆ పిల్లదాని పెనిమిటికి నిదురలేవగానే స్నానంచేసే అలవాటు లేకపోతే, యిక్కడ ఈ అయ్యవారికి రససిద్ధి కాదు."

"రససిద్ధి ఎలాగూ కాదులే; అయితే-గియితే దేహశుద్ధి..."

"అదిమాత్రం అందరికీ దక్కుతుందా తాతయ్యా! దానికి ఎంత నిబ్బరం ఉండాలి?- చీను చిటుకునునకముందే తోకఝాడించడానికి సిద్ధంగా ఉండే రసికుడికి, సిద్ధీలేదు, శుద్ధీ దులే..."

"మరి . . . బుద్ధి అంటూ . . ."

"అంటూ ఉంటేనే, యీ చొరవలన్నీ! లేనినాడు, ముక్కుమూసుకు జీవితమంతా కూచుని, తదనంతరం, రంభ పడకగదిలో నిదుర లేవాలని... అవునులే, వాళ్ళఆశకు ధర అంటూ అంతు ఉండదు. యుగయుగాలనుంచీ చచ్చిచెడి అక్కడకు చేరుకున్నవాళ్ళ యీతిబాధలన్నీ ఒంటపట్టి కూర్చున్న ఆ తొత్తుకూతురు కానీ ఖర్చులేకుండా, తేరగా దక్కుతుంది కదా అని . . ."

"సరే, యీ శుష్కప్రియాలకేం గాని ... నీ వరుస ఏమీ బాగుండలేదురా అబ్బీ!"

"ఏ వరుస?"

"ఏం వరుసా? నేర్చుకుపోయావులే ... యతి అంటే ప్రతి అనడం . . నీతోటివాళ్ళంతా యిలాగే చేస్తున్నారటరా?- చూసి నేర్చుకోరాదూ? నీ అన్న చూడు!"

"వాడిపేరు ఎత్తడం ఎందుకులే? మా అన్నయ్య, మా వంశం పరువుతీసేస్తున్నాడు..."

"అవును, ఆమాట నిజమే. మహానుభావుడవు, నీవు ఒక్కడవే కులం ఉద్ధరించడానికి అవతరించావు.

"నిజం చెప్పావు తాతయ్యా! ఊళ్ళోవాళ్ళ అందరి ఆయుస్సూ పోసుకుని, యింకో వెయ్యేళ్ళు బ్రతుకు!"

"అవును, యీ చూసే ఘోరాలు చాలక..."

"చూసి సంతోషించడం ఎంతకాలం తాతయ్యా... నీవుకూడా కొన్ని ఘోరాలు చెయ్యరాదూ? పితృదేవతల కడుపు నిండుతుంది?"

"...ఆహా, నీవు చేస్తున్న నిర్వాహకం అదేగా..."

"తప్పకుండానూ! పురుషుడై పుట్టి బుద్ధెరిగిన తరువాత..."

"ఆఁ... బుద్ధి బుగ్గయినట్టే ఉంది... తా జెడ్డకోతి..."

'వనమెల్లా బాగుచేసింది... తాతయ్యా! నాకు నీతులు ఉపదేశించాలని, పనివాళా ఇంతదూరం నడిచి వచ్చావు, పెద్దవాడవు...'

'నా పెద్దరికం మండినట్టే ఉంది...'

'నీవేం చేస్తావు తాతయ్యా... వయసు తానంతట అదే వచ్చేస్తుంది. మనం వద్దన్నా మానదు. కనపడవద్దన్నా దాగదు... దానికి బుద్ధిలేదు. నిన్నంటున్నా ననుకునేవు సుమీ... ఉన్న విషయం చెపుతున్నాను...'

'ఎంతకైనా తెగించినవాడివి; నీకేం భయం?'

'మళ్ళీ అంత గుణం నా దగ్గర ఉంచుకోనులే... నేను మంచి అనుకున్నదేదో చెయ్యడమేకాని, ప్రతివాడినీ చేరదీసి ఉపదేశంచేయాలనే ఉబలాటంలేదు. అసలు తీరిక లేదు, ఇంతకూను. ఈ వితండం అంతా ఎందుకుగాని, ఒక్క ముక్క చెపుతా విను తాతయ్యా'

'మా పెద్దలందరూ, ఎవడికి వాడే మాంచివేత్త...తనకన్న, తన తండ్రీ తాత నయం, వాళ్ళే-మంచివాళ్ళు అనిపించేందుకు, ఎవడికి వాడే చెడిపోయినాడు'

'చెడిపోయిందెందుకూ, స్వార్థంతో కాదు సుమా. పెద్దవాళ్ళపేరు బాగుచేసేందుకు...మా నాన్నకన్న నేను చాలా ఉత్తముణ్ణి అని అనిపించుకోవాలని నాకు ఏకోశానా లేదు. మా అన్నయ్య మా వంశంలో చెడబుట్టాడన్నది అందుచేతనే.'

'నేను చెడ్డవాణ్ణే అని లోకానికి తెలియడం ఎట్లా? నాలిక భుజాన వేసుకొని ఎక్కేగడపా - దిగేగడపాగా ఊరూరా మ్రోగినా—లోకం నామాట నమ్ముతుందంటావా? చెబితే ఎవడూ ఏమాటా ఛట్న నమ్మడు: మన ముందర ఔనని తలఊపి, మనవెన్ను తిప్పగానే అవునా కాదా అని ఆరాతీయడం ప్రారంభిస్తాడు... అదీ చిక్కు.

'అందుచేతనే, చెబితే తీరదు. చేసి చూపించాలి. వాళ్ళకంటబడేట్టు చేయాలి'

'నేను తప్ప తాగుతున్నాను. ఎవతెనో ఓ కుర్ర ముండను ఉంచుకున్నాను. ఈ రెండు నిదర్శనాలు ఘట్టిగా చూపించిన తరువాత, తతిమ్మావిషయాలు లోకం ఊహించుకోగలదు—వీడు ఆస్తి అంతా తగలేస్తున్నాడు: పెళ్ళాన్ని రాచి - రంపాన పెడుతున్నాడు, వట్టి అప్రాచ్యుడైపోయినాడు—యిత్యాదులు'

"అయితే తాతయ్యా! యిందులో, ఇంత స్వార్థం లేకపోలేదు: పరాయివాడివి కావు గనుక చెపుతున్నాను మర్మంవిడిచి: ఆ త్రాగేదేదో చచ్చూ-చవకబారూ కాకుండా ఉత్తమోత్తమమైన రసాయనాన్ని సేవిస్తున్నాను: అది తుష్టీ పుష్టీ యిచ్చేదే కాని, అజ్ఞాను లనుకునేట్టు ఒళ్ళు గుల్లచేసే బాపతు కాదు. నా బుగ్గలు చూడు యెలా ఉన్నాయో—నా దండలు చూడు ఎలాఉన్నాయో—అచ్చంగా, బంగారు తండ్రిని!

'ముండనుఉంచుకున్నా నంటావూ...ఓపిక ఉన్నప్పుడల్లా పట్టుమని పదిరూపాయలు ఖర్చుచేస్తున్నానే కాని, అందుకోసం యజ్ఞ-యాగాదులేమీ చెయ్యడంలేదు: నేను లక్ష్మీసుందరాన్ని ఉంచుకున్నాను. రంభ, నా వార్ధక్యంలో నన్నుకూడా ఓకంట కనిపెడుతూఉండాలనే అభిలాష నాకు కలలోనైనా ఉండదు...

పెళ్ళాన్ని రాచి - రంపానపెడుతున్నానంటారూ? నిజమే, అక్షరాలా నిజమే తాతయ్యా... తెల్లవారి లేచేప్పటికల్లా తల చెదరకుండా సిగలోపూలు నలిగి, నామరూపాలు లేనివై పోకుండా, కంఠసరులు చిక్కుపడకుండా, చిన్నది అనుకుసురంటూ వసివాడకుండా—ఒక్కనాడన్నా ఉన్న పాపాన పోలేదు. ఏం చేస్తాము, ఆడజన్మ ఎత్తినందుకు అనుభవించక తీరదేమో! అయినా, నీ మనుమరాలు ఏమంటుందో కనుక్కో?"

—వీడి అమ్మకడుపుడకా. గుక్క తిప్పుకోకుండా

పనస చెప్పినట్టు చెప్పుకొచ్చాడు: నన్ను, ఊఁ అననివ్వలేదు, ఆఁ అననివ్వలేదు. ఔనందునా, కాదందునా?– మాటలు నేర్చిన కుక్కని వేటకుపంపితే అన్న సామెతగా ఉంది వీడి యుక్తులూ వీడూ బంగారంగానూ!

"ఇంతకూ నీవు ఏ దోషమూ ఎరుగవన్నమాట?"– ఏదో ఒకటి అనాలిగా మరి. ఏమాటా అనకుండా బెల్లం కొట్టిన రాయిలాగా ఊరుకుంటే, వాడు మరీ రెచ్చిపోయి నా చెవులట్టుకు ఆడించేట్టే ఉన్నాడు.

"అదేంమాట, తాతయ్యా! దోషం ఎరుగనంత కర్మం నాకేంపట్టింది? ... ఎరుగుండే, మహారాజులాగా త్రికాలములయందూ చేస్తున్నాను: నేను ఏపాపమూ ఎరుగనని మడిగట్టుకుని, మా భ్రాతలాగా కూర్చుంటే, పెద్దవాళ్ళందరిపేరూ మాసిపోతుంది. నీమటుకు, నీసంగతి చెప్పు, మా అన్నయ్యను చూసినప్పుడు ఎన్నడన్నా మా పెద్దవాళ్ళపేరు తలచ బుద్ధిపుట్టిందా నీకు తద్దినంనాడు భోజనంముందు తప్ప...చచ్చి స్వర్గానఉన్నాడని అనుకోరే...నాలాటి సుపుత్రుడు ఉండబట్టే...నా మొహం చూసినప్పుడల్లా...నేను చేస్తున్న ఘనకార్యాలు, మీ చెవిని పడినప్పుడల్లా మానాన్నపేరు పట్టుబలవంతాన తలచుకుని... నా అంత దుర్మార్గుడుకాడని మెచ్చుకుంటారు ... అవునా, కనుక, ఏతావాతా నేను అనేదేమంటే కులము ఉద్ధరించేందుకు, నావంటి కొడుకే కావాలి: పితృదేవతలకు, నా స్వార్థత్యాగం నచ్చితే, నాకన్న ఛండశాసనుడు నా కడుపున పుట్టేటట్టు దీవిస్తారు...."

రామ - రామ, వీడితర్కం ప్రచండంగా ఉంది- వీడికి సమాధానం చెప్పడానికి పెద్దలు దిగిరావలసిందే - నాతరమయ్యేట్టు లేదు. కానీండి, ఎవ రెలాంపోతే నా కెందుకు? నేను ఎల్లకాలమూ ఉట్టిగట్టుకు ఊరేగుతూ ఉండవచ్చాను గనుకనా? - ఈ కాలపువాళ్ళవన్నీ, యివేబుద్ధులు. యిక నాదోవను నేను పోనా?

'కాస్త కాఫీపుచ్చుకు మరీ వెళ్ళు తాతయ్యా! చాలా హైరానుపడి వచ్చావు పాపం!' అంటున్నాడు ఆ దిప్పకాయి:

కాఫీ ఆ? ఈ కాఫీలూ పీఫీలు నాడూ నేనూ ఎన్నడన్నా, ఎరుగుదుమా? ఏపీ అక్కర్లేదు. మా రోజులు ఇల్లా వెళ్ళిపోతే చాలును.

'కాఫీకి ఏమీ నిషేధం లేదు తాతయ్యా! ఇది సప్త వ్యసనాల జాబితాలో లేదు. పుచ్చుకున్నంతమాత్రాన చెడిపోయే యోగ్యత నీకు దక్కదు. అదిగాదు, అసలు విషయం మరచిపోతున్నాను—రంభ చెల్లెలి కూతురుకి, కాఫీ అలవాటో, విస్కీ అలవాటో నీకు తెలియదాయెను. ఎందుకన్నా మంచిది...ఇక్కడుండగానే అదో గుక్కెడూ ఇదోగుక్కెడూ రేపూ మాపూ కాస్త హితవు చేసుకుంటే, తీరా అక్కడకు వెళ్ళిన తరువాత అప్పుడు ఓనమాలు దిద్దవలసినఅవసరం లేకుండాపోతుంది...'నాథా! నా ముద్దుచెల్లించరూ' అంటూ బ్రతిమాలే వ్యవధానం, తీరుబడీ ఆలోకపు లంజెకానలకు ఉంటుందంటావా?... హరిః ఓం అను తాతయ్యా... మీలాటివాళ్ళ ముద్దూ

ముచ్చటా చూసి సంతోషించే భాగ్యం మాకూ కలిగించక పోతే ఎలా?-ఆర్యే...తాతగారికి మధుకలశం అందీవో'

—ఇక అక్కడ ఓ నిమిషం ఉంటేనా, మాట దక్కేట్టులేదు. అదిగో, వాడికి తగిన జగజ్జంత్రే అదీని: ముసిముసినవ్వులతో గ్లాసునిండా నురగలుగట్టించి పట్టుకు వస్తూంది. పసివాణ్ని లాగా కాళ్ళమీద పడుకోపెట్టుకుని ఉంగపట్టినట్టు పడుతుంది...నాకు తెలుసును. అదిమాత్రం వాడి పెళ్ళాం కాదూ?

...చ్చా...యింతకూ ఉన్నవాణ్ని ఉన్నట్టు ఉండక ...వాళ్లే గంగలో దిగితే నాకేమని ఊరుకోక...పూసుకుంటూపోయి, నేను బాపుకున్న దేమిటి?...ఆ వెకవెకలూ - పకపకలూను. హుఁ... కలియుగం ఒక్క- అడుగన్నా యింకా అవతల పడలేదు...యిప్పుడే యింత పచ్చికలి భగ్గుమంటూంటే...ఇంకా ముందుముందు ఏమికానున్నదో! ఎన్ని వింతలూ విడ్డూరాలూ పుట్టనున్నవో!

—అయినా నాకీ వాగుడు ఏమిటి? ఎవరెల్లా పోతే నాకేమిటి?...యింతకూ...లోకంలో అందరి ఆయుర్దాయం యీ ముసలాళ్లకి పోస్తాడేం, ఆ రామయ్యతండ్రి?

అదుగో పెద్దవాడు వస్తున్నాడు...ఊఁ, పెద్దవాడు... ఈయన ఒరిగించేదేమిటి? ... ఆయన ఒరిగించేదేమిటి?... అందరూ ఆగూటి చిలకలే...హూఁ ..ఎలాటివాళ్ళ కడుపున చివరకు ఎలాటివాళ్ళు పుట్టుకువచ్చారు?...ఇప్పటి వీళ్ళదే రాజ్యం!

చామన - చాయ

[లక్ష్మీదేవి మాయమైపోయింది:- ఏమైపోయిందో, ఎవరికీ తెలియదు. నింద మోయలేక, ఎందులోనో దూకి ఉంటుందని కొందరు అనుకున్నారు.

ప్రాణం-తీపి చావనివాళ్ళు...ఎబ్బే అదికాదు, ఏ అధ్వాన్నపు అడవులో పట్టిఉంటుందని, సిద్ధాంతంచేశారు.

ఏమైతేనేం, లక్ష్మీదేవి మాయమైపోయింది.

పోయిందని హఠాత్తుగా తెలిసినప్పుడు ఏమైపోయిందో అని గుండెలు తోడుకుపోయినవి. కాని—

కాని...లక్ష్మి పోయినందుకు, పరమానందమైంది. అలాటివాళ్ళు బ్రతికేలోకం ఎక్కడన్నా వేరేఉందా.

మా జాతి, జాలిపడేందుకుకూడా నోచుకు జన్మఎత్త లేదు...కాని, తాతకు ఉన్నపాటినీతికి కొరమాలినా మాకూ బాధలుభరించే పడుచుదనం, రొక్కంతోబాటు కలకాలమూ ఉండదు.

లక్ష్మి పోవడమే, మంచిది...కాని ఆమాట నా నోటి వెంటరావడం...అది ఏనాటో, మాలో ఏతరంవాళ్ళో చేసుకున్న పాపం—

పాపం...లక్ష్మీదేవి...]

—ఏం మాయచేశో, ఏలాగో మరులుపుట్టించి, సుబ్బారావు రెండోకొడుకు, లక్ష్మీందేవి గొంతుకోసి, నట్టేట్లోదించాడు-అని నాకు నీళ్ళతోడిపెట్టే మానుమూ

యమ్మ, సన్నఉదయం చెపితే – మొదట నేను నమ్మలేదు సుమా.

లక్ష్మీందేవి గుణం అలాంటిదని నేను అనుకోలేదు.

...దరిద్రుడికూతురు: దరిద్రుడి మనుమరాలు. ఆ పిల్లదానికి డబ్బువిలువ ఏమిటో తెలియదు: తల్లీదండ్రీ చిన్నప్పుడే పోయినా, తాత, దానికి వేయినుంది బలగం పెట్టు: బొడ్డుఊడనప్పటినుంచీ, తనతోబాటు ఒళ్ళువంచి తోటలో పనిచేయించేవాడు. పూవుల్లోపెట్టి పెంచేవాడు: ఆ కుటుంబానికి "ఇదిలేదు" అనేలోటు ఏకోశానా లేదు. మాతోటనే నమ్ముకుని-మాయింటినే నమ్ముకుని-తరతరాలుగా వర్ధిల్లుతూవచ్చారు...నేటిదాకా—

నా కళ్ళముందర పెరుగుతూన్న పసిపిల్ల కాబట్టి, ఎన్నడు పెరిగి పెద్దదైందో నేను గమనించలేకపోయినాను. ఈడువస్తూన్నదనీ, చూసిన కుర్రవాళ్ళ నోరూరించే తళుకు బెళుకూ ఆ చిన్నదానికి అబ్బినదనీ-నాకు ఆ ధ్యాసే లేదు సుమా-ఫలానా మనువు అమిరిందని, వాళ్ళ తాత నాదగ్గరకు ఎన్నడో ఓనాడు వచ్చి చెపుతాడు: అప్పుడు. సరే, సలక్షణంగా, సారెచీరెపెట్టి, అత్తవారింటికి పంపించడం ఎలాగూ జరుగుతుంది ..అందుచేత, నాకు ఆ ఆలోచనే పోలేదు. చివరకు ఇలా మునుగుతుందని కలగననూ లేదు

—వినేప్పటికి నాకు మతిపోయింది. స్నానానికి చెంబుఎత్తి మీద పోసుకోబోతున్నవాడినల్లా, ఆ పాళాన అది అక్కడ పారేసి...అలాగే, వాళ్ళ పాకవేపు పరిగెత్తాను... బిక్కు బిక్కుమంటూ అక్కడక్కడ గింజలు

కొక్కిరిస్తూన్న కోడిపెట్టలు నా విసురుకు, రెక్కలు విలవిల లాడించుకుంటూ మలుపుతిరిగి పారిపోయినవి...అలికిడి సద్ది కట్టి, చూపుమేరలో గున్నమామిడివారను కుక్కిలో కూలబడిఉన్న తాత, లేచి, నన్నుచూసి, విల-విలలాడుతూవచ్చి, సగందూరంలో కుప్పకూలినట్లు కూలిపోయినాడు.

"బాబయ్యా, ఈ తప్పంతా నాది: ఇదంతా ఏనాడో నేను చేసుకున్న పాపం..." ఒక్కొక్క మాట కుమిలి-కుమిలి బయట పడుతూన్నది.

"నెయ్యన్నంతినే మహారాజులకు, నీచపు బుద్ధులు పుట్టిస్తాడు ఎందుకు బాబూ భగవంతుడు?"

తాత కనుకొలకుల్లో ఒక్క నీటిబిందువైనా లేదు. మొగమంతా, కాగిన తాషామరఫా చర్మంలాగా బిర్రబిగిసి పెటపెటలాడుతూఉంది: కన్నీళ్ళలో తెప్పతేలకపోతే, గుండెను పట్టుకుపోయిన శోకం ఆ ముసలిజీవాల్ని విరుచుకు తినేస్తుంది...తాతను ఏడిపించమని ..మా ఇలవేలుపులకు వేయివిధాల మ్రొక్కుకున్నాను.

ఏముందీ, మామూలు కథే...

ఎవడో అయిన యింటిపిల్లవాడు, ఏమీ అభమూ శుభమూ తెలియని అమాయకపు పడుచును...ఎలాగో గోతులోదించి...చేతులు దులుపేసుకుని, తనత్రోవను తాను చక్కాబోవడం...

ఒళ్ళుపరవశించిన తీయదనంలో, చేసేదేమీ తెలియక...తీరా నిలువునా మునిగిన తరువాత చేసింది తప్పని తెలుసుకుని...ఏపాపమూ నిజానికి ఎరుగని ఆ పిల్లది...

ఆహుతి అయిపోవటం...కోటి-కోట్ల పర్యాయములు జరిగింది ఇలా. లోకంలో ఇలాగే జరుగుతుంది.

—కాని అలా అనుకుని ఊరుకునేందుకు మనసు ఒప్పుతుందా?- నిలువెల్లా దహించుకుపోతుంది- మమకారము అలాంటిది: లక్ష్మీదేవి, నాకు చిన్న చెల్లాయ్.

"ఇహ ఈజన్మకు, నా కళ్ళకు కనబడదు నా తల్లి... దాని అభిమానం నాకు తెలుసును..." నా అభిప్రాయమూ అదే: నేను ఎరుగున్నంతలో, లక్ష్మిందేవి ఎన్నడూ ఎవరి చేతనూ మాటపడి ఎరుగదు: కులానికి పేదఅన్నమాటగాని, ఆ కుర్రదాని గుణం విలువకట్టరానిది...

"ఏం తల్లీ అలాఉన్నావు" అన్నాడట, పిల్ల ఏదో నలతగా, పరాకుగా ఉండటంచూసి:

"ఏం లేదులే" అన్నదట:

"ఏం లేకపోవడమేమిటే...చెప్పు" మని బ్రతిమాలాడట: నిర్బంధించాడట: బుజ్జగించాడట...

"నేను, నీళ్ళోసుకున్నాను?" అన్నదట...

"ఎందుకలా నిలుచుంటావ్ సిగ్గులేక? పోయి ఏ వట్లో నన్నా కలు..." అన్నాడు..."సరేలే తాతా" అన్నది- వెళ్ళిపోయింది...

లక్ష్మిందేవి చుట్టుప్రక్కల ఎక్కడా తేలలేదు-ఏమైపోయిందో తెలియలేదు...

—ఓనాడు చీకటిలో, తాత, నా నిద్రమంచందగ్గరకు వచ్చాడు.

"సెలవియ్యి బాబూ—నేను పోతాను" అన్నాడు క్రుంగిపోతూ.

"ఎక్కడికి"

"ఎక్కడికంటూ ఏమిటి—లక్ష్మి ఎక్కడుందో..."

తాతకు మతిబోయిందను కున్నాడు.

"ఎక్కడెక్కడో వెదుకుతాను...ఏ అధ్వాన్నపు అడవిలోనో వెదకుతూ రాలిపోతాను. ఊరికే ఉంటే మతి పోతూంది: మతి పోతూందనుకుంటేనే వెర్రిఎత్తుకొచ్చేట్టుంది...బతుకంతా మీసేవలో గడిపాను: చివరకు వెర్రి చావు చచ్చేట్టు చేయకు బాబూ—నన్నుపోని..."

తాతకు దణ్ణంపెట్టాలనిపించింది: వంగి పాదాలు పట్టుకున్నాను: తాత, రావాకులాగా కంపించిపోతూ, పసివాడిలాగా పెద్దపెట్టున ఏడుస్తూ వెళ్ళిపోయినాడు.

...నాకు, నెంనే మతిపోయిందని చెప్పడం శుద్ధపొరబాటు: ఉన్నదో, పోయిందో. రెండురోజులపాటు, దహారాకాశమంతా చీకటిగుయ్యారం. 13వ తారీఖుమీద నిలిచిపోయిన చూపు, మేలుకుని 15వ తేదీనిచూసింది.

తెలివి వచ్చినప్పటినుంచీ, ఏమిటిచెయ్యడం అని కలవరింత బయలుదేరింది...కాని, ఏం చెయ్యాలో మాత్రం పాలుపోలేదు...చివరకు నామీద దయతలచి, కాళ్ళు వాటంతట అవి దారవతెచ్చుకుని కాయాన్ని సుబ్బారావుయింటికి యీడ్చుకు వెళ్ళినవి. వాళ్ళయిల్లు అల్లంతదూరాన కనబడటంతోనే మనసులో భాణసంచా ఉద్ధోలంగా రగలడం మొదలుపెట్టింది. రకరకాల మారణసాధనాలు పుట్టుకు వస్తు

న్నాయి: దేనికదే సుబ్బారావు రెండో కొడుకుమీదికి సూటిగా దూకుతూంది. అన్ని అస్త్రాలధాక ఒక్కసారిగా తగిలితే, ఆ పరాత్పరుడే తట్టుకోలేక అవతారం మార్చుకోవలసివస్తుంది. ఒక్క అల్పప్రాణి, అనంతకోటిజీవరాసుల్లో సుబ్బారావు రెండోకొడుకు, ఏమైపోతున్నాడు?...

వాడు, దెబ్బ-దెబ్బకూ ఛస్తున్నాడు. మరో వ్రేటు తినడానికి మళ్ళా తెప్పరిలుతున్నాడు వాడు అన్నిచావులు చచ్చినా, నా కసిలో, ఆవగింజలో-అరపాలు యింకా తీర లేదు.

—సుబ్బారావు ముందుహాల్లో తివాచీమీద కుదిమట్టంగా కూర్చుని ఉన్నాడు, మునుమడిచి ఒళ్ళోపెట్టుకుని. గుమాస్తాలు నమస్కారం చేశారు. నేనూ మొత్తానికి, అంత ఆసామీనేకనుక మొగం వేయిముడతలుపడేట్టు, కోట తలుపులు విడలాగినట్లు, పుట్టెడుబరువు పెదవులసందునించి, చిరునవ్వొకటి నా వంకకు పెకలించి, ప్రక్కకు జరగయత్నించినగుర్తుగా ఒళ్ళు ఓ నూలువాసి కదిలించి...ఇదమిదమాసనం-గా, సరసను పతాక బోర్లగిలవేసి జరిగాడు....సుబ్బారావు ప్రక్కనుకూర్చుంటే, కొవ్వొత్తుల గిడ్డంగిలో కాలు చేతులు కట్టేసి పారేస్తే ఎలా ఉంటుందో అలా ఉంటుంది. అవస్థ...ఏది ఎలా అయినా, యీస్థితిలో ఫరవాలేదు.

"ఏమోయ్. మీ చిన్నవాడు ఏడీ?" అన్నాను, మాటలధోరణిలో అడిగినట్లు-కాలూ చెయ్యీ కూడదీసుకున్న తరువాత.

'ఏమో, దొరగారు ఏరాజ్యాలు ఏలబోయినాడో-'.

కోపంగా లేదు. అంతో-యింతో గర్వంగానే అన్నాడు సుమిత్రా.

"రాజ్యాలు ఏలేవాళ్ళపాట్లు, యూరప్‌లో గీరప్‌లో ఏమైనాయో చూస్తూనే ఉన్నాం కదా. తలకాయలు ఎగరడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయ్!

'తలకాయ అంటూ ఉన్నవాడికి కాని ఆ దిగులు -' సుబ్బారావు మరొక్కసారి నవ్వేందుకు విశ్వ-ప్రయత్నం చేశాడు, కాని, లాభించలేదు - సాగరగర్భంలో ప్రజ్వలించే బడబానలంలాగా, నవ్వు, నఖ-శిఖ పర్యంతమూ లోలోనే కుతమారింది; ఉండుండి, రాలుతూంది.

...సుబ్బారావు మనమడు, యిందాకటినుంచీ తెగ మారాం చేస్తున్నాడు - బల్లమీది కృష్ణవిగ్రహాన్ని యివ్వమని...ఏమరించాలని ఎన్నివిధాలో తంటాలుపడి, విసుగేసి, వాళ్ళమామ్మను కేక వేశాడు. సాహుకారు ఆ పెద్ద ముత్తైదువ ఎడంగా గుమ్మంలో నిలుచుని చేతులతో సైగ చేసి పిలుస్తూంది మనుమడిని; ఆ రాలుగాయి. మరీ విలవిలలాడుతూ కాళ్లూ చేతులా నిలవకుండా యిల్లుతీసి పందిరేస్తున్నాడు. సుబ్బారావు, ఇక లాభంలేదనుకున్నాడు కాబోలు. వాడితో రాజీకివచ్చి 'అది తగనిబలువు. ఏంచేస్తావురా నాన్నా' అని గారాబంగా అడిగాడు. ఆ కుర్రకుంక తడుముకోకుండా 'పగలకొడతాను' అన్నాడు. సుబ్బారావుకు, మహా - ముద్దొచ్చింది వాడి మాటలకు 'వేలెడున్నాడో లేదో, యీ బొజ్జలో ఎంత ఊహ ఉందిరా, బాబూ' అంటూ, 'ఎగలగొట్టావా' అంటే నీబుగ్గలు సాగదీసి...

బూరె లాండించి పెడతా చూసుకో' అనిసాగదీస్తూ, బొమ్మ వాడిచేతికి యిచ్చాడు - వాడు ముక్కలు చెయ్యనేచేశాడు.

అవతల గుమ్మంలోనుంచి, యిల్లాలు నెత్తీ నోరూ కొట్టుకుంటూ యిందాకటినుంచీ లబలబలాడుతూనే ఉంది, 'అది వాడికి యివ్వద్దు మొర్రో' అంటూ. వినిపించు కుంటేనా ? - తీరా అధ్వాన్నమైపోగానే 'నిక్షేపంలాంటి బొమ్మ...' అని ఉసూరుమన్నది. సుబ్బారావు, వినిపించు కున్నట్టూ—వినిపించుకోనట్టూ కాకుండా, 'పోనిద్దూ... చిన్నతనం. వాడిబ్రాంచి బలాదూర్' - అని, ఇక ఆవిడ మళ్ళీ నోరెత్తేందుకు వీలులేనంత ఖండితంగా చెప్పి...నాతో సంభాషణ అందుకునేవాడిలాగా, యీ ప్రక్కకు తల తిప్పాడు.

నాకు, యిందాకటినుంచీ సల-సలలాడిపోతూం దేమో, సందుచిక్కిందే వ్యవధానంగా ఉన్నవి నాలుగూ పెట్టేశాను. పట్టుకుని, కడిగి-కడిగి వదిలిపెట్టాను, అతని సుపుత్రుడు చేసిన ఘనకార్యం.

అంతావిని-సుబ్బారావు ఎంతో నొచ్చుకుంటాడు... ఎంతో ఖిన్నుడైపోతాడు...పాపపరిహారం ఏమిటని అడుగు తాడు. ప్రాధేయపడతాడు. తప్పక అలా జరిగితీరుతుంది- అని అనుకున్నాను.

సుబ్బారావు ఏంచేశాడో తెలుసునా, విని-విని, బద్ధ కంగా చిటికె వేస్తూ ఆవలించి ఒక్క-నిమిషం నిదానించి "పోనిద్దూ, ఏదో చిన్నతనం" అని ఒక్క-మాటలో కొట్టేశాడు.

నిలువునా నీరవడమంటే ఏమిటో అప్పుడు నాకు తెలిసివచ్చింది. మొగం అప్పచ్చిఅయేట్టు ఒక్క గుద్దు గుద్దామనిపించింది. కాని, గోడనుగుద్దితే ఎంతో—అంతే... అయినా, నేనూ, ముసలివాణ్ణే:- పసివాడు బొమ్మను పగులగొట్టినా, వాడు రేపీపాటికి ఎదిగి ఎవతె జీవితమో భగ్నం చేసినా... రెండూ ఒకటేఅవ్వాలి దృష్టిలో. ఏం చెప్పినా అంతకన్న ఆ జీవానికి, అర్థంకాదు.

ఈ ప్రబుద్ధుడి కొడుకు... వాడు మరీ యింతకన్న ఛండాలుడౌను.

—ఆదికాలంనాడు, ఖజానాకొట్లు మూలగకుండా, భూతాలూ బ్రహ్మరాక్షసులూ కాపలా కాస్తూంటాయట. వాటికి, ఆకలైనప్పుడల్లా, కూర్చున్నచోటనుంచే. ఏదో ఓ జీవాన్ని జుర్రునపీల్చి, చప్పరించి, ఒక్క గుక్కను మింగేసి మళ్ళీ ఆకలయ్యేదాకా... ఏమీ ఎరుగనట్లు అలా చలనం లేకుండా మొద్దుల్లాగా పడిఉంటాయట- అని, నా చిన్నతనంలో మా అమ్మమ్మ, కాకమ్మ-పిచికమ్మ కథల్లో చెప్పిన ముక్కకు తిరుగుడు ఏభై ఏళ్ళకు అర్థంఅయింది...

—సుబ్బారావుమీద, కోపంరాలేదు. మనిషి కాదు కదా అని, చచ్చేటంత-జాలి వేసింది... లక్ష్మీదేవి బ్రతికి ఉండి—బట్టకడితే,... చిగురుకు మరోభూతాన్ని కనేదేమో అని భయంవేసినమాట నిజం.

—లక్ష్మీదేవి పోయినందుకు పరమానందమైంది.

సైరన్ద్రి

నిన్న సాయంకాలం. దీపాలుపెట్టిన వేళనుంచీ భూమి చుట్టూ సూర్యుడు తిరగడం ప్రారంభించాడు.

... మనుష్యులు నడిచే చప్టా, మరీ యిరుకుగా ఉంటుంది. నడిరోడ్డుమీద నడవటం, నేరమే అయినా, నడక, ఎవరో తరుముకువస్తూన్నట్టు సాగుతుంది.

ఆగమని ఎంత బ్రతిమాలుకున్నా, ఆశాశపెడుతూ పరుగెత్తుతున్నాయి బస్సులు. అందులో, ఒక్కదాన్లోనన్నా నన్ను కాలు మోపనియ్యకపోతే, ఆ అమ్మాయి నాకోసం ఎంతసేపని నిలుచుని ఉంటుంది?— ఒంటరిగాకూర్చుంటే యిసుకలో పచారుచేసే జనాభా, చూసి ఓర్చలేదు—

లోపలికి పొమ్మన్నాడు, మెట్టుమీద నిలుచుని కండక్టరు. వద్దన్నాడు, అడ్డంగా ఎవరో ఆసామి. "అయ్యోపాపం!" అనుకుంటున్నాయా, ఆ చివరనుంచి తొంగిచూసేకళ్ళు? అణాయిచ్చి తొక్కిసలాడుతారేం, అందంగాఉండే పిల్లలందరూ?— హాయిగా ఓపికఉన్నంతసేపూ నడిచిపోతూంటే, ఆ వెనకాలే ఖాళీగా పరుగెత్తుకురాక ఏమౌతుంది, బస్సు? కాళ్ళూ కళ్ళూ మెసిలే మనిషినిచూసి కదలకుండా పడిఉండే ఇళ్ళూవాకిళ్ళూ బస్సు తలుచుకునేటప్పటికల్లా అలా పరుగెత్తుకుపోతాయేం? సన్నగా నిగనిగలాడే రోడ్డు,

కన్నెకోమలిలాగా జిలిబిలిపడుతూ మెలిదిరిగి, కులికి పోతుందేం? దీపాలన్నీ, ఏ అమ్మాయికోసం, తలక్రిందులుగా తపస్సుచేయడం?

నిలుచున్న ఆడపిల్లనుచూసి, కూచోమనకపోతే, నన్నుచూసి పక్కనున్న మగవాళ్ళందరూ ఏమనుకుంటారు? —'అక్కడ నేనే కూర్చునిఉంటేనా?... 'నే నంటే—నే' నని మనసులన్నీ మౌనంగా యుద్ధం ప్రారంభిస్తాయి. కాని, అమీ — తుమీ తేల్చుకునేందుకు మరో అరో బేషో పారేసి, ఆఖరుదాకా ఒక్కడూ ఊగిసలాడడేం?—అందరికీ పాపం, మించిపోయే పనులేవో ఉంటాయి కాబోలు! అర మైలు దూరంలో అరవైఆరు కాశీమజిలీలు: ఆగినప్పుడల్లా ఒకటో అరో బయటికి కక్కేసి, పదేసిమందిని బలవంతాన కూరుకుంటుంది బస్సు! కండక్టర్ కాకలు దేరినవాడైతే... బస్‌ను కుబేర పుష్పకం చేస్తాడు...ఎందరు ఎక్కినా, ఇంకోమనిషి నుంచునేందుకన్నా ఎప్పుడూ జాగా ఉంటుంది.

కమ్మీపట్టుకు నిలుచుని, 'అమ్మయ్య' అనుకోంది ఎన్నడూ... నేను ఒక్కణ్ణేనేమో?— ఏం తీపెళ్ళిందా, హాయిగా ఏపక్కకు కావాలంటే ఆపక్కకు తిరగవచ్చు: ఒత్తిడిలో ఒత్తిగిలవచ్చు—బస్ ఊపినప్పుడు జరిగి...కాలు. ఆ పిల్లదాని వ్రేలిమీద ఆనించవచ్చు: ఓపికలేనట్టు ఊగిసలాడి, మోకాలుతో, చేరువలో సిల్కుచీరెను తాటించవచ్చు...పండూ ఫలం ప్రమేయం లేకుండానే, బస్‌లో నుంచుని, పార్థసారథిగుడిలో కన్న వెక్కసమయేటంత క్రిక్కిరిసిపోవచ్చు...

ఏ పిల్లది ఎక్కడ దిగుతుందో...ఏ కుర్రది ఎక్కడ ఎక్కి సరిగ్గా ఎక్కడ దిగుపోతుందో...నాలుగురోజులు వరుసగాచూస్తే తెలిసిపోతుందనుకో. బస్ ఎక్కే చోటో,దిగే చోటో వాళ్ళయిల్లు? పరిశోధన అక్కరలేదుగాని, ఆపూటపని మానుకుని అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ పోవాలి... ఇంటి నెంబరూ, సందు మొగదల స్తంభించుకు కూచున్న నామధేయమూ, గుర్తు ఉంచుకున్నా, ఆ ఒక్కపూటతో ఆయిల్లు వాళ్ళదానో కాదో, ఆరా తేలదు: వీలుచేసుకుని ఇంకా ఒక్కసారి అయినా ప్రదక్షిణం చేసిరావాలి...ఛస్, ఎందుకీ సంసార—తాపత్రయం?... ఇల్లూవాకిలీ, ఆ యిల్లాలూకూడా...యింటివాళ్ళదే: మనం ఒంటరిగాళ్ళం ...మొగాళ్ళం. .

బస్ ముందర పోతూంటే పక్కనే, పందెంవేసుకు ముందుకు దూకుతూన్న ప్లెషర్ కార్‌లో హాయిగా వెన్ను విరుచుకు కూర్చున్న చిన్నదానికళ్ళు, అల్లరి మొదలుపెడతాయి. నన్నుచూసే అనుకుంటారు, నాగన్నలు అందరూ: నిన్నూకాదు నన్నూకాదు చూసేది.. నీవూ నేనూ చూడని నిన్నరాత్రి ముచ్చట్లని...

దీపాలు వెలగకపూర్వం పార్కులో కనబడేవన్నీ చెట్లు...చేమలు మనుష్యులచాటున దాక్కుంటాయి. బస్ మలుపు తిరుగుతూంటే పార్కు రంకులరాట్నం అవుతూంది.

రోడ్డుమీద మనుష్యులు నడుస్తూంటే...బస్‌కుడా నడుస్తూందికదా అనుకుని పరధ్యానంలోఉంటే ఎప్పుడో చప్పబడి ఊరుకుంటుంది...ఆ హోరు ఏమిటయ్యా మరి?

అనుకుంటే ఆ హోరు, క్రిందకాదు, పైన. ఏదోపక్షి తగుదునమ్మా అని హోరు-హోరున ఎగురుతూంది...పక్షిరెక్కల చాటున నక్షత్రం కనబడుతుంది కాని, తొంగిచూడాలంటే మరీ ముందుకు వంగాలి... 'దయచేసి అందరూ క్రిందికి దిగ'మంటాడు కండక్టర్: నన్ను కాదేమో, నా అంతవాణ్ణి పట్టుకుని అంతమాట అనడానికి వాడికి దమ్ములున్నాయా అని ఎవడికివాడు, అత్తా కోడలంచు ఉత్తరీయంవంక, బాటా షూ వంక...ఆ క్షణంలో ఎవడికి ఉన్న ఆస్తివంక వాడు చూచుకుని, భయంలేదనుకుంటాడు: 'మీరూను, మీరు మీరు, మరిమీరును మీరును...'అంటూ కండక్టర్ వేలు మెదుపుతూ నిన్నూ నన్నూ, నాపక్కనున్న ఆ కళ్ళజోడు నాయుణ్ణీ, ఇలా అశేష జనంబులనూ సగౌరవంగా దింపుతాడు: ఈ శాసనం అయ్యలకుమాత్రమే అనువర్తించేది కావడంచేత...అమ్మలందరూ ఇంకా విశాలంగా సర్దుకు కూర్చుంటారు: బస్‌లోనుంచి మనుష్యులు దిగినట్టేఉండదు: అందరిచేతులూ పడేటప్పటికి అది అసలే చెప్పినమాట వినదు...దాని మనసులో ఏముందో డ్రైవరుకే తెలియదు.

వెనుకనుంచి వచ్చే బస్‌లో దేన్లోనన్నా జాగా ఉంటుందా?...ఏమో... "ఇది నీ జాగా చెప్పిందిలింగ!, ఎక్కువ తక్కువలేమో హెచ్చు కంచివరదా!"

ఎవడూ బస్ మాదగ్గిరకే రానియ్యడేం?...అవును మరచిపోయినా, యిదికాదుగా మజిలీ...వచ్చేపోయే బస్‌లన్నింటికి మేమంటే జిలాయ్....నాళ్ళ-నడుమను ఉన్నా ఆ నిమిషంసేపూ అంతమేరా అభ్యాన్నపు అడవిఐపోతుంది.

శరవేగంతో కారులో మా ప్రక్కనుంచిపోయింది.. ఎవరో తార.....

ఎవరో ఏమో.. తార అని నీకు ఎలా తెలుసునూ? కారు నంబరు ఫలానా అని గుర్తు ఉంచుకున్నావా?...

అక్కర్లేదు: కారు షోకుదు చూసి...లోపల పక్క కూర్చున్నది ... తార అని — చూడకుండానే చెప్పేయ వచ్చును ..

అటూయిటూ చూస్తూ కూర్చోరేం వాళ్ళు...ఒక వైపంటే...ఎందు కంత పక్షపాతం? నీవంక నే చూసిందని. నీవు అనుకుంటావు. కాదు నన్నే చూసిందని నేను నమ్ముతాను: ఇవన్నీ మనసులో నిలచిపోయే వేగనుక, ఔను—కాదు తేలదు, ఎన్నటికీ.

నిన్నూ కాదు—తన్నూ కాదోయ్ చూసింది...తలుపు అద్దం మీదపడ్డ తన బొమ్మను...కళ్ళజోడులోంచి రిక్కించి చూస్తూంది: నలుగురినోటా పడినప్పటినుంచీ...నరుడికంట పడేందుకు నోచుకోలేని అవస్థలో పడతారుకదా వాళ్ళు పాపం! చూస్తే అరిగిపోతారని కాదు: కాని...నల్లజోడు మాటునుంచి కాకుండా ..అసలు కళ్ళతోనే చూసేట్టయితే.. అందరి సంగతే కాదు సుమా...ఎన్నికైన వాళ్ళమాట, నేన నేది...ఏమైపోతామో మనం...అనిపించదూ...చూడక-చూడక మొగంవాచిన లోకంమీద (అంటే దైవవశాత్తూ నీమీద—నామీదకూడా కావచ్చును) ఒకొక్కప్పుడు వాళ్ళచూపు ఎండ తెరలాగా విచ్చుకుంటుంది...విచ్చుకునే కూర్చున్న చూపు రోహిణై భగ-భగమనిపిస్తుంది...నిజంగా

ఒక్కొక్క కన్ను పొంకంగా కలువరేకు విరిసినట్టుగానే... దీటుగా ఉంటుంది. కాని ఆ కన్నేమిటి... ఈ కన్నేమిటి... అన్నీ, నీడనే ఆవిర్లు తేరుతూ ఉంటాయి.

గుజిలీ వేళ... పదినిమిషాలకు ఓ బస్ వస్తుందనుకోండి కాని, కదిలినప్పటినుంచీ ఏదీ ఖాళీ ఉండదు ... ఆగాలిసిన చోట ఆగదు: ఆగమని బ్రతిమాలుదామనుకున్నా ఆగదు... వేళకాని వేళప్పుడైతే, చిట్టి—పొట్టి మజిలీల్లో ఎక్కేవాళ్లూ దిగేవాళ్లూ, ఎక్కడబడితే అక్కడ వెళ్లుకొస్తూంటారే... యిప్పుడా అణాటిక్కెట్ వాలాలందరూ ఏమైనట్లు?

ఎంతసేపు మొండికేసి నిలుచున్నా, సుఖానపడ్డ ప్రాణిలాగా, బస్ కదలడానికి సమ్మతించదు... ఉబుసు పోవడానికి... ఇంకో కారన్నా మరోతారను ఎక్కించుకుని ష్టాంయ్ మనదు... ఎలా ఈ కాస్సేపూ గడవటం?

"...ఏయ్ అమ్మాయ్, ఏవూరు మనది?... ఇక్కడికి ఏంపనిమీద దయచేశావు?... ఆ వెంటవచ్చే ఆయన (ఊహుఁ) నీ వెంట ఆ క్రొంతు బయలుదేరాడా?— ఆ నవమన్మథుడివెంటపడి నీవు వచ్చావా?... సినీమాల్లో చిల్లర వేషం ఏదన్నా రాలుతే ఏరుకుందామని పోతూ, తల్లో అన్ని పువ్వులెందుకు కుక్కుకున్నావమ్మా... సరే, ఫరవాలేదులే"

పలుకరించడానికి నాకు మొగమోటం లేకపోతే, ఇందులో ఏ ప్రశ్న అయినా అడగవచ్చును. యిబ్బంది లేదు... కాని, అన్నిటికీ ఒక్కరకం సమాధానమే వస్తుంది ... ఆ అమ్మాయి నీవంక తిరిగిచూసి ... కళ్ళారాచూసి... చూసీ చూడనట్టుగా పర—ధ్యాసలోకి మొగం తిప్పుకుంటుంది...

"నావూరెందుకోయ్, నాపేరెందుకోయ్: నావెంట నున్నది ఎవరో ఆ ఆరాలెందుకోయ్...?"

ఏదో ఒహాటి మనసులో అనుకుంటూంది...అవును అనుకుంటుంది అంతే ... పడిబజారు గనుక... రేగదు...

పక్కనున్నవాడు, పాపం, మొగుడేనేమో! అయి ఉండదు .. ఒక అడుగు వెనక్కు తగ్గి నీడలో అటూఇటూ పచారుచేస్తున్నాడు . . . అదే గుర్తు, వాడికి రెక్కలు ఉన్నట్టు...

వాంగో...ఏమంగో అంటున్నాడు ... ఎన్నాళ్ళకో మా సారథి సలలిత మురళీ నినాదంగా...ఆడవాళ్ళూ అరనైవేళ్ళ కుర్రాళ్లూ, నిన్నోనం తెనగానూ, అధమం కాలిబాట గానన్నా భావిస్తారు...లోపలికిఎక్కి ఒకరిమీదఒకరు ఒక్క చోటనే కూర్చునేందుకు తొక్కిసలాడుతున్నారు...ఇంకా ఖాళీగానే ఉంది...కాని ఆ జాగావంక ఎవరూ చూడరు...

ప్చ...పోనిద్దూ, కాశీవెళ్ళి వచ్చినంత హైరానైంది. బస్‌లో ఎక్కేందుకు ఓపిక లేదు...ఎటో అటు నడిచి పోవచ్చు...సరదాగాఉంటే పరుగెత్తినా తప్పులేదు...

"బస్...ఈ తావున నిలుచునా?"

—నిలవ కేం చేస్తుంది స్వామీ! ఏ బస్ జీవితచరిత్రనుచూసినా నడిచినమైళ్ళకన్న నిలిచిన ఘట్టాలే ఎక్కువ: బస్ అనేది ఆగడంకోసమే పుట్టింది: మనమైతేనే ఆగకుండా అయినదానికీ కానిదానికీ ఉరుకులూ పరుగులూ ఎత్తుతూండటం: దాని కేమంత గ్రహచారం?. .మనంఆగమన్నా ఆగు

తుంది, దానికి ఆగ్రహంవచ్చినా ఆగుతుంది...ఆగని బస్ అంట్లూ ఇంతవరకూ ఏ యుగంలోనూ ఉద్భవించనేలేదు...

"ఆఁ...నిలుస్తుంది"—ఈ రెండుముక్కల్లో, నా ఊహంతా, ఆ పెద్దమనిషికి తెలిసేట్టు ఇముడ్చాలి...తెలుక్కి అంత శక్తి లేదు...మరి ఇంకొక తెకు అలవి అవుతుందేమో ఆలోచించవయ్యా, స్వామీ...

అటా—ఇటా?

ఇటూ అయితే...పోగాపోగా మనం తలదాచుకునే ఇల్లు కనిపెట్టుకుని ఉంటుంది, దీపంఅన్నా వెలగకుండా... ఉండనీ...అటూ సాగనీ కాలు...అక్కడ కనిపెట్టుకు కూర్చున్న అమ్మాయిసంగతే మరచిపోవడం. .అది జీనియస్ లక్షణం...నీవు కవివన్నా కాకపోతివి...వట్టి రసికుడివి ..పద వయ్యా...పద: అడుగులు, హంసలూ గోరువంకలూ వేసినట్లు కొక్కిరిగా కాకుండా ఉన్మసంగా వెయ్యవేం?— వయ్యారం నీకు కాదు...ఒప్పాల కుప్పలకి...

అడుగులో అడుగు

అడుగుమీద—అడుగు...

ఊఁ...పైనపడే అడుగు ఎప్పుడూ మనదే...అవతలకు జాచనంతవరకూ...

కాలు మెసలగానే.. మన అడుగు...ఆదికాలంనుంచీ పడుతున్న అనంతకోటి అడుగుల్లో కలిసి, లెక్కాజమా లేకుండా..నీ వెనుకాల వచ్చేవాడిఅడుగు క్రింద పడిపోతుంది.

బస్సుల్లో చాలా జాగా ఉసూరుమంటూంది: పద వెనకాలోళ్ళే ఎక్క... ఎక్కిపోవడం ఎందుకూ? వెళ్ళేది

సముద్రం ఒడ్డుకి... ఈచుకుపోయి... ఒక్కసారిగా అక్కడ విసుచ్చుకుపడవచ్చును ..ఆ విసురున—

అమ్మయ్య... ఇన్ని గడియలకి యిసుక తగిలింది కాలికి... ఈ చరణాంబులే, యింకునిభానన....ఊహలు. .. అడుగులు ఆడో మగో, వెలుతురు ఉన్నప్పుడే తెలియడం కష్టం. యిప్పుడు అన్నీ ఏకమైపోయిఉంటాయి.

ఏమూలచూసినా, నేల యింకా గోరువెచ్చగానేఉంది.. కొన్ని నలకలు పగలంతా నిద్రపోయి తెల్లవాగ్లా మేలుకుని పడిఉంటాయి, ఏ బంగారు తల్లికో పట్టుపరుపుగా అమరేందుకు: ఒక్క నలుసుకు ప్రాణంపోస్తే...దానికథలు వినేందుకు వెయ్యేళ్ళ అయుస్సు ఉండాలి...

ఏటిఒడ్డున ..ఎంత గొంతుచించుకున్నా, యెదురుగుండా కూర్చున్నవాళ్ళకే వినబడదు...

వినబడితే, గాలిపాటు ఎటుంటే .. వాళ్లు పలుకుతారు.. నీవు మనోహారిని ఫలానాపేరున పిలిచినా... ఈ ఇసుకలో యెప్పుడూ యిదే మామూలు...ఎవరిని పిలిచినా ..ఎవరువింటారో తెలియదు: ఎవరు పలుకుతారో తెలియదు-

...ఎక్కడో కూర్చుని ఉంటుంది. ఎటువేపు నుంచన్నా, రావచ్చు గనుక — అటూ ఇటూ చూసి విసుగెత్తి యెటూ చూడకుండా సముద్రంవంకకు తిరిగి తల వంచుకుంటుంది...యింటికి వెళ్ళిపోయి ఉంటుంది...

నగరంలో నాలుగు మూలలనుంచీ బారలుసాచుకుని జ్యోతులుఆకాశంలో చుక్కలు లెక్కపెడుతున్నాయి. నేనొక్కణ్ణే కాను, పనీపాటా లేకుండా వేవిసింగారంకోసం వెదికేఆసామిని.

గట్టు యెక్కేటప్పటికల్లా సిద్ధం ... 'ఏం సామీ...' ఆ వేళప్పుడు కొందరికి ఆ పలుకరింత యెంతో చల్లగా— తియ్యగా వినిపిస్తుంది...యెక్కికూర్చున్న రిక్షానిండా...మనసులో మల్లెపూల తోరణాలు వాలలాడుతాయి...ఏ యింటికో...యెక్కడికో అక్కడికి...

నాకు ఆ ముచ్చట వద్దులే నాయనా ! నీబండీలో యెక్కాలేను...ఆ గుమ్మంలో దిగాలేను...ఇలా — అలా సంజెవేళల్లో గవంతసేపు యెంత చెడ్డా...ప్రొద్దుపోయిన తరువాత నేనూ ఒక యింటివాణ్ణి...నిలుపుకో: నేను నింపాదిగా నడిచిపోతానులే ... బస్‌లన్నీ కట్టేసేవేళైంది...

ఇల్లంటూ ఒకటిఉంటే...యెన్ని వంకరటింకర త్రోవల తిరిగినా, చివరకు అక్కడికే చేరుకుంటాయి కాళ్లు: నీలాగా, నాలాగా భూమికికూడా తిరిగే స్వభావమే ఉన్నదనుకో... అయినప్పటికీ అది మనఅందరికన్నా గుండ్రంగా ఉందనడానికీ—దక్కిస్తూ మనం దానిచుట్టూ తిరుగుతూండాలిసిందేకాని...మొగమాటంకొద్దీగాని, పోనీ పాపమనిగాని... ఆఖరికి యెలాంటి ప్రాణావసరం వచ్చినాసరే, అది తనచుట్టూ తాను తిరుగుతుందేకాని, కలలోనైనా...పరాకుగానైనా, మనచుట్టూ తిరగదు అనడానికీ...యిదే నిదర్శనం—

... ఇవాళ... ఏ వాహనాన్నీ నమ్మను: నడిచిపోతూంటే. పట్టపవలు నడిరోడ్డున నన్ను ఆగమని చేసైగ చేసేవాళ్ళు ఉండరు ... అదో — అదో దూరంలో...

నా కాళ్ల దగ్గరకే ..అలలెత్తుకుంటూ సముద్రం నడిచి వస్తుంటే... అంతా, నీలో ఉంది.

జీవ - ఫలం

జ్ఞాపకం ఉందా?— మీరందరూకూడా బహుశః చూసేఉంటారు: తారీఖు సరిగా గుర్తురావడంలేదు కాని, ఆంధ్రపత్రిక వెనుకపేజీనిండా అన్నీ అలాటి బొమ్మలే. ఎడమచేతివైపున, క్రిందనుంచి ఎగువకు రెండోచిత్రం— తెలిసిందికాదూ? అందరికన్నా, ఎంత అందంగా ఉన్నారు-అచ్చులోనైనా—ఆ దంపతులు!

మీరందరూ చూసి...అప్పటికి హాయిపడి, ఆ మరుక్షణంలో ఆ మొగాలను మరచిపోయిఉంటారు. నేను, చూడగానే, నవ్వడం మొదలుపెట్టాను...ఆసంగతి అనుకుంటే సరి, ఇప్పటికీ నాకు నవ్వు ఆగదు.

అందుకు ఎంతగాథ ఉందని?

—రోహిణి రెండోపాదం; నిప్పులు చెరుగుతూంది:

అన్నీ, అద్దాలతలుపులు ... అన్నింటికీ అంతోయింతో పగులు...ఆపుదల ఏమీలేదు ... ఇక నాఅవస్థ చెప్పాలా? —అయినా, అలాగే మంగలంలోపడి వేగుతూ ముచ్చెమటలు ధారకడుతూంటే మోచేయిక్రింద అద్దుడు కాగితం పెట్టుకుని...ఎలాగో ప్రూఫ్లు సరిచూస్తున్నాను. తోడు ఎవరూలేరు. బుద్ధిపొరబడి...చేతిక్రింద కుర్రవాడిని గొంతుతడుపుకొనేందుకు, "రెండుసోడాలు తీసుకరారా నాయనా" అని పంపితే ... అప్పటికి గంటఅయింది...

వినియోగించకపోతే...పాఠకులకు ఏం బదులు చెప్పగలుగుతాము."

"అందరు సంపాదకులూ, అలా అనుకున్నట్లయితే-యీపాటికి, కవులందరూ కలకలలాడుతూ ఉండకపోయినారా?"

"ఏమోలెండి...ఎవరిభాగ్యం వారిది?

ఆలా అని ఊరుకుంటున్నారా, మరి, ఎలికమీద పిల్లిని ఎక్కించకుండా..."

—సంభాషణ సజావైన ధోరణిమారి, శ్రుతిమించే పాకంలోకి వస్తూంది: యిదేచావు వీళ్ళతో ... మాకూ మాకూ అసలే అంతంత సయోధ్య: అందులో ఈమధ్య వాళ్ళు వచ్చి, గాలిపోగుచేసి అక్కడిమాట యిక్కడా—ఇక్కడిమాట అక్కడా ఊది, చేతులుదులుపుకొని తమ దోవను తాము పోతారు: ఇక్కడ కొంపలంటుకుంటాయి.

నేను జవాబుచెప్పకుండా, ఆమాట వినిపించుకోకుండా ఉండడంచూసి, ఆతడూ మౌనందాల్చాడు. ఆ నిశ్శబ్దం మరీ కంటకంగా ఉంది...ఏమయేదో కాని, ఇంతలో ఎంతసేపటిక్రిందనో అదే పోకపోయిన బాయ్ సోడాలు పట్టుకువచ్చాడు...

పుచ్చుకోనన్నాడు...నేను బలవంతంచేయకపోతే బాగుండదాయెను...అందుకోసం, అదికాదని, కుర్రవాణ్ణి టీ తీసుకురమ్మని మళ్ళా పంపాను...యీలోపల యిద్దరం సిగరెట్లు ముట్టించాము...

ఏమీ లేకుండా, ఏమాత్రమూ తడుముకోకుండా ప్రమో గించాడు. ఆ ప్రశ్న. నా కెలా అర్థంఅవుతుందీ?

"ఎవరు?"

"ఆమే ... మీ పత్రికలో వారం వారం కథలు వ్రాస్తూన్నది. మేమిద్దరమే కదా...ఎవరని అడుగుతారేం?"

"ఓహో...ఆమా.."

"అవును..."

"తెలియదు..."

"తెలిసినా చెప్పరన్నమాట?"

"నామాటకు అన్నిమాటలుండవు."

ఇద్దరం, ఒకరినిచూసి ఒకరం కొరకొరలాడాం?— నామాటకు అతనికి కోపంరావచ్చునూ?— అతని దూకు డును నేను సహించాలీ?— కాని మనకోసంవచ్చిన పరాయి పెద్దమనిషితో మన విడిదిలో తగవులాడటం మంచిదికాదు కనుక—

"అవునండీ ... ఆమె ఎవరో నాకు తెలియదు... ఎంతవయసో, కను ముక్కు తీరు ఎలాఉంటుందో...ఇవన్నీ కనుక్కోవలసిన అగత్యం ఏం ఉంది?— కావాలంటే చిరు నామా మాత్రం సప్లయిచేయగలను. ఆమీద "దేవర చిత్తము..." అని సర్ది చెప్పినా...ఆ వాలకంలోనూ అప్ర యత్నంగా కొంచెం కొంటెతనం మెరిసినందువల్ల...అతనికి మళ్ళా కోపం వచ్చేస్తూంది—

టీ వచ్చింది...దైవకృపవల్ల...యిద్దరం పుచ్చు కున్నాం. తాంబూలం.. సిగరెట్లూ..

—ఆతడు గడియారంవంక చూశాడు. నేను చెక్ బుక్ తీసి...అతనికి నాతాహతుకు తగిన ప్రతిఫలం—అంకె వేసి...అందిచ్చి... 'చంద్రుడికి నూలుపోగు అనుకోవలసిందే' అని నవ్వుతూఅన్నాను...

ఆతడు మెదలకుండా తీసుకుని మడిచి పర్సులో పెట్టుకుని...ఆమె అడ్రసు అడిగి పుచ్చుకుని...సెలవుపుచ్చుకుంటా నన్నాడు...

'మీరు ఇక్కడ ఉన్నంతలో, తీరుబడి అయినప్పుడల్లా, యిక్కడికి దయచేస్తూంటే చాలా సంతోషిస్తాను... అని మనస్ఫూర్తిగా కాకపోయినా, మాటవరుసకన్నా అన్నాను.

ఆతడు మెట్లుదిగి వెళ్ళిపోయిన తరువాత...నిర్వేదంతో నిట్టూర్పు విడిచాను: ఆశాభంగం అయింది: నే ననుకున్నాను కదా...కథలలో అంత భాగ్యం, సంపదా చిందించే కథకుడు లోభిగాఉండి మనం అతికష్టంమీద యిచ్చే తృణానికి ఆశించుతాడా...ఆఫరుచేయడం మనకు దర్జా...ఆతడు మర్యాదగా అది అక్కరలేదని తిరిగి యిచ్చేయడమే కాకుండా, మన కష్టసుఖాలు కనిపెట్టి ఏ మహారాజపోషకుడుగానో వేసుకోవాలి...మన చెక్కుకు తన చెక్కు జోడించితే—ఎంత బాగుండేది...అత్యాశకు పోతే యింతే అవుతుంది కాబోలు...ఆ నాలుగురాళ్ళూ ఉంటే యీ వారం పత్రిక పోష్టులో వెళ్ళేది...ఇప్పుడు దారి?

—అలాటి తవాయీలు తగలడం అదే మొదటిసారి [illegible] పావుగంట మనసులో బాధపడ్డా, మొండి

కేయడం కష్టంకాలేదు...కానీ అనేది ఎప్పటి కప్పుడు, తడుముకోకుండా కనబడేవాడికి గాలిలో మేడలు కట్టడం చేతనవుతుందా...అయినా ఉత్తరక్షణంలో ఏం జరుగుతుందో మనకేం తెలుసును, మంచో చెడో?...

మళ్ళా తలుపు చప్పుడైంది:

అయిదు కావచ్చింది...ఇక పైమీద బట్ట వేసుకుని బయటికి నడవచ్చునుకదా అని అనుకుంటూన్నాను. కాని...

తలుపు తీసే దిక్కు కూడా లేదు...ఆ కుర్రవెధవ వాడికి నిజంగా జీతం యివ్వడం శుద్ధ దండుగ...నిమిషం వాడికి కాలు అక్కడ నిలువదు...

—కొంచెం విసుపుతో లేచివెళ్ళి తలుపుతీశాను—ఆ తలుపులతో అదో గొడవవచ్చింది...దగ్గరగా గడియ లేకుండా వేసి ఉంచుదామా అంటే, రవంత గాలిసాగితే అద్దాలు పప్పు—పప్పు అవుతవి—అందుకని—

—గుమ్మంలో ఎదురుగుండా నవ్వుతూ — ఆమె నిలుచుని వుంది...

ఆ అమ్మాయి ఎవరో అప్పుడు నాకు తెలియదుకదా. ఎవరా అని ఆశ్చర్యపడుతూనే...కలవరపాటుతో లోపలకు ఆహ్వానించాను...సిగ్గువేస్తూంది, ఆ పాతకుర్చీలో ఆమెను కూర్చోమనడం...కాని, మనభాగ్యం అంతేనాయెను...

మనకు సహజంగాఉండే బిడియంతో, నేను సంకోచంతో మాటాడుతున్నాను: కాని ఆ అమ్మాయి చాలా బోళాగా...అతి చనువుగా...నేను ఒకమాట తెములుచ్చుకొనేలోపల తాను పదిమాటలుగా...నా గుండె కొంచెం

కుమటపడేసింది: ఇంతకూ ఆమె ఎవరో తెలుసునా...నా పత్రికక్కు అంత ప్రసిద్ధిని తెస్తూన్న ఆ కథలు...లోకంలో వున్న బాధను, దరిద్రుల బాధలను...గుండెలు మండిపోయే టట్టుగా...అంత ప్రత్యక్షానుభవంతో చిత్రిస్తూన్నవి... అవి వ్రాసేది ఆ అమ్మాయే ...

ఆమె, దయతో నన్ను చూడటానికి వచ్చినందుకు నిజంగా నాకు ఏనుగునెక్కినంత సంతోషంగా ఉంది...

కాని, యెంత దౌర్భాగ్యం...ఆమెను బహూకరించ డానికి...ఆమాట అలా ఉండగా, ఆఖరుకు కాఫీ తెచ్చి యివ్వడానికైనా పైసాలేదు...

ఆమె, ఎదురుగుండా కూర్చుని మాటాడుతూంది... వింటున్నాను...నిజంగా ఆ ప్రశంసకు ఎంతైనా వుబ్బి పోవచ్చును: నాకృషినీ-నాపత్రికనూ ఎక్కడో ఆకాశానకు ఎత్తుతూంది. కాని నా ధ్యాసఅంతా అక్కడలేదు...కళ్ళ ఎదురుగుండా ఖాళీపర్సు బావురుమంటూ కనబడుతూంది... కలగా...పచ్చకాగితాలు...నాకు అంత కలిమిఉంటే... ఆమెరుణం కొంతవరకన్నా తీర్చుకోగలిగేవాడిని కదా! ఏమో ఎప్పటికన్నా కల నిజమైతే—

కల నిజంకావడం—నిజంగా దారుణం...

—మనకళ్ళను మనం నమ్మకపోవడమనేది ఏమిటో మనకు ఎన్నడూ ఇదివరలో అనుభవంకాలేదు: కాని... కళ్ళఎదుట, బల్లమీద...అలా ఆ దొంతరవుంటే...

'నేను చాలా సంతోషిస్తాను...మీరు మొగమాట పడకుండా తీసుకోవాలి ... మీకూ, మీ సారస్వతానికి

చేస్తూన్న సేవకూ... మేం ఎవరమూ ఎన్నడూ విలువ కట్టలేం. అందుకు కాదు... ఎప్పటికీ పసిపాపగానే వుండదు కదా, ప్రాకులాడుతూ, పత్రిక? పెరిగి పెద్దదౌతూన్న కొద్దీ, నన్నెలకూ చిన్నెలకూ... మీదే అంతా భారం అయినా, మా ముద్దూ ముచ్చటా మేమూ తీర్చుకునేందుకు మీరు అనుగ్రహించి అనుజ్ఞయివ్వాలి... తప్పదు...'

ఆ అమ్మాయిని అగౌరవించినట్లు కాదూ, అప్పుడు నేను తీసుకోకుండా వుంటే... నా కనులేకాదు, మనసూ చల్లబడ్డది. కాని... ఎంత సిగ్గువేసింది?

'వెళ్ళి వస్తానండీ' అంటూ ఆమె లేచింది.

'మళ్ళీ తప్పకుండా—రండి' చాలా వినయంతో, హృదయంతో అన్నాను: ఆమె నవ్వుతూ...

'ఏలాగూ తప్పదులెండి; నేను వస్తున్నాను కదా అని పోస్టులో పంపకుండా వెంట తీసుకువచ్చాను... ఇవాళ యిక్కడకు వద్దాం అనుకోకుండా బయలుదేరాను... అందు చేత రేపు పట్టుకు వస్తాను, కథలు...'

—గడియారం అరగంట కొట్టింది. కుర్రవాడు వచ్చి ...టోపీ తీసుకుని ... 'వేళఅయింది, కిటికీలు మూసి వేయనా' అనే ప్రశ్న—చూపు చూశాడు. నేనూ ఉత్తరీయం అందుకున్నాను, ఆమెను సాగనంపవచ్చును కదా అని...

ఇంతలో... అతడు వచ్చాడు;

ఆమెవంక వింతగా చూసి... నన్ను నమస్కరించి,

ఇందాక తారీఖు ఇంకో నాలుగు నెలలకు వేశారు. నేనూ చూడ్డలేదు. తీరా ప్రెజెంటుచేసేటప్పటికి...'

—చెక్ అందుకుని చూశాను. నిజమే, నాలుగుకు ఎనిమిదీ — ఎనిమిదికి నాలుగు... నెలా తేదీలు తారు మారుగా వేశాను. ఎన్నడూ లేదే అలా పొరబడటం...' చెక్ బల్లమీద పడవేసి, జేబులోనుంచి, కాగితం తీసి యిచ్చాను: ఆతడు 'మార్చుకురానా' అనగానే నేను నవ్వి 'మార్చక ఏం చేస్తారు... కాని మళ్ళీరావడం ఎందుకు?' అన్నాను. ఆతనికి...అర్థం కాలేదు...

ఆ అమ్మాయి, చెక్ తీసి చూసింది... పేరుచదివి... నే నింకా ఒకరికొకరిని ఎరుకపరచాలా వద్దా అనే మీమాంసలో ఉంటూండగానే... తానే కలిపించుకుని మాటాడింది. ఒకరినిచూసి ఒకరు 'ఓహో' అనుకున్నారు...ఎన్నాళ్ళనుంచో ఎరుగున్నవాళ్ళలాగా...నామాటే మరచిపోయి...నావంకనైనా చూడకుండా మెట్లు దిగిపోతున్నారు ...నేను మండిగం రెండు కమ్ములూ పట్టుకుని ఆలాగే నిలుచున్నాను—

ఆ ధీరుడు మళ్ళా తల నావంక త్రిప్పనన్నా లేదు, మెదలకుండా ఎక్కి కూర్చున్నాడు: ఆ అమ్మాయి మాత్రం, అడుగు కారులో ఉంచుతూ నా వైపుచూసి చేయి ఊపింది ...రెండువేళ్లు కదుల్చుతూ...కారు నిశ్శబ్దంగా రయిన వెళ్ళిపోయింది...

—నేను నిజంగా నాఘాయూకు కుబేరుణ్ణి అయిపోయి

వచ్చును, ఎన్ని అందాలో తేవచ్చును: ఎందుకూ లోటు లేదు కదా...

అప్పుడు హడావుడిలో.... ఆమెకు నాకృతజ్ఞతఅయినా తెలుపలేదు.... మాట తెముల్చుకుని ఏమన్నా గొణిగేవాడినో ఏమోకాని, యింతలో ముంచుకుపోయినట్లు ఆ దరిద్రుడువచ్చి.... అసలు ఆమెనే ఎగురవేసుకుపోయినాడు: రేపు వస్తుంది కదా, అప్పుడు యథోచిత మర్యాదలన్నీ చేయవచ్చును అని మనసును సమాధానపరచుకున్నాను.

మనునాడు ఆమె రాలేదు: పోనీ, ఆమరునటినాడైనా ...ఉహుం...కథలు పోష్టుకూడా చేయలేదు:

మూడోనాడు మాత్రం.... నేను అప్పటికి ఎదురు చూడటం మానేశాను.... ఉత్తరం...

ఆతడు వ్రాస్తూ—

'భాయిజీ!'

'మీకు...లోకానుభవం ఉందో లేదో నా కంత పరిచయంలేదు కనుక గట్టిగా చెప్పలేను కాని, కావ్యలోకానుభవం—పూజ్యం...అది నేను వెంటనే గ్రహించాను ...మీరు గమనించలేదు కాని.

నాకు అప్పుడే అర్థమయింది: చెక్ వ్రాస్తూ నావంక చూశారే, 'ఏమిటి యీ భాగ్యవంతుడు మన పైసా ఆశించ వచ్చాడా, సరదాకు కథలు వ్రాస్తున్నాడు కాని'—అలా అనుకుంటున్నారని నేను వెంటనే కనిపెట్టి—మీ ముఖం మీదనే నవ్వడం బాగుండదని బలవంతాన మింగేసి ఊరుకున్నాను.

'అవును లెండి, మీ రిలా అనుకుని ఉంటారు. 'ఏ కథలో చూసినా అన్నీ సోఫాలూ, మార్బిల్ భవనాలూ, కార్లూ న్యూసాలిమర్లూ... ఆలాటి జీవితఛాయాలోవాడు కనుక నేంఅంత స్వానుభవంతో వ్రాస్తూన్నాడు...' అంతే కాదూ?

అంతా అబద్ధం...అది ఊహాగానం. అప్పుడు నేను అతి సామాన్యుణ్ణి (ఇప్పుడు?....చివరదాకా ఓపికపట్టి చదవండి!— మీరు చెక్, దయతలచి యివ్వకపోతే మనపని పస్తుఅయేది. తీరా కాళ్ళు యీడ్చుకుంటూ బ్యాంకుకు వెళితే—అక్కడ వాడు తిప్పికొట్టగానే నీళ్ళుకారిపోయినా ననుకోండి—మీరు అందుతారో, అందరో, అయితే ఏం కావాలి?—మీ మీద ఆశతోనే పట్నంవచ్చింది...

వచ్చినందుకు...

చూశారా?—మీరు ఎంత అమాయకులో!

*　　*　　*　　*

పేజీ తిరగగానే దస్తూరిలో మొగ—వరవడి అయిపోయింది. ఇక ఆమె—

"అన్నగారూ!"

"ఆయన పైన వ్రాసినట్లుగా—మీరు అమాయకులండి—నా కథలలో బాధ, దారిద్ర్యం పరమేశ్వరుడు నాకు ప్రసాదించకపోగా...కసితీర్చుకుంటూన్నట్టు...అతని కథల్లో అపురూపాలన్నీ అనుగ్రహించాడు.

"లేనివానికోసం కలలుకనడం — మానవసహజం అవునా కాదా?

కాని ఇంతకాలం—నాకు లేమి ఏదో తెలియకుండా మాయచేసింది—కలిమి —

ఇప్పుడు—ఈ కలిమి—

"ఇద్దరం...భాగ్యవంతులం"

*   *   *   *

ఇద్దరూ కలిసి ఇలా చిలిపిగా వ్రాశారు

"సంపాదకరాయా—

పాపం! మిమ్మల్ని తలచుకుంటే నిజంగా జాలివేస్తుంది. పేదకు పెన్నిధానం దొరికినతరువాత (ఇది కేవలం మా విషయంలో, స్వామీ! తమరు ఏ మాత్రమూ ఆగ్రహించకండి) ఇంకా ఎంతకాలం, బీదతనం...

"మనమందరం భాగ్యవంతులం—

"మీ పత్రిక కలకాలమూ వర్ధిల్లవలెనని—కాబోయే దంపతులు దీవించడంకన్న, మీకు కావాలసిందేముంది?

"కథలు—

అవును మీకెప్పుడూ అదే రంధి — మాకేం పనిపాటలు లేకనా మీ పత్రిక నింపడం—

మీ మీద కోపంలేదు కనుక—కోపం ఎందుకంటారా, కాదా మరి, చక్కగా కథలు వ్రాసుకుంటూన్న వాళ్ళకు 'మల్లెపూల తెప్పకట్టి'—మీ పత్రికే కాదా.... ఇంతకూ మూలం?—మా అమ్మాయికి తప్పకుండా మన పత్రిక పేరు పెట్టుకుంటాం...దైవం రక్షించితే...

అవును, మీరుచేసిన—ఉపకారానికి?—మీ కంటే కావాలి?

అవును నాకూ అంతే కావాలి. వీళ్ళయిల్లు బంగారం కాన్వూ,—ఒకరిని చూసుకుని ఒకరు—ఎంత పొంగిపోవడం—చూసింది... మా ఆఫీసులో...ఈ నిర్వాహకంచేసింది—వాళ్లు అన్నట్టు అమాయకుణ్ణి—నేను...కాని. ప్రతిఫలం.—

కావ్యసంతాన మర్రో అని మనం ప్రశోధించడం... కని పెంచడానికి వాళ్ళు తయారుకావడానికికేనా...

కథలకేం...కావాలిసినన్ని వచ్చిపడుతవి: అంతగా దేశమే గొడ్డుపోతుందా. .నారెక్కలు చల్లగాఉంటేచాలు-

కాని...యీ దెబ్బతో ఒక్క విషయంమాత్రం...తల బొప్పికట్టేటట్టు తెలిసివచ్చింది....కవి...కావ్యంలో, కల్పనలో ప్రతిబింబించుతాడనే—సబ్జెక్టివు—వాదం ఉందే అది నూటికి తొంభైతొమ్మిదిపాళ్ళు 'బన్‌కమ్' అని ఢంకా బజాయించి చెప్పడానికి...యింతకన్న కావలసిం దేముంది?

—అంతా బుకాయింపు, ఇదీ కథే అనుకుంటారా.. నామాటలకేం...మళ్లా ఓమారు కావలిస్తే ఆంధ్రపత్రికలో ... ఆ దంపతులబొమ్మ చూడండి: మరీ అందంగా ఉంటారు ...అది నిజంగా—నిజం.

